

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

Rugeyye İlknur SEVİNDİK DEMİRCİ

ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARI İLE SUÇA
YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖZ
ŞEFKATİN ARACI ROLÜ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI

İSTANBUL, Ocak 2025

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

Rugeyye İlknur SEVİNDİK DEMİRCİ
212005103

ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARI İLE SUÇA
YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖZ
ŞEFKATİN ARACI ROLÜ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI

İSTANBUL, Ocak 2025

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

Rugeyye İlknur SEVİNDİK DEMİRCİ

212005103

ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARI İLE SUÇA
YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖZ
ŞEFKATİN ARACI ROLÜ

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI _____

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Arif Haldun SOYGÜR _____

Dr. Öğr. Üyesi Kader BAHAYİ _____

İSTANBUL, Ocak 2025

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında desteğini esirgemeyen ve değerli katkıları bulunan tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI'ya ve tez savunmam sırasında değerli zamanlarını ayırarak görüş ve önerileriyle çalışmama katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Kader BAHAYİ ve Prof. Dr. Haldun SOYGÜR'e teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecinde benden desteklerini ve sevgilerini esirgemeyen kıymetli ailem Adem Demirci, Ayşe Demirci ve Hüseyin Demirci'ye çok teşekkür ederim.

Bu süreçte bana destek olan değerli meslektaşım Büşra Kesgine'e çok teşekkür ederim.

Yalnızca tez yazım sürecinde değil, her zaman dostluğu ile anlam katan Hilal Eroğlu'na çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca uykusuz gecelerimde beni yalnız bırakmayan biriciğim, canım kardeşim Zehra Tuğba Sevindik'e, bana her zaman destek olan, ilgisini, sevgisini, gölgesini üzerimden hiç çekmeyen canım babam Mehmet Sevindik'e ve benim yere düşmeme izin vermeden beni kaldıran, bana inanıp beni motive eden, süreç boyunca sabır gösteren canım anneciğim Mutlugül Sevindik'e sonsuz teşekkür ederim. Benimle olduğunuz için çok ama çok şanslıyım. Siz olmasaydınız olmazdı.

Hayat yolculuğunda en büyük desteğim, yol arkadaşım olan kıymetli eşim Hasan Demirci'ye en içten teşekkürlerimi sunarım. Onun sabrı, anlayışı ve desteği olmadan bu süreci tamamlamak çok daha zor olurdu. Bu çalışma onun varlığı sayesinde daha anlamlı hale geldi.

Rugeyye İlknur Sevindik Demirci

Ocak, 2025

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
TABLO LİSTESİ	viii
BÖLÜM 1 GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.3. SAYILTIAR	3
1.4. HİPOTEZLER	4
BÖLÜM 2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMASI.....	5
2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA TÜRLERİ.....	8
2.2.1. Fiziksel İstismar.....	7
2.2.2. Cinsel İstismar.....	10

2.2.3. Duygusal İstismar.....	13
2.2.4. Fiziksel İhmal.....	15
2.2.5. Duygusal İhmal.....	16
2.3. SUÇ OLGUSU.....	17
2.3.1. Biyolojik Teoriler.....	18
2.3.2 Psikolojik Teoriler.....	18
2.3.3. Sosyolojik Teoriler.....	20
2.3.3.1 Sosyal Yapı Teorisi	20
2.3.3.2 Sosyal Öğrenme Teorisi.....	21
2.4. ÖZ ŞEFKAT.....	23
2.4.1. Öz Şefkatin Bileşenleri.....	26
2.4.1.1. Öz Nezaket.....	26
2.4.1.2. Ortak İnsanlık Hali.....	26
2.4.1.3. Farkındalık.....	27
2.4.2. Öz Şefkat ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	27
2.5. Öz Şefkat İle Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Arasındaki İlişki.....	29
2.6. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İle Suça Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki.....	30

BÖLÜM 3 YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırma Modeli.....	34
3.2. Evren ve Örneklem.....	35
3.3. Veri Toplama Araçları.....	36
3.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	36
3.3.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	36
3.3.3. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği.....	37
3.3.4. Öz Anlayış Ölçeği.....	37
3.4. Veri Analizi.....	38
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	39
4.1. Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	39
4.2. Cinsiyete Göre Araştırma Değişkenlerindeki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular.....	39
4.3. Medeni Duruma Göre Araştırma Değişkenlerindeki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular	40
4.4. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	41
4.5. Aracılık Etkisine İlişkin Bulgular.....	41
BÖLÜM 5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	44

5.1. Birinci Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması.....	44
5.2. İkinci Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması.....	46
5.3. Üçüncü Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması.....	48
5.4. Dördüncü Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması.....	49
5.5. Beşinci Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması.....	49
5.6. Sonuç.....	51
5.6.1 Cinsiyete Göre Farklılaşmaya İlişkin Sonuçlar.....	51
5.6.2. Medeni Duruma Göre Farklılaşmaya İlişkin Sonuçlar.....	51
5.6.3 Değişkenler Arası İlişkilere İlişkin Sonuçlar.....	51
5.6.4 Aracılık Analizine İlişkin Sonuçlar.....	52
5.6.5 Genel Sonuç.....	52
5.7 Öneriler.....	52
5.7.1. Araştırmacılara Öneriler.....	53
5.7.2 Klinisyenlere Öneriler.....	53
KAYNAKLAR.....	54
EKLER.....	77
EK A Demografik Bilgi Formu.....	77
EK B Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	85
EK C Öz Anlayış Ölçeği.....	88
EK D Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği.....	91

ÖZET

ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARI İLE SUÇA YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖZ ŞEFKATİN ARACI ROLÜ

Bu araştırmanın amacı, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide öz şefkatin aracı rolünü incelemektir. Çalışmada, araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen ve yaşları 18 ile 62 arasında değişen toplam 399 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 275'i kadın (%68,9), 124'ü ise erkektir (%31,1). Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Öz Anlayış Ölçeği ve Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen puanların demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Gruplar t Testi (ikili gruplar için), değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi, aracılık etkisini test etmek için ise Process Macro Analizi uygulanmıştır. Analizlerde Bootstrap yöntemi ile 5000 yeniden örnekleme seçeneği kullanılmıştır. Analizler sonucunda, cinsiyet değişkenine göre çocukluk çağı travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Medeni durum değişkenine göre çocukluk çağı ruhsal travmaları ve suça yönelik tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, öz şefkat puanlarında medeni durum grupları arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik bulgular incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile suça yönelik tutumlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile öz şefkat arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu ve suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çocukluk çağı ruhsal travmalarının suça yönelik tutumlarla ilişkili olduğu ve bu ilişkide öz şefkatin kısmi aracılık rolü oynadığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve alan uzmanları ile gelecekteki çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar, öz şefkat.

SUMMARY

THE MEDIATING ROLE OF SELF-COMPASSION IN THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD PSYCHOLOGICAL TRAUMAS AND ATTITUDES TOWARDS CRIME

The aim of this study is to examine the mediating role of self-compassion in the relationship between childhood psychological traumas and attitudes toward crime. The study employs a quantitative research design and utilizes the relational survey model. The participants of the research consist of a total of 399 individuals, selected through an appropriate sampling method, with ages ranging between 18 and 62. Among the participants, 275 are women (68.9%) and 124 are men (31.1%). To collect data, the Informed Consent Form, Demographic Information Form, Childhood Trauma Questionnaire, Self-Compassion Scale, and Attitudes Toward Crime and Relationships Scale were used. To determine whether the obtained scores differed according to demographic variables, the Independent Samples t-Test was conducted for binary groups, Pearson Correlation Analysis was used to examine the relationships between variables, and Process Macro Analysis was applied to test the mediation effect. The Bootstrap method was used with 5,000 resampling iterations in the analyses. The results showed that there was no significant difference in childhood traumas, attitudes toward crime, and self-compassion according to gender. Regarding marital status, no significant difference was found in childhood psychological trauma and attitudes toward crime scores, whereas a significant difference was observed in self-compassion scores among different marital status groups. Findings on the relationships between the variables revealed that childhood psychological traumas and attitudes toward crime were positively and significantly related, childhood psychological traumas and self-compassion had a negative and significant relationship, and attitudes toward crime and self-compassion were also negatively and significantly correlated. Additionally, it was found that childhood psychological traumas were related to attitudes toward crime, with self-compassion playing a partial mediating role in this relationship. The results of the study were discussed in light of the relevant literature, and recommendations were provided for field experts and future research.

Keywords: Childhood psychological traumas, attitudes towards crime, self-compassion.

KISALTMALAR

ÇÇT: Çocukluk Çağı Travmaları

APA: Amerikan Psikiyatri Birliği

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 Katılımcıların tanıtıcı bilgileri.....	37
Tablo 4.1 Sürekli değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler.....	42
Tablo 4.2 Cinsiyete göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Suça Yönelik Tutumlar ve Öz Şefkat Düzeylerindeki Farklılaşmaya İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi bulguları.....	42
Tablo 4.3 Medeni Duruma Göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Suça Yönelik Tutumlar ve Öz Şefkat Düzeylerindeki Farklılaşmaya İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	43
Tablo 4.4 Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Suça Yönelik Tutumlar ve Öz şefkat Arasındaki Korelasyonlar.....	44

BÖLÜM 1

GİRİŞ VE AMAÇ

Bir çocuğun ruhsal yapısı ve kişiliği, doğumdan itibaren ailesiyle kurduğu etkileşimler doğrultusunda şekillenir. Çocuk, beslenme ve bakıma olan ihtiyacı kadar sevgi ve ilgiye de gereksinim duyar. Büyüdüğü aile ortamında bu duygusal ihtiyaçları ne kadar karşılanırsa, sosyal ilişkilerini düzenleme ve topluma uyum sağlama konusunda o kadar başarılı olur. Bu nedenle, çocuğun yetiştiği çevre, ebeveynlerin ve diğer yakınlarının ona karşı tutum ve davranışları, sağlıklı bir kişilik gelişimi açısından belirleyici faktörlerdir. Çocuğun ileriki yaşamında tutarlı davranışlar sergileyebilmesi ve çevresiyle sağlıklı bir iletişim kurabilmesi, büyük ölçüde çocukluk dönemindeki deneyimlerine bağlıdır. Ayrıca, bireyin sağlıklı, başarılı ve üretken bir yaşam sürdürebilmesi de çocukluk döneminde edindiği temellere dayanır.

Her bir çocuk büyürken stresli yaşam olaylarına farklı şekil ve boyutlarda maruz kalmaktadır. Yaşanan her stresli olay normal koşullar altında travmatik bir sürece dönüşmemektedir. Yaşanan olayların şiddeti, aile ve çevrenin etkisi, kişilik yapısı gibi faktörler bu yaşantıları travmatik bir sürece dönüştürebilir. Judith Herman (2015), çocukluk çağı travmalarını (ÇÇT), bireylerin 18 yaşından önce maruz kaldığı cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmalin yanı sıra ebeveynin kaybı, ebeveyninden ayrı kalma, boşanma, göç, şiddete tanıklık etme, kazalar ve doğal afetler şeklinde tanımlamıştır. Çocukluk çağı travması, yetişkin bir bireyin 0-18 yaş aralığında olan bir çocuğa zarar verecek yaşantılara maruz bırakması olarak tanımlanabilir. Çocukluk çağı ruhsal travmaları, bireyin çocukluk döneminde meydana gelen, bireye acı veren kötü yaşantıları kapsamaktadır (Öztürk, 2011). Çocukluk döneminde yaşanan bu olumsuz olaylar çocuğun ruh sağlığını zedeler ve bireyin yaşamı boyunca kalıcı izler bırakır (Güler vd., 2002). Yapılan birçok araştırmada çocukluk çağı travması yaşayan bireylerin psikolojik sağlık düzeylerinin düşük olma eğiliminde olduğu görülmektedir (Aras vd., 2023; De ve Thamarapani, 2022; Wingo vd., 2010)

Bir çocuk travmatik deneyime maruz kalmışsa, dünyayı güvenilmez bir yer olarak, dolayısı ile de diğer insanları da güvenemeyeceği insanlar olarak algılamaya başlar. Mağdur çocuk dünyayı anlamsız ve düzensiz bir yer olarak görür. Bu algı, öfkeye, güvensizliğe ve geri çekilmeye yol açabilir. Travma yaşayan çocuğun herhangi bir problemle karşılaştığında düşünerek, sabrederek ya da farklı şekillerde problemi değerlendirme becerileri zayıftır. Bu durum yetişkinlikte kişiler arası ilişkilerde kopukluk, öfke denetimi gibi sorunlara yol açar. Bunun getirdiği doğal sonuçlardan biri de suç davranışı olarak gösterilmektedir (Livanou, 2003).

Özellikle aile içerisinde şiddete tanık olan çocuğun psikososyal gelişimi olumsuz olarak etkilenmektedir. Aile içinde yaşanan şiddetin kuşaktan kuşağa geçme durumu bulunmaktadır. Çocuk çevresinden gördüğü davranış biçimlerini içselleştirmektedir. Eğer çocuk şiddeti öğrendiyse bununla ilgili davranış kalıpları geliştirebilir. Bunun getirisi olarak şiddet, izlenerek öğrenilen bir davranış şeklinde kendini gösterir (Ayan, 2007). Yapılan bir araştırmada şiddet gören çocukların daha az şiddet uyguladığı, şiddeti gören çocukların daha, yaşayanlara oranla daha fazla şiddet uyguladığı belirtilmiştir (Osofsky,1995). Çocuğunu şefkatten ve ilgiden yoksun bırakan annelerin ilerleyen dönemlerde çocuklarda saldırganlık ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir. Travmatik deneyime sahip olan çocuklarda bilişsel ve nöropsikiyatrik bozukluklar görülmekte, bu bozukluklarla birlikte ilerleyen dönemlerde şiddet davranışları gözlemlenmiş, özellikle erkek çocuklarda görülen bu şiddet davranışlarının yoğun olarak cinsel suçlar barındırdığı bildirilmiştir (Vahip, 2002).

Çocukluk çağı travması çocuklukta ve yetişkinlikte birçok etkiye yol açmaktadır. Kısa dönemde çocuk regresyon yaşayabilir. Bu regresyon alt ısılatma, parmak emme gibi davranışlarla kendini gösterirken, yetişkinlik döneminde suç davranışları, antisosyal davranışlar, şiddet eğilimi, alkol ve madde kullanımı gibi davranışlarla ortaya çıkar. Bunlarla birlikte depresyon, davranış bozuklukları, kişilik bozuklukları, gibi birçok patolojiye de neden olmaktadır (Alpaslan, 2014).

Çocukluk çağı travmaları ileri dönemlerde duygu düzenlemeyi etkileyen sorunlara yol açabilir. Toth ve diğerlerine göre (2011), çocukluğunda kötü muamele görmüş çocuklar duygularını tanıma, anlama ve ifade etmede zorluk yaşamaktadır. Bu çocuklar öfkelerini kontrol etmekte zorlanabilir ve kontrolsüz öfke patlamaları, suç içeren davranışları daha yüksek düzeyde göstermelerine neden olabilir. Mourik (2011), erken dönemden itibaren çocuğun bir davranış örüntüsü haline gelen öfke duygusunun beraberinde duygu düzenleyememeyi, karar verme süreçlerinin bozulmasını ve saldırgan davranışları getirdiğini belirtmiştir. Çocukluk çağı travmaları yetişkin dönemde de birçok ruhsal problemin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Çelik,2018). Travmatik yaşantılar karar verme kabiliyetini olumsuz yönde etkilemekte ve bu durum da suça karışma ile ilişkili bulunmaktadır.

Ruhsal problemlerin önlenmesinde öz şefkat koruyucu bir mekanizma olarak yer almaktadır. Öz şefkat, kişinin kendini tüm olumlu ve olumsuz yönleriyle sağlıklı bir şekilde kabul biçimidir. Yapılan çalışmalarda yüksek seviyede öz şefkate sahip olan bireylerin, zihinsel sağlık düzeyleri ile pozitif bir ilişkide olduğu gözlemlenmiştir (Neff,2007). Çocuklukta yaşanan ihmal

ve istismar deneyimi, bireyin kendine duyduğu şefkati olumsuz etkilemektedir (Herman, 2015). MacBeth ve Gumley (2012) 'in yaptığı bir çalışmada daha yüksek öz-şefkat düzeylerinin daha düşük psikopatoloji seviyeleriyle, daha düşük öz-şefkat düzeylerinin ise daha yüksek psikopatoloji seviyeleri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaştığı görülmektedir. Ruhsal patolojinin getirisi olarak karar verme kabiliyetleri, dürtü kontrol bozuklukları, düşünme ve değerlendirme yönelik bozukluklar suç davranışının oluşmasına neden olmaktadır (Deniz, 2017). Kişide öz şefkatin yüksek düzeydeki varlığı bu durumların önüne geçmekte kullanılan güçlü bir faktördür.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 18 yaş ve üzeri bireylerde çocukluk çağı ruhsal travmatik yaşantıları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide öz şefkatin düzenleyici rolünü incelemektir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların psikoloji alan yazına katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağında yaşanan travmaların, bireylerin suç eğilimleri üzerindeki etkisini toplum nezdinde görünür kılmak, toplumda travma farkındalığını artırabilir. Bu sayede, çocukların yaşadığı travmaların önemine ve bu travmaların uzun vadeli etkilerine daha fazla dikkat çekilir. Çalışma, suça yönelik tutumların azaltılmasında öz şefkatin önemini vurgulayarak, bireylerin kendilerine karşı daha nazik ve anlayışlı olmasının suç eğilimlerini azaltmada rol oynayabileceğini gösterebilir. Öz şefkatin yaygınlaştırılması toplumsal ruh sağlığını destekleyebilir. Çocukluk çağı travmalarının suç eğilimleri üzerindeki etkisi anlaşıncı, suç önleme politikaları daha etkili hale gelebilir. Erken müdahale programları ve sosyal destek mekanizmaları geliştirilebilir. Suça yönelik tutumların yalnızca bireysel ahlak ya da seçimden kaynaklanmadığı, geçmiş yaşantıların etkisiyle şekillendiğine dair toplumsal bir anlayış gelişebilir. Bu, suçlulara yönelik daha insancıl ve rehabilite edici yaklaşımlar geliştirilmesine olanak sağlayabilir. Çalışma, öz şefkatin çocukluk çağı travmaları ve suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini inceleyerek, öz şefkatin ruhsal sağlık ve davranışsal eğilimler üzerindeki işlevini test eden bilimsel bir zemin sunabilir. Bu da ileride yapılacak çalışmalar için yeni araştırma alanları açabilir.

1.3. Sayıtlar

Katılımcıların araştırma için kullanılan ölçme araçlarını tarafsız ve samimi şekilde cevapladıkları kabul edilmiştir.

1.4. Hipotezler

H1: Çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat puanları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir.

H2: Çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat puanları medeni duruma göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir.

H3: Çocukluk çağı ruhsal travmaları ile öz şefkat arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

H4: Suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasında yönde anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

H5: Öz şefkat, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide bir aracı değişkendir.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz-şefkate ilişkin kuramsal bilgiler yer almaktadır.

2.1. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları

İnsanlığın varoluşundan bu yana stresli ve zor yaşam olaylarının ruhsal etkileri çok eski tarihlerden beri kayıtlara yansımıştır. Bireyin ruhsal ve bedensel varlığını sarsıcı ve incitici şekillerde yaralayan her türlü olayı adlandırmak için travma kelimesi kullanılmaktadır (Özen,2019). Travma sözcüğünün kökenine bakıldığında Yunanca ve Latince yara ve ruh kelimelerinin birlikteliğinden geldiği görülmektedir. Travma, ani ve beklenmedik bir anda ortaya çıkan, bireyin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü ya da yaşamını tehdit eden olayları veya durumları ifade etmektedir (Erten vd., 2015). Herhangi bir kültür, etnik grup, sosyoekonomik düzey fark etmeksizin her alanda görülebilir. ÇÇT tekrarlanabiliyor olması, çocuğa bu zararın en yakını olan kişiler tarafından veriliyor olması ve çocuk üzerinde yaşamının ilerleyen yıllarını dahi etkileyecek uzun süreli ve şiddetli etkilerinin olması sebebiyle tedavi edilmesi en zor travma türüdür (Çelik vd., 2018).

Travmatik olaylar yaşamın her noktasında ortaya çıkabildiği gibi, çocukluk döneminde ortaya çıktığında daha zorlayıcı olabilmektedir. Çocukluk çağı travmaları (ÇÇT), bireylerin 18 yaşından önce maruz kaldığı fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmalin yanı sıra ebeveynin kaybı, ebeveyninden ayrı kalma, boşanma, göç, şiddete tanıklık etme, kazalar ve doğal afetler şeklinde tanımlanabilir (Herman,2011). Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) ise çocukluk çağı travmasını çocukluk döneminde yaşanmış fiziksel, duygusal ve cinsel ihmal ve istismar durumları olarak ifade etmektedir. Çocukluk çağında maruz kalınan travmaların izleri birikerek tüm yaşam dönemlerini etkilemektedir (Öztürk, 2020). Çocukluk döneminde karşılaşılan travma yetişkinlik döneminde de kendi izlerini taşımaktadır. Yetişkin bireylerin çoğu çocukluk döneminde en az bir kere travmaya maruz kalmıştır (Abukan, 2020). Araştırmalar gösteriyor ki dünyada her sene milyonlarca çocuk cinsel, fiziksel, duygusal istismara maruz kalmakta ya da tanık olmaktadır. Bu istismarı yaşayan çocukların bedensel ve ruhsal sağlığı ciddi şekilde olumsuz olarak etkilenmektedir (DSÖ, 2006).

Amerika Birleşik Devleti tarafından 2016 yılında yapılan ÇÇT ulusal yaygınlık çalışmasında, kurbanların (% 28,5) üç yaşından küçük olduğu görülmüştür. Travmatik yaşantıya maruz kalan kurbanların cinsiyet oranlarının benzerlik taşıdığı (%48.6 erkek ve %51 kız), kurbanların büyük bir oranının (% 74,8) ihmal, yüzde 18,2'sinin fiziksel istismar ve yüzde 8,5'inin cinsel istismara maruz kaldığı, %14' ünün birden fazla travmaya maruz kaldığı, %5.2 ile en yaygın çoklu travma kombinasyonunun fiziksel istismar ve ihmal olduğu bildirilmiştir. Aynı çalışmada çocuk için 9 ve bakım veren için 12 risk faktörü belirlenmiş; bakım verende en çok saptanan risk faktörleri ise alkol-madde kullanımı, maddi sıkıntılar ve yetersiz barınma olarak saptanmıştır (Çelik vd., 2018). Ulukol ve diğerlerinin (2014) Türkiye'deki 2257 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada katılımcıların çocukluk çağı travmatik yaşantıları araştırılmıştır. Bu araştırmada ulaşılan bilgilere göre %21,1 öğrenci çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalmış, bu oranın %26,2 erkekler, %16,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Cinsel istismar bulgularında ise toplam %7,9, bu oranın %8,7 erkekler, %7,2'sini kadınlar oluşturmaktadır. Duygusal istismar oranları toplamda %9,8, erkeklerde %10,7, kızlarda ise %8,9 olarak bulunmuştur. Duygusal ihmal ise toplamda %9,8 oranında, erkeklerde %11,3, kızlarda ise %6,5 oranında görülmektedir. Son olarak fiziksel ihmalin toplamda %5,7, erkeklerde %7, kızlarda ise %4,6 oranında görüldüğü bildirilmiştir. Yapılan araştırmaya göre en sık görülen erken dönem travma türü fiziksel istismar olarak görülmektedir. Türkiye'de UNICEF iş birliğiyle yapılan "Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması" 2008 yılında, Mayıs-Ağustos tarihleri arasında 61 ilde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 7-18 yaş arasındaki 1886 çocukla (%54 erkek, %46 kız) toplam 1328 hanede yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, duygusal istismar sıklığı %49, fiziksel istismar %56, cinsel istismar ise %9 olarak belirlenmiştir (Unicef, 2010).

Çocukluğun erken dönemdeki sosyal gelişimi, bireyin ilerleyen yaşlarının sergileneceği sosyalleşmeyi arttırmaktadır. Sosyal açıdan gelişmiş çocuklar, çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmada daha başarılı olabilir ve bu becerilerden yoksun olan çocuklar toplumsal uyumda zorluklar yaşayabilirler. Destekleyici ve olumlu bir tutumla yetiştirilen çocuklar, genellikle sağlıklı gelişim gösterir, olumlu davranışlar sergilerler. Öte yandan, yüksek stres altında yetişen çocuklar, genellikle beklenenin dışında gelişim gösterirler ve hem kendilerine hem de zarar verebilecek problemleri davranışlar sergileyebilirler (Unicef, 2001).

Yapılan birçok araştırma çocukluk çağı travmalarının birçok psikopatolojiye yol açtığını göstermektedir (Curran vd., 2021). Bununla birlikte yapılan araştırmalarda çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin bireylerde kalıcı beyin bozukluklara yol açtığı ve bireyin

hayat kalitesini yoğun şekilde etkilediği görülmektedir (Felitti vd., 1998). Andersen ve diğerleri (2008) yaptığı bir çalışmada çocukluk çağı travması yaşayan bireylerde, kötü muamele görmeyen bireylere kıyasla hafıza ve öğrenme yetisine sahip olan beyin bölgesi olan hipokampus hacminin azaldığı görülmüştür. Yapılan geniş çaplı bir meta-analiz çalışmasında, çocuklara yönelik fiziksel ve duygusal istismar ile ihmalin zihinsel ve fiziksel sağlık sorunlarıyla doğrudan bağlantılı olduğuna dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. Örneğin, duygusal istismara uğrayan bireylerin, istismara maruz kalmayanlara kıyasla depresif bozukluk geliştirme riskinin üç kat daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, fiziksel istismara uğramış ve ihmal edilmiş bireylerde depresif bozukluk riskinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, çocukluk çağında fiziksel ve duygusal istismara veya ihmale maruz kalmanın anksiyete bozuklukları, madde kullanımı ve intihar eğilimi gibi ruhsal sağlık sorunlarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çocukken cinsel istismara uğrayan bireylerin, istismara maruz kalmayanlara kıyasla cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma ve riskli cinsel davranışlarda bulunma olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak, çocukluk çağı istismarının kronik hastalık riski ve sigara kullanımı gibi yaşam tarzı risk faktörleriyle bağlantılı olabileceğine dair bazı bulgular elde edilmiştir (Norman vd., 2012).

Erken dönemde kötü muameleye maruz bırakılan çocukların bağlanma problemleri ve duygu düzenlemede güçlük yaşaması sonucunda uzun vadede benlik algısında bozulmalar, ilişkilerde sorunlar sebebiyle akranlar ve okula uyum konusunda sorun yaşadıkları belirtilmektedir (Cicchetti ve Toth, 1995). Bunun getirisi ile akademik anlamda düşük performans ve düşük sosyoekonomik statü ile karşılaşabilir. Çocukluk travmaları olan yetişkinlerin olmayanlara göre daha düşük eğitim seviyesine sahip olduğu; işsizlik ve düşük ücretli maaş gibi ekonomik sorunlarla karşılaşma olasılıklarının daha fazla olduğu görülmüştür (Metzler vd., 2017).

Çocukluk travmasının etkileri bireyde yoğun şekilde görülürken, bireyin içinde yaşadığı toplumu da olumsuz şekilde etkilemektedir. Çocukluk çağı travması olan bireylerde kendine zarar verme davranışı, saldırganlık ve suça yatkınlık gibi riskli davranışlar görülebilir (Anda vd., 2006). Kötü muamele yaşantısı olan çocukların sosyal ilişkilerinde bozulma ve duygu düzenleme zorluğu ile yoğun öfke görülebilir. Duygularını düzenlemekte zorlanan bu çocuklar bunu azaltmak ya da odaklarını dağıtmak için kendilerine ya da etrafindakilere zarar verme eğiliminde olabilirler (Tanaka vd., 2011). Ayrıca bu çocuklar suça yönelik davranışlarda bulunabilir ve saldırganlık gösterebilirler (Kaplan vd., 1999). Öte yandan, hayal kırıklığına uğramış ergenlerin suça karışma olasılıkları daha yüksektir (Benda ve Corwyn, 2002).

Çocukluk çağı travmasının etkilerini ve bu etkilerin gelecek nesiller arası aktarımını azaltabilecek koruyucu faktörler de araştırılmıştır. Yapılan araştırmalarda travmanın kişide yarattığı olumsuz sonuçları hafifletmede psikolojik dayanıklılığın, sosyal desteğin ve öz şefkatin önemi vurgulanmaktadır (Masten ve Narayan, 2012). ÇÇT yaşayan bireylerde, travmanın etkilerini azaltmak için içsel ve dışsal kaynaklar oldukça büyük bir öneme sahiptir. Öz şefkat de bu kaynakların oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır.

2.2. Çocukluk Çağı Travma Türleri

Çocukluk çağı travmaları istismar ve ihmal başlıkları altında; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olarak ele alınmaktadır (Bernstein vd., 2003). Bu başlıklar altında ihmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta ihmalin pasif davranışlardan, istismarın ise aktif davranışlardan kaynaklanıyor olmasıdır (Gauthier vd., 1996).

2.2.1 Fiziksel İstismar

Çocuğa yönelik travma türleri araştırıldığında öncelikle ele alınan konunun fiziksel istismar olduğu görülmektedir. Çocuk istismarı, uzun yıllardır hem dünyada hem de ülkemizde önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir ve bu sorunun tamamen önlenmesi hala mümkün olamamıştır. Çocuk istismarıyla ilgili ilk tıbbi tanımlama, 19. yüzyılda adli tıp uzmanı Ambroise Tardieu tarafından yapılmıştır. Daha sonra Amerikalı hekimler, çocuk istismarının klinik ve radyolojik belirtilerini incelemeye başlamışlardır. 1946 yılında çocuk doktoru ve radyolog John Caffey, uzun kemik kırıkları ile subdural hematoma çocuk istismarıyla ilişkili olabileceğini ortaya koymuştur (Christian ve Block, 2009). 1962 yılında Henry Kempe, "Hırpalanmış Çocuk Sendromu" kavramını tanımlayarak bu alanda önemli bir ilerleme sağlamıştır. Hırpalanmış Çocuk Sendromu veya Sarsılmış Bebek Sendromu, bebeğin yaşamının ilk aylarında sıkça yaşanan ağlama krizlerinin, ebeveynlerde hayal kırıklığı ve öfkeye yol açması sonucu bebeğin şiddetle sarsılmasıyla ortaya çıkar. Bu durum, kafa içi kanamalar, göz dibi kanamaları ve ciddi beyin hasarlarına neden olabilir, hatta ölümle sonuçlanma riski taşır. Sarsılma sonrasında oluşan hasarın kalıcı olması nedeniyle, bu sendromun ortaya çıkmasını önlemek büyük önem taşımaktadır (Şahin vd., 2012).

Dünya Sağlık Örgütü (2006), fiziksel istismarı herhangi bir kaza olmadan ortaya çıkan ve çocuğa fiziksel acı veren davranışlar olarak tanımlamaktadır. Fiziksel istismar çocuğa küçük

yaşta ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından fiziksel olarak zarar verilmesi sureti ile kötü muameleye maruz bırakması anlamına gelmektedir. Bu davranışlar yumruk veya tekme atarak dövme, sopa ve benzeri cisimlerle vurma, çocuğa kesici aletle zarar verme, herhangi bir şey fırlatma ya da çocuğu yakma, sarsma, boğma, gibi şiddet içeren davranışlarda bulunarak, kasıtlı bir şekilde çocuğun fiziksel bütünlüğüne zarar vermeyi veya zarar verme potansiyeli içeren fiziksel güç kullanımını ifade etmektedir (Leeb vd., 2008). Bu davranışlar çocuğa zarar verme niyetli olmadığı takdirde dahi fiziksel istismar olarak kabul edilmektedir. Fiziksel istismar yaşayan çocukların vücutlarında morluk ve ısıırık izleri ile birlikte yara izleri, yanıklar ve kırık gibi fiziksel hasarın bulguları görülebilmektedir (Koç vd., 2014). Bu nedenle diğer travma türlerine göre fiziksel istismarın profesyoneller tarafından tespit edilmesi daha kolay olmaktadır. Çocuk fiziksel istismarı dünya genelinde yaygın bir sorundur. Araştırmalar fiziksel istismarın çocuğun bilişsel ve davranışsal gelişimi üzerinde kalıcı etkileri olduğunu, çocuklar üzerinde davranışsal sorunlara ve bilişsel eksikliklerin var olmasına neden olduğunu göstermektedir (Cui ve Liu, 2016). Okul öncesi dönemde fiziksel istismar yaşantısı bulunan çocukların duygularını düzenleme ve ifade etme konusunda zorluklar yaşadığı bilinmektedir (Feit vd., 2014).

Çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalan bireylerin, yetişkinlik dönemlerinde ruh sağlığı sorunları, düşük benlik saygısı ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik problemler yaşama olasılığı daha yüksektir (Felitti vd., 1998). Çocukluğunda fiziksel istismar yaşantısı bulunan bireylerin yetişkinlikte kaygı, depresyon, kendine zarar verme gibi davranışların daha sık gözlemlendiği bildirilmiştir (Cicchetti ve Toth, 2005). Yapılan çalışmalarda çocukluk çağında istismara uğramış bireylerin yetişkinlikte depresyon ve madde bağımlılığı gibi çeşitli psikiyatrik rahatsızlıklar üzerinde kalıcı ve olumsuz etkiler bıraktığı kanıtlanmıştır (Neuman vd., 1996).

Çocuk büyürken bulunduğu ortamda fiziksel şiddetin hâkim olması, çocuğun bu şiddet içerikli davranışları örnek almasına ve yetişkinlik dönemine eriştiğinde, çocuklukta maruz kaldığı bu davranışı sosyal ilişkilerine de yansıtması ile sonuçlanabilir (Cohen vd., 2008). Fiziksel istismar yaşantısı bulunan çocukların, duyguları düzenleme ve anlama konusunda güçlük yaşaması nedeniyle sorunlarını çözmek için şiddete başvurma eğiliminde olabilir, okul hayatlarında zorluk ve öfke sorunları yaşayabilirler. Bununla birlikte çocuğun kendine zarar veren davranışların görülebileceği ve depresyon, bağımlılık gibi sorunların ortaya çıkabileceği bulunmuştur (Zoroğlu vd., 2001). Erdem (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, Türkiye'nin çeşitli illerinde 7-18 yaş arası 2216 çocuk üzerinde yapılan incelemede, son bir yıl

içinde çocukların %43'ünün fiziksel istismara, %51'inin istismara, %25'inin istismar edilmeye ve %3'ünün ise cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir.

Çocuklukta yaşanan istismar, bireyin yaşam boyu ilişkilerini ve genel refahını olumsuz yönde etkileyebilir. Ebeveyn istismarına maruz kalmak, yalnızca çocukluk dönemindeki sağlık ve iyi oluş üzerinde değil, aynı zamanda yetişkinlikte de fiziksel ve ruhsal sağlık üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilir (Futa vd., 2003). Yapılan bir çalışmada yaşamın ilk beş yılında maruz kalınan fiziksel istismarın, kız çocuklarında ilerleyen yaşlardaki madde kullanımıyla ilişkili olduğu, ancak erken çocukluk dönemindeki fiziksel istismarın erkeklerin madde kullanımıyla doğrudan bir ilişkisi tespit edilmediği belirtilmiştir. Bu bulgular, kız çocuklarında erken yaşta maruz kalınan fiziksel istismarın, erken ergenlik döneminde madde kullanımına başlamayı tetikleyerek, genç yetişkinlik dönemine kadar sürebilecek bir etki mekanizması oluşturduğunu göstermektedir (Lansford vd., 2010).

Çocukluk çağında fiziksel istismara uğrayan bireylerin, hipotalamus-hipofiz-adrenal (HPA) ekseninin bozulduğu, bunun da birçok psikiyatrik rahatsızlığı yordadığı bilinmektedir (Carpenter vd., 2011). Bununla birlikte yapılan çalışmalar çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalma, psikosomatik semptomlar gösteren hastalarda anksiyete, depresyon ve kendine zarar verme davranışları gibi çeşitli psikolojik sorunlarla bağlantılı olduğunu göstermektedir (Handa vd., 2008). Çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalmanın yalnızca psikolojik problemlerle ilgili olduğu değil, kanser türevi rahatsızlıklarla da bağlantılı olduğu yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Thomson vd., 2009).

Uluslararası istismarın çocukların üzerinde ciddi etkiler yaratması, hem bu tür istismarın meydana gelmesinde hem de önlemlerinde eğitim seviyesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Önal vd., 2013). Bilgi ve eğitim davranışları şekillendiren temel faktörlerden biridir. Bu nedenle eğitim, modern yaşam ve dünya ile bağ kurmada önemli bir yapıya sahiptir ve bireyler üzerinde biçimlendirici bir rol oynamaktadır. Ancak eğitim seviyesinin düşük olması, toplumlarda gelişmemiş çocuk hakları gibi büyük eksiklikler ile kendini göstermektedir (Zoroğlu vd., 2001).

2.2.2 Cinsel İstismar

Cinsel istismar, dünya çapında farklı sosyo-ekonomik düzeylere, yaş dağılımına, cinsiyetlere ve etnik kökene ait bireyleri oluşturan evrensel bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü'nün

verilerine göre, 2002 yılında 18 yaşında yaklaşık 150 milyon kız çocuğu ve bunun yarısı kadar erkek çocuğu farklı türlerde cinsel istismara maruz kaldığı saptanmıştır. Ayrıca yaklaşık 2 milyon çocuk pornografisi gibi fiziksel temas içeren istismar türlerine maruz bırakıldığı belirtilmiş ve Avrupa ve Afrika'da benzer oranlarda var olduğu bildirilmiştir (DSÖ, 2006). Cinsel istismar, bir çocuğun ya da ergenin henüz gelişimini tamamlamadan kendisinden büyük bir erişkin tarafından güç kullanarak, tehdit ederek ya da kandırma yolu ile cinsel arzularını karşılamaya çalışması olarak tanımlanmaktadır (Puatnam, 2003). Finkelhor ve Korbin (1988) tarafından yapılan uluslararası tanıma göre, “Bir yetişkin ile henüz olgunlaşmamış bir çocuk arasında, yetişkinin cinsel tatmin amacıyla pazarlamak; çocuğun zorla çalıştırılması için güç, tehdit veya gizlilik kontrolü, sertifikasyon kurularak ve çocuğun yaşının uygunluğu onaylanamayacak her türlü cinsel temas” çocuk cinsel istismarı olarak adlandırılmaktadır.

Çocuğun cinsel istismarı, barındırdığı eyleme göre 5 farklı biçimde ele alınmaktadır. Bunlar; cinsel içerikli konuşma ve röntgencilik içererek, istismarcının çocuğun kendisine dokunmaya ya da kendisini çocuğa dokunmaya zorlayarak, penetrasyon olmadan sürtünerek, anal, genital ya da farklı nesnelerle penetrasyon barındıran eylemlerdir (Aktepe, 2009). Bunlardan ilki olan cinsel içerikli konuşma ve röntgencilik içeren cinsel istismar; fiziksel temas barındırmadan kullanılan her türlü cinsel içerikli sözleri içermektedir. Kişinin cinsel doyum amacı ile çocuğa cinsel organını göstermesi, röntgencilik, fetişizm ve müstehcen konuşmalarda bulunmak bu tanıma oluşturmaktadır. İkinci olarak istismarcının çocuğun kendisine dokunmaya ya da kendisini çocuğa dokunmaya zorlaması; İstismarcının çocuğunun özel bölgelerine dokunması veya çocuğun, istismarcısının özel bölgelerine dokunmaya zorlanması bu sınır çerçevelerine girer. Bu tür dokunma ve okşama işlemleri, kıyafetlerin üzerinden ya da doğrudan bağlantılarla gerçekleştirilebilir. Üçüncü olarak farklı nesnelerle penetrasyon; istismarcının çocuğun vajina ya da anüsüne yabancı bir cisim sokmaya zorlaması olarak tanımlanır. Dördüncü olarak anal penetrasyon; Dilin öpülmesi, farklı bölgelerin veya cinsel organın öpülmesi, yalanması, ısıtılması, bu tür eylemlerin istismarcı tarafından yapılması ya da bu eylemlerin gerçekleştirilmeye zorlanması şeklinde sınıflandırılmıştır. Son olarak genital penetrasyon; istismarcının çocuk ile vajinal yoldan birliktelik yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2007).

Çocuğa istismarı yaşatan kişinin çocuk ile aynı aileden olması ise ‘ensest’ olarak adlandırılmıştır. Ensest ilişki oranı, çocuğun tanımadığı birinin bu istismarı yaşatmasından daha yüksek oranda gerçekleşmektedir (Alparslan, 2014). Aile içinde yaşanan cinsel

istismarın, ailenin dışından bir başkasının istismarına kıyasla çocuk üzerinde daha olumsuz ve uzun süreli etkilerin ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Tower, 2008). İstismarcı ile mağdur arasındaki yakınlık derecesi arttıkça, psikiyatrik bozuklukların ortaya çıkma olasılığının da yükseldiği bilinmektedir (Kaplan, 1996). Ensest riskini artıran önemli faktörler arasında parçalanmış aile yapısı, aile içi şiddet, alkol ve madde bağımlılığı, kalabalık hanelerde yaşamak ve üvey baba varlığı yer almaktadır. Ayrıca, ebeveynlerin geçmişte cinsel istismara maruz kalmış olması, düşük eğitim ve sosyoekonomik seviyeye sahip olmaları, yetersiz sosyal destek, işsizlik gibi etmenler de bu riski artırabilir. Annenin hasta olması, gece çalışmak zorunda kalması ya da evi terk etmesi, ebeveynlerin sağlıklı cinsel yaşantıları, fiziksel veya ruhsal hastalıklarının bulunması da çocukları savunmasız hale getiren unsurlar arasındadır. Bunun yanı sıra, yetişkinlerin çocukla aynı oda ya da yatağı paylaşması da risk faktörleri arasında değerlendirilmektedir (İbiloğlu vd., 2018). Ensestin yaşandığı ailelerin ortak özelliklerini inceleyen bazı araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarına karşı duygusal açıdan mesafeli olduğunu ve aile içinde cinsel içerikli davranışların gözlemlendiğini ortaya koymaktadır (Herman, 2015). Aile içi cinsel istismar vakalarında sosyal izolasyonun yaygın olduğu ve bu ailelerin genellikle dışa kapalı bir yapıya sahip olduğu dikkat çekmektedir. Ebeveynlerin çocuk üzerindeki yetersiz denetimi, aile içindeki çatışmalar, çocukla kurulan bağın zayıf olması ve erken yaşta otonomi sağlamaya yönelik tutumlar da risk faktörleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, çocukları disipline etmek amacıyla uygulanan katı fiziksel cezaların, ilerleyen dönemlerde şiddet eğilimleri ve suç işleme potansiyeli ile doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir (Krug vd., 2002). Çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalan bireylerin, istismara uğramayanlara kıyasla ilerleyen yaşlarda psikiyatri birimlerine başvurma olasılığının 3.65 kat daha fazla olduğu, ayrıca bu kişilerde kişilik bozuklukları ve diğer psikiyatrik rahatsızlıkların daha yaygın görüldüğü tespit edilmiştir (Cutajar, 2010).

Yapılan çalışmalarda çocuklukta cinsel istismar yaşayan bireylerin yetişkinlik dönemlerinde çeşitli alanlarda zorluklar yaşamasının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Cinsel istismara maruz kalan ergenlerin neredeyse yarısının ruhsal sıkıntı, düşük benlik saygısı ve intihar düşünceleri nedeniyle kliniklere başvurduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, cinsel istismara uğrayan her üç kız çocuktan birinin ve beş erkek çocuktan birinin intihar girişiminde bulunduğu rapor edilmiştir. Çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan ergenlerin bilişsel gelişimlerinin olumsuz etkilendiği ve bu durumun ciddi riskler taşıdığı belirlenmiştir (Hebert vd., 2019). İlerleyen dönemlerde bağlanma ve güven sorunları, düşük benlik saygısı ve sosyal ilişkilerinde zorluklar ile mücadele ettikleri saptanmıştır (Nelson vd., 2002). Kız çocuklarının

erkek çocuklara oranla cinsel istismara maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu yapılan araştırmalarda saptanmıştır (Andrew vd., 2004). Cinsel istismara maruz kalan çocukların ebeveynleri ile olan ilişkisinin zayıf olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ailedeki çocuk sayısının fazla olması, sosyo-ekonomik durumunun düşük olması, babanın alkol kullanımı ve psikiyatrik bozukluklar gibi durumlar cinsel istismar açısından risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir (Finkelhor, 1990).

Ülkemizde 2015 yılında yapılan bir derleme çalışmasına göre, 2001-2013 yılları arasında cinsel istismar vakalarının 2469'unun kız, 669'unun ise erkek çocuklardan oluştuğu belirtilmiştir. Bu veriler, kızların cinsel istismara daha fazla maruz kaldıklarını veya geleneksel uygulamaların paylaşıldığı erkek muafların yetkili birimlerine başvurmanın daha düşük olabileceğini düşündürmektedir. Yapılan aynı çalışmada cinsel istismarcıların 1.257'sinin (%39,98) tanındığı, 355'inin (%11,29) akraba olduğu ve 523'ünün (%16,63) yabancı olduğu tespit edilmiştir (Beyazıt ve Ayhan, 2015). Türkiye'de cinsel istismarla ilgili adli makamlara yansıyan vakalar, gizli arşivlerle de birlikte ele alınarak, istismarın son derece ciddi boyutlarda olduğu tahmin edilmektedir. Batı toplumlarıyla karşılaştırıldığında Türkiye'de en az 250.000-300.000 çocuğun cinsel istismara maruz kalabileceğinden şüphelenildiği belirtilmiştir (Ahioğlu, 2004). Ülkemizde yapılan cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin eğitim düzeyine ilişkin bir araştırmada, annelerin %20,8'inin hiç eğitim almadığı, %70'inin ilköğretim seviyesinde kaldığı, %5,6'sının ortaöğretim, babaların ise %9,7'sinin herhangi bir eğitim kurumuna gitmediği, %70,8'inin ilköğretim, %11,1'inin ortaöğretim düzeyinde eğitim aldığı ve yalnızca %1,4'ünün üniversite eğitimi tamamladığı tespit edilmiştir (Akbaş vd., 2009).

Çocukta cinsel istismarın fark edilmemesindeki bir diğer risk faktörü ise durumu bildirmede yaşanan sıkıntılardır. Cinsel istismara uğrayan çocukların bu durumunu açığa çıkarmakta ve ifadede gecikmelerinin birçok nedeni bulunmaktadır (Hershkowitz vd.,2007). Bunlardan biri, büyüme ve dil gelişim düzeyidir. Gelişimin biçimine bağlı olarak çocuğun yaşadığı olayı algılaması ve dil yoluyla ifade etmede zorluk yaşayabilir (Paine ve Hansen, 2002). Lum ve diğerlerinin (2015) yaptığı bir meta-analiz çalışmasında çocukluk çağında istismara uğramış bireylerin dil gelişiminin, çocukluk çağında istismara uğramamış bireylere göre çok daha zayıf olduğu ve IQ seviyelerinin daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, utanma, tehdit edilme, istismarcının kimlikli biri olması ve çocuğun kendisine inanılmayacağı düşünmesi gibi unsurlar istismarın ortaya çıkmasını zorlaştıran faktörler arasında yer almaktadır (DeVoe ve Faller, 1999). Bunun yanı sıra çocuğun cinsel istismar yaşaması ve bu

durumun ortaya çıkmasının ailenin mahremiyetini sarsması nedeniyle aile bu olayı gizleme ve üstünü kapatma eğilimde olabilir (Öztürk, 2019). Özellikle istismarcının aileden biri ya da yakın bir akraba olduğu durumda, mağdur çocuk hem kendisinin hem de ailesinden zarar görebileceği endişesi mevcut olduğu istismarı gizleyebilir. Bu nedenle istismar tespiti için tüm bulgular dikkatli gözlenmelidir.

2.2.3 Duygusal İstismar

Bazı kaynaklarda psikolojik istismar olarak da geçen bu istismar türü, çocuğa yönelik eylemler, jest ve mimiklerle çocuğun psikolojik sağlığını hedef alan, bedenine zarar vermese de iyi oluş haline derin yaralar veren istismar türüdür. Duygusal istismar çocuğu yok saymak, çocuğu tek bırakmak, çocuğu tehdit ederek korkutmak, çocuğu suça iterek teşvik etmek alt boyutlarında ele alınabilir (Baskak, 2023).

Glaser (2002), duygusal istismarı, fiziksel temas gerektirmeyen ve çocuğa zarar veren bir ebeveyn-çocuk ilişkisi olarak tanımlamaktadır. Duygusal istismar bakım verenlerin, çocuğu verilmesi gereken ilgiden, sevgiden ve şefkatten mahrum bırakması, bu davranışların yerini tehdit, aşağılama, suçlama, dalga geçme gibi yıkıcı muamele biçimlerini koymasındır.

Duygusal istismar pek çok farklı biçimde ortaya çıkabilir. En yaygın türleri arasında çocuğa bağırarak, aşağılamak, reddetmek, hakaret etmek, yalnız bırakmak, yanıltmak, korkutmak, tehdit etmek, duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmek, yaşına uygun olmayan sorumluluklar yüklemek, kardeşler arasında ayrım yapmak, değer vermemek, önemsememek, küçük düşürmek, alay etmek, lakap takmak, aşırı baskı uygulamak, otoriter tutum sergilemek, bağımlı hale getirmek ve aşırı koruyucu olmak yer almaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Farklı ülkeleri kapsayarak yapılan geniş bir çalışmada, duygusal istismar türleri arasında en yaygın olanının %75 ila %80 arasında çocuğa bağırma olduğu belirtilmiştir (Çelik vd., 2018).

Duygusal istismar durumu, beş temel basamaktan oluşur. İlk olarak, duygusal yanıtsızlık ve ihmal söz konusudur. Çocuğa karşı olumsuz ve yanlış tutumlar, gelişimiyle ilgili uyumsuz beklentiler ve davranışlar da bu süreci olumsuz şekilde etkiler. Ayrıca, çocuğun kişilik ve ruhsal sorunlarının fark edilememesi, istismarın başka bir boyutudur. Son olarak, çocuğun sosyal uyumunu destekleyecek yönergelerin sağlanamaması, bu durumu pekiştiren önemli bir faktördür (Öztürk, 2007). Bu tür düşmanca davranış biçimlerine maruz kalan çocuk sevilmediği ve istenmediği mesajını alır ve benlik algısında bozulmalar gerçekleşebilir

(Brassard, vd., 2000). Hart ve Brassard (1987), doğrudan ve şiddetli duygusal istismar ile çocuklardaki pek çok davranış problemi ve öğrenme güçlüğü arasında güçlü bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır. Bu sorunlar arasında yalancılık, hırsızlık, düşük benlik kavramı, aşırı bağımlılık, başarısızlık, depresyon ve saldırganlık gibi davranışlar yer almaktadır.

Duygusal istismarın bulguları, fiziksel istismardan farklı olarak daha geç dönemde ortaya çıkabilmektedir. Bulgular arasında dolaylı olarak davranış bozuklukları, büyüme ve gelişim geriliği sayılabilir (Acehan vd., 2013). Fiziksel istismara göre belirtiler gözle görülür olmadığından dolayı duygusal istismarı fark etmek daha uzun sürebilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Türkiye'deki duygusal istismar sıklığına dair çalışmalarda %78 gibi oldukça yüksek oranlar bildirilmiştir. Ayrıca, Türkiye'deki bir Çocuk Koruma Birimi'ne dört yıl içinde başvuran 215 olguda, %21.4 oranında duygusal istismara rastlanmıştır (Örsel vd., 2011).

Duygusal istismar, tek başına var olabildiği gibi, fiziksel ve cinsel istismarın etkileri ortadan kalktıktan sonra da devam edebilir. Bu tür istismara maruz kalan çocuklarda aileden uzaklaşma, gerginlik, bağımlı bir kişilik geliştirme, değersizlik hissi yaşama, uyumsuz ve saldırgan davranışlar sergileme gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Ayrıca, duygusal istismar çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini de olumsuz etkileyebilir. Normal zihinsel kapasiteye sahip olmalarına rağmen, bu çocuklarda öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi problemler görülebilir. Duygusal istismar çocuğun hem kişiliği hem de akademik başarısı üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır (Paavilainen vd., 2003).

Veltkamp ve Miller (1994), duygusal istismarın davranışsal göstergelerini çeşitli şekilde tanımlamışlardır. Bu göstergeler arasında soyutlama, aşırı patlamalar ve iticilik gibi uç örnekler yer alırken, çocuğun aşırı benimseyici ve kabul edici davranışlar sergilemesi de dikkate değerdir. Ayrıca, intihar girişimleri ve intihar düşünceleri, alışkanlık haline gelmiş bozukluklar; tırnak yeme veya saç çekme, çeşitli davranış bozuklukları ve uyku problemleri; kâbuslar ve uykusuzluk bu belirtiler arasında sayılabilir. Çocuklarda engellenmişlik, başkalarından korkma ve kendini ifade etme korkusu da gözlemlenebilir. Saplantılar, mükemmeliyetçilik ve başkalarını memnun etme düşünceleri gibi durumlar da duygusal istismara bağlı olarak gelişebilir. Ayrıca, çocuğun amaç ya da yönelme eksikliği, depresyon, üzümlük, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları yaşaması, gece korkuları ve panik hali gibi belirtiler de sıkça görülür. Karanlıktan veya insanlardan aşırı korkma, iticilik, zayıf davranış kontrolü, kendine zarar verici davranışlar ve hiperaktivite de bu gruba dahildir.

Davranışlardaki çeşitlilik arttıkça, çocuk daha fazla risk altına girer ve ailenin işlevselliği de o kadar azalır.

Çocukluk döneminde duygusal istismara maruz kalan bireylerin yetişkinlik döneminde çeşitli ruhsal bozukluklar geliştirme eğiliminde oldukları bildirilmiştir. Bu bozuklukların başında en sık görülen ruhsal sorunun depresyon olduğu görülmekte olup, diğer bir deyişle duygusal istismar öyküsü olan kişiler, çocukluk döneminde herhangi bir istismara uğramayan bireylere göre yetişkinlikte depresyon geliştirme açısından daha yatkın oldukları bildirilmiştir (Arslan, 2016). Yapılan bir başka araştırmada ise çocukluk döneminde duygusal istismar yaşantısı olan bireylerde, umutsuzluk, düşük özsaygı, azalmış sosyal destek algısı ve yaşam memnuniyetinde düşüş gibi duygusal belirtiler gözlemlenir. Ayrıca, stres tepkisi sistemlerinde nörobiyolojik değişiklikler ile beyin yapısında ve işlevinde eksiklikler ortaya çıkabilir. Bu durum başta depresyon olmak üzere, anksiyete, yeme bozuklukları, intihar semptomları, psikoz, kişilik bozuklukları ve madde kötüye kullanımı gibi psikiyatrik problemlerin gelişme riskini artırır. Hem yüksek hem de düşük gelirli ülkelerde yapılan araştırmalar, duygusal istismarın çocukluk çağı kötü muamelesi türleri arasında en kapsamlı ve olumsuz ruhsal sağlık etkilerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Kumari, 2020).

2.2.4 Fiziksel İhmal

Amerikan Psikiyatri Birliği çocuklarda fiziksel ihmali, beslenme yetersizliği, yetersiz hijyen koşulları, giysi yetersizliği, tıbbi ihtiyaçların karşılanmaması ve denetim eksikliği gibi fiziksel ihtiyaçların giderilmemesi olarak tanımlamıştır. Çocuğun yalnız bırakılması ya da terk edilmesi de fiziksel ihmale örnek verilebilir (Yurdakök ve İnce, 2010).

Fiziksel ihmal yaşayan çocukların fiziksel ve duygusal gelişiminde olumsuz sonuçlar görülebilir. Bu yaşantıya maruz kalan çocukların yakın ilişkiler kurmada güçlük çektiği ve duygusal bakımdan öfke ve istismar içeren ilişkiler içerisinde bulunmaya yatkın oldukları belirtilmiştir (Aktay, 2020). Fiziksel ihmal, çocuğun sosyal, bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişiminde kalıcı ve ciddi etkiler yaratabilir. İhmal edilen çocuklar, fiziksel istismara uğramış çocuklara göre daha belirgin bilişsel ve akademik sorunlar yaşamakta, daha fazla sosyal geri çekilme eğilimi göstermekte, sınırlı arkadaş ilişkileri kurmakta ve içsel sorunlarla daha fazla mücadele etmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Yetişkinlik döneminde de saldırganlık ve şiddet eğilimi devam ederken, zihinsel ve bedensel hastalıklara yatkınlık, yemek bozuklukları, stresi yönetememe, alkol ve madde kullanımına yatkınlık görülebilir (Dinleyici ve Dağlı, 2016). Yapılan bir çalışmada çocukluk döneminde fiziksel ihmal yaşayan bireyler, birden fazla cinsel partnere sahip olma, esrar kötüye kullanımı, bağımlılık ve görsel halüsinasyonlar yaşama ile ilişkilendirilmiştir (Strathearn vd., 2020). Yapılan araştırmada, 0-17 yaş arasındaki çocukları olan 1435 anneye telefonla ulaşılmış ve fiziksel istismar oranı %4,3 olarak saptanmıştır. Ancak, bu toplum temelli araştırmada elde edilen oranın, resmi kayıtlarda bildirilenden çok daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Özcan, 2010).

2.2.5 Duygusal İhmal

Duygusal ihmalin temelinde çocukla bakım veren arasında duygusal bağlantı kuramamak vardır. Çocuğun bakım vereni tarafından sürekli olarak duygusal ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi duygusal ihmal olarak tanımlanmaktadır (Demirgil, 2023). Çocuğun temel ihtiyacı olan bakım vereni ile kurması gereken duygusal bağ eksik ya da yetersiz olduğunda çocuğun duygusal gelişimi de sekteye uğrayabilir ve bu çocuklar yetişkinlik dönemine geldiklerinde duygularını nasıl göstermeleri gerektiğini öğrenememiş olabilirler.

Bakım verenin sevgi ve ilgi göstermemesi, bireyin öz-değer algısını olumsuz şekilde etkiler. Ebeveyninden yeterli yakınlık görmeyen çocuk, zamanla bu mesafeli davranışın kendi tutumlarından kaynaklandığını düşünebilir. Bu düşünceler, kendini eleştirme, utanma duygusu ve öz-sevgi kaybı ile sonuçlanabilir. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde sağlıklı bir bağ kurma deneyimi yaşamayan bu çocuklar, yetişkinlikte romantik ilişkilerde önemli zorluklarla karşılaşabilirler (Cankardaş, 2018). Geçmiş yaşantısında duygusal ihmal yaşamış olan bireylerde kariyer problemleri, düşük özgüven ve uyum problemlerine rastlanabilir (Gül, 2020). Bununla birlikte duygusal ihmal duygudurum ve madde kullanım bozukluklarına neden olabilmektedir (Carr vd., 2013).

Bogdan ve diğerleri (2012) tarafından yapılan araştırmaya göre, bakım verenler tarafından duygusal olarak ihmal edilen bebeklerde HPA eksen (hipotalamik-pitüiter-adrenal sistem) üzerinde aşırı stres yanıtı gözlemlenmiş; bu durum da ilerleyen süreçte depresyon, anksiyete belirtileri ve öğrenme güçlüklerine yol açtığı bildirilmiştir. Duygusal olarak anneden güven ve ilgi alamayan çocuk bakım verenine yabancılaştığı şekilde kendine de yabancılaşabilmektedir.

Yapılan bir çalışmada duygusal ihmale uğrayan çocukların, duygusal öğrenmeyi ve duygusal uyaranlara tepki vermeyi destekleyen amigdalada ve algısal ve bilişsel işlevleri destekleyen kortikal bölgelerde azalmalar gözlemlenmiştir. Bu bulgunun, erken dönemde maruz kalınan olumsuz koşulların insan beyninin gelişimini yetişkinlik dönemine kadar etkileyebileceği hipotezini desteklediği ve bu tür olumsuz deneyimlerin, bireyin sosyo-duygusal işleyişinde bozukluklarla ilişkilendirilebileceğine dair önemli kanıtlar sunduğu görülmektedir (Tottenham, 2011). Beyin gelişimi üzerindeki etkilerinin yanı sıra, duygusal ihmal çocuklarda duygu düzenleme zorlukları, empati kurmada güçlük ve sosyal ilişkilerde bozulmalara yol açabilecek çeşitli sorunlara da neden olmaktadır (Kim ve Cicchetti, 2010).

2.3 SUÇ OLGUSU

Suç, insanlığın varoluş tarihinden bu yana güncelliğini koruyan ve mağduriyet yaratan bir kavramdır. Suç her zaman var olmuştur ve insanlık olduğu müddetçe var olmaya devam edecektir. Platon'un Kanunlar adlı eserinde suç davranışını ihtiras, cahillik ve zevk arama temel kaynağından oluşan, insanlığın bir tür hastalığı olduğunu belirtmiştir (Dönmezer, 1994). Durkheim suçun görülmediği bir toplumun var olmadığını belirtir. Tarih boyunca suç ve suçlu kavramı insanlığın gelişimi, toplumların değişimi ile birlikte zamana ve mekâna göre farklılıklar göstermiştir. Suç kavramı içerisinde sosyal ilişkileri de barındırmaktadır. Sosyal bir olgu olması sebebi ile en az iki kişiden birinin diğerine yönelik sapma eylemini gerçekleştirmesini içeren normal bir süreci ifade eder. Sapma ise içinde bulunulan toplumun önceden belirlemiş olduğu eylemlerin dışında gerçekleşen davranışı ifade eder. Bu bağlamda suç bir sapma eylemidir (Selçuk, 2022).

Suça ilişkin kuramlar farklı bakış açıları ile ele alınmaktadır (Görgülü, 2021). Bunlardan ilki, suçun bireyin bilinçli ve özgür bir tercihi olduğunu savunmaktadır. Bu bakış açısına göre, bireyler çeşitli motivasyonlar doğrultusunda suç işlemeye yönelmektedir. Bunlar arasında içsel tatmin (haz alma, eğlenme, heyecan veya korku hissetme gibi), psikolojik nedenler (stres ve gerginliği azaltma, sorumluluktan kaçma), ekonomik kazanç elde etme, sosyal statü kazanma ya da politik avantaj sağlama gibi faktörler yer almaktadır. Diğer görüş ise suçun bireysel bir seçimden ziyade, bireyi bu davranışa iten belirli koşulların varlığını kabul eden yaklaşımdır. Bu görüşü benimseyen teoriler, suçun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkenlerden kaynaklanabileceğini öne sürer (Nişancı, 2020). Genetik ve fiziksel anormallikler,

yetersiz sosyalizasyon, taklit ve öğrenme süreçleri gibi faktörler bireyin suçlu davranış sergilemesine neden olabilir (Ayna, 2005).

2.3.1 Biyolojik Teoriler

Suç olgusunu açıklamaya çalışan en erken dönem olan biyolojik teoriler suçu biyolojik ve fizyolojik nedenlerle açıklamaya odaklanır. Biyolojik teoriye göre suç içeren davranışlar bireyin kontrolü dışında gerçekleşen refleks davranışlardır. Bu yaklaşımın öncüsü kabul edilen Lombroso bireylerin suçu miras alarak suçlu doğduklarını ve suçlu olmayan bireylere göre daha aşağı düzeyde olduğunu iddia etmiştir (Gökulu,2019). Suçluları antropolojik özelliklerine göre inceleyen Lombroso kişinin fiziksel özelliklerini inceleyerek suçlu olup olmadığı kanısına varılabileceğini savunmuştur. Yaptığı bir araştırmada cinsel suçluların parlayan gözlere iri dudak ve ince bir yüze sahip olduğunu, hırsızların hareketli ellere, şaşı gözlere ve eğri bir burna, katillerin ise büyük burunlu, uzun kulaklı ve ince dudaklı olduğu kanısına vardığını belirtmiştir (Burkay, 2008). Bu araştırma insanın iradesini tamamen devre dışı bırakmış ve suçu yalnızca biyolojik faktörlerle açıklamıştır.

Bilimin de gelişmesiyle birlikte ilerleyen dönemlerde biyolojik teori gen çalışmalarını da içine almıştır. İkizler üzerinde yapılan çalışmaların farklı sonuçlar bulma eğiliminde oldukları görülmüştür. Suç işleyen ailelerin tarihlerine bakıldığında, aile tarihlerinde suç barındırmayan bireylere oranla daha sık suç işlediği saptanmıştır (Gökulu, 2019). Bu çalışmalarda göze çarpan detay bireyin içinde bulunduğu toplumu ve sosyal çevresini göz ardı etmesidir.

2.3.2 Psikolojik Teoriler

19. yüzyılın başlarında biliminde ilerlemesi ile araştırmacılar odaklarını insan bedeninden kaydırıp insanın zihinsel süreçlerini açıklamaya odaklamıştır. Psikolojik teoriler suçu bilinç ve bilinçdışı faktörlere odaklanarak açıklamaya çalışmaktadır. Bu teori suçu açıklarken temel analiz olarak toplumdan ziyade bireye ve bireyin içsel süreçlerine odaklanır. Davranışın temel motivasyonu ve güdülerini anlayabilmek için kişilik özelliklerini incelemek gerektiğini savunur. Bu teoriye göre suç davranışı kişilerdeki erken dönem çocuklukta öğrenilen işlevsiz düşünce biçimleri ve patolojik zihinsel süreçlerin sonucunda gerçekleşir (Bartollas ve Schmalleger, 2017).

Psikolojik teoriler kişilik özelliklerini temel alırken çevresel, kültürel biyolojik ve sosyolojik etkenleri de yok saymadan, bu etkenlerinde etkilerini bireyin içsel süreçleri ile açıklamaya

çalışır (Kaner, 2019). Bazı araştırmacılar, çocukluk döneminde kendini gösteren antisosyal davranışların, yetişkinlik döneminde işlenecek suçun başlangıcı olduğunu belirtir. Bu ve buna benzer kişilik bozukluklarının sonucunda suç davranışının meydana geleceği belirtilmiştir (Kızmaz, 2007). Suç olgusu kişilik özellikleri bağlamında incelendiğinde, belirli kişilik özelliklerinin suça yönelik davranışlara daha eğilimli olabileceği savunulmuş, duygusal olarak sabit kalamayanların, dışa dönük, yeni deneyime açık olmayanların, uyumlu ve sorumluluk sahibi olmayanların suça daha eğilimli olduğu bildirilmiştir (Clark vd., 2007).

Psikoanalitik Görüş

Bilinçaltına ve bilinçaltının meydana getirdiği insan davranışlarına odaklanmakta olan psikoanalitik görüş, davranışın temelini dürtü olarak görmektedir. Freud zihnin id, ego ve süperegö olarak üç parçalı bir yapıya sahip olduğunu savunmuştur. Bu yapı mantıksal bir çerçevede insan davranışlarını anlamlandırmaya yardımcı olur. İd temel olarak dünyada yalnızca bireyin kendisi varmışçasına ona davranılmasını ister. İçgüdüleri ve arzularının tatmin olmasını ve yalnızca isteklerinin ve ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanır ve bu nedenle toplumsal normlardan uzaktır. Zihnin toplumsal normları kavrayan parçası süperegö ise içinde bulunduğu toplum tarafından doğru ya da yanlış kabul edilen davranışların birey tarafından öğrenilmesi ile gelişir. Bu gelişim bireyin davranışlarının toplumsal normları öncelik alarak yapmasına olanak sağlar. Ego ise bireyin içgüdüleri ve normlar arasında kurulan denge mekanizmasıdır. Kişiliğin toplumsal normlar gözetilerek ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. Bu yapılar birbirleri ile uyum içinde olmalıdır. Bu uyumun bozulması antisosyal davranışların oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Freud, 1923).

Psikoanalitik yaklaşıma göre suç davranışını ortaya çıkaran yapı süperegönün zayıf oluşudur. Bahsedildiği gibi toplumsal normları içinde barındıran süperegö zayıfladığında toplumda var olan temel davranış kurallarına uyum sağlayamaz ve bu durum da suç davranışını beraberinde getirir. Bireyde süperegönün hiç gelişmemiş olması sosyopat ve psikopat eğilimleri arttırabilir (Gökulu, 2019).

Davranışçı Görüş

Davranışçı görüşe göre insanlar doğuştan suçlu doğmazlar. Çevreleriyle kurdukları etkileşim sonucunda bu davranışı öğrenirler. Eğer birey davranış sonucundan bir kazanım elde ediyorsa o davranışı pekiştirme, davranışın sonucunda bir yaptırım varsa o davranışı unutma eğilimindedir. Çocuğun içinde bulunduğu akran grubunun yapılanmasının olumlu olması toplumsal uyuma katkı sağlarken, içerisinde fazlaca olumsuz özellik barındıran akran

grupları ise davranış bozuklarını geliştirir ve bu bozukların pekişmesinde aktif rol oynar (Güler, 2010). Çocuğun içinde bulunduğu ailede suç davranışları görmezden gelinir ve herhangi bir yaptırımda bulunulmazsa çocuğun suça yönelik bir tutum geliştirebileceği belirtilmiştir (Gökulu, 2019). Eşine karşı şiddet gösteren bir babanın çocuğunun da aynı davranışı göstermesi muhtemeldir (Görgülü, 2021). Davranışın gözlemlenerek suç davranışının ortaya çıkması, psikoanalitik kuram ile ayrıldığı en temel noktadır.

2.3.3 Sosyolojik Teoriler

İnsan doğası gereği çevresi ile etkileşim içinde olan sosyal bir varlıktır. Suç eylemi için en az iki kişinin etkileşimde olması gerekmektedir. Birey tek başına suç davranışında bulunamayacağı için suçların hiçbiri kendiliğinden gerçekleşmemektedir. Suçu açıklayan teorilerden biri olan sosyolojik teori, suçlu olanın birey değil toplum olduğu görüşündedir. Bu teoriye göre suç davranışının sebebi toplumun kendisidir (Burkay, 2008). Bir toplumda suç kabul edilen bir davranışın başka bir toplumda normal görülmesi nedeni ile suç davranışı sosyolojik açıdan çok yönlü olarak birçok başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıkta sosyal yapı ve sosyal süreç teorileri incelenecektir.

2.3.3.1 Sosyal Yapı Teorileri

Suç davranışını araştırmak için suçun sosyal yapı ile ilişkisini inceleyen teorilerdir. Bu teoriler, suç davranışının toplumsal yapının bir ürünü olduğunu ve toplumsal yapının özelliklerine göre farklılık gösterdiğini temel almaktadır. Suçun nedenlerini birey üzerinden inceleyen yaklaşımlar, yoksul bireylerin suç işleme olasılığının daha yüksek olduğunu savunur. Bunun nedeni, maddi kazanç veya sosyal başarıya ulaşmak için alternatif yollarının sınırlı olmasıdır (Güven, 2018).

Anomi Kuramı

Bu kuramın öncüsü olan Durkheim, suçun normal olduğu ve suçun olmadığı bir toplumun var olmadığını savunmaktadır. Durkheim'e göre suç olmalıdır çünkü toplumun değişip gelişebilmesi için bazı kırılma noktaları yaşanması zorunludur ve bu da suçla mümkün olmaktadır. Suç toplumun ivme kazanıp evrimselleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Atina hukukuna göre bir suçlu olarak idam edilen Sokrates'in düşünce özgürlüğünü suç üzerinden topluma kazandırmış olması buna en büyük örneklerdendir (akt. Burkay, 2008).

Gerilim Kuramı

Bu kuramın öncüsü olan Merton insanların sahip olmak istediklerine ulaşmak için normlarla karşı karşıya gelebileceğini belirtmiştir. Bu durum toplumda kuralsızlığa neden olur ve bu kuralsızlık genel olarak maddiyat kaynaklıdır. Böylece gerilimin beraberinde suçu getirmesi normal kabul edilir (akt. Cömert ve Sevim, 2017). Diğerleri ile aynı sosyal statüye sahip olmayan daha alt sınıfta olan insanlar öfke hissedebilir ve diğerleri ile aynı statüye erişebilmek için yasal olmayan yollara başvurabilirler ve bu durum da suç davranışını beraberinde getirir (Kaner, 2019).

Alt Kültür Kuramı

Bu kuram suç olgusunu alt sınıfa atfederek açıklamakta olup, gerilim kuramı ile benzerlikler taşımaktadır. Toplumun alt sınıfında olan özellikle erkek kesimin bir üst sınıfla yaşadığı olumsuz etkileşimi esas alır. Düşük maddi imkanların getirisi olan düşük sosyal statüye sahip olan bireyler içinde bulundukları topluma yoğun bir öfke beslerler. Bu gençler bir araya gelerek suç çeteleri oluşturur ve böylece toplumdan intikam almış oldukları hissine kapılırlar (Kızmaz, 2005).

Sosyal Düzensizlik Kuramı

Sosyal düzensizlik kuramı bireyleri içinde bulunduğu toplumda incelemektedir. Suç davranışının nedeninin bireylerden değil bireylerin içinde bulunduğu toplumun sosyal yapısından ve ekolojik çevresinden kaynaklandığını savunmaktadır.

20. Yüzyılda kurulan Şikago Üniversitesi sosyoloji bölümünde yapılan araştırmalar, kent yaşamının bireyler arası yakınlık oluşturan sosyal ilişkileri zayıflattığı sonucuna varmışlardır. Sosyal ilişkilerin zayıflaması sonucunda toplumun parçalandığı, bu parçalanmanın da suçluluğa neden olduğu bildirilmiştir. Shaw ve McKay suçun insan doğasında değil insanın bulunduğu coğrafyada var olduğunu savunur. Bir bölgede yüksek suç oranı varsa bu oranın o bölgede yaşayanlarla ilgili değil, bölgenin bulunduğu coğrafyada işlenen suç kalıntıları ile bağlantılı olduğunu ileri sürmüşlerdir (Burkay, 2008).

2.3.3.2 Sosyal Öğrenme Teorileri

Suç davranışının sebebinin bireyin etrafındaki insanları taklit etmesinin bir sonucu olduğunu savunmaktadır. Sosyal öğrenme teorilerine göre suç tamamı ile toplumsal etkileşim sonucu

öğrenme ile oluşur. Bu kuram ayırıcı birleşenler, ayırıcı pekiştirme ve nötrleştirme altında 3 başlığa ayrılır (Kızmaz, 2005).

Ayırıcı Birleşenler Teorisi

Ayırıcı birleşenler teorisine göre suç öğrenilen bir davranıştır ve kişisel özelliklerden, sosyo-ekonomik süreçlerden bağımsızdır. Birey hangi kültürde olursa olsun, hangi kişilik özelliklerine sahip olursa olsun suç öğrenme sürecinin bir sonucudur ve bunu yakın etkileşimde olduğu gruplardan öğrenmektedir.

Birey davranışları uyum sağlanması gereken ya da uyum sağlanmaması gereken davranışlar olarak ayırabilir. Eğer yakın ilişkide ve sürekli birlikte olduğu kişiler ağırlıklı olarak uyum sağlanmaması gereken kuralları benimserse birey de içinde bulunduğu bu gruptan etkilenir suç eğilimde olabilir. Kişinin bu gruplardan etkilenmesinde görüşme sıklığı, grup ile etkileşiminin zaman oluştuğu gibi unsurlar da etkili olmaktadır (Bingöl, 2022).

Ayırıcı Pekiştirme Teorisi

Ayırıcı pekiştirme teorisi, davranışların sonucunda verilen ceza ya da ödül dengesi anlamına gelmektedir. Bu teoriye göre bireyin suç davranışında bulunacağı ya da bulunmayacağı geçmişte verilen ödül ya da cezaya ve gelecekte elde etmeyi beklediği kazanımlara bağlıdır. Eğer birey işleyeceği suç davranışından çok zevk alacağını düşünüyor, ceza almayacağını ve acı çekmeyeceğini biliyorsa suç işleme davranışı da o kadar yeğlemektedir. Eğer yaptırım suç davranışından hemen sonra gelirse, çocuk bunun istenmeyen bir davranış olduğunu görerek şartlanır. Davranış ile ceza arası ne kadar kısa olursa davranışın sıklığı o kadar azalır (Demirbaş, 2001).

Nötrleşme Kuramı

Bireyin suç davranışından sonra kendilerini kötü hissetmemek için vicdanlarını rahatlatmak amacıyla geliştirdikleri bir savunma mekanizmasından bahsetmektedir. Nötrleşme kuramına göre suç işlemiş bireyler bu davranışı rasyonelleştirmek için beş teknik kullanmaktadır. Bunlardan ilki suçun sorumluluğunu reddetmektedir. Suçlu davranışının nedenini kendisi dışında faktörler olarak göstererek sorumluluğu reddeder. İkinci olarak suçlu davranışının yasal olmadığını kabul eder ancak bu davranışın kimseye zarar vermediğini ve haklı tarafları olduğunu ileri sürmektedir, bu da suçun zararını reddetmek olarak tanımlanmaktadır. Bir

diğeri ise suçun mağdurunu reddetmektir; suçlu eylemlerinin haklılığını savunarak mağduriyet yarattığını reddeder.

Yargılayanların yargılanması tekniğinde ise suçlu eylemlerinin nedeninin dış dünya olduğunu ileri sürerek yansıtma mekanizmasını kullanır ve suçlu eylemlerinden dolayı kendini haksız görmez. Suç işleyen bireylerin bu davranışı rasyonelleştirmek için kullandığı son teknik ise kendi değerlerini diğerlerinden yüksek görmektedir. Suçlu kendi değerlerini içinde bulunduğu grubun isteklerini toplum beklentilerinin önüne koymuştur ve kendi koyduğu kurallar toplumun koyduğu kurallardan daha baskındır (Çalı ve Tombul, 2014).

2.4 ÖZ ŞEFKAT

Temellerini Budist felsefesinden alan, acıya merhametli olma hali olan ‘şefkat’ ve benlik anlamına gelen ‘öz’ kelimelerinin birleşimleriyle oluşmuştur. Türkçe kaynaklarda çeviri farklılığı nedeni ile öz anlayış ya da öz duyarlılık olarak da karşımıza çıkmaktadır. Şefkat, kişinin bir diğerinin acısını görmesi, ona karşı nazik ve merhametli yaklaşması ve acı çeken kişinin acısını hafifletmek için istek duyması şeklinde tanımlanır (Wispe, 1991). Neff (2003a) ise şefkati, kişinin bir diğerinin acısına ortak olması, ızdırap içinde olan kişiye yargısız bir şekilde kabul ve anlayışla yaklaşması ve diğerinin acısını nazik bir şekilde dindirme arzusu olarak tanımlar. Öz şefkat ise kişinin bu nazik ve merhametleri yaklaşımları kendine yöneltmesidir. Neff, öz şefkat kavramını literatüre kazandıran isimdir.

Şefkat, acıyı tanımak, bu acının açıkça görülmesini sağlamak ve acı çeken insanlara karşı nazik bir yaklaşımı içeren bir duygudur. Aynı zamanda, acıyı hafifletme isteği ve arzusuyla birlikte, insanların kusurlu ve kırılğan yönlerini olduğu gibi kabul etme anlamına gelir. Şefkat, tam olarak "acıya eşlik etme" anlamına gelir. Şefkat, farklı şekillerde tanımlanabilir, ancak temelde, kişinin kendi ve diğer varlıkların acılarına dair derin bir farkındalıkla birlikte, bu acıları hafifletmek için duyulan istek ve çaba ile eşlik eden temel bir iyilik halidir (Nef, 2021). Neff'e (2003a) göre öz şefkat kişinin kendisine acı veren durumlarda kendisi ile kurduğu ilişkidir. Kişi olumsuz bir durum deneyimlediğinde ya da gözlemlediğinde kendisine yönelik yaklaşımı yargısız ve olumlu olursa, kendisini olduğu gibi görür ve kabul ederse kendisine öz şefkatli bir yaklaşım sergilemiş ve kendini şefkatle iyileştirmiş olur. Öz-şefkat duygusuna sahip bireylerin, daha yüksek motivasyon seviyeleri, daha fazla yaşam doyumu ve mutluluk deneyimledikleri, kişiler arası ilişkilerinde daha sağlıklı bir iletişim kurabildikleri, kaygı ve

depresyon gibi olumsuz durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkabildikleri gözlemlenmektedir (Germer ve Neff, 2019).

Yaşantımızda işlerin ters gittiği durumlar karşısında bir başkasına ne kadar nazik olsakta, insan olmanın getirisi ile aynı özeni kendimize gösteremediğimiz durumlar yaşayabiliriz. ‘Bu yaşadıklarım benim hatam, benim yüzümden, suçlu benim’ gibi eleştirel düşünceler zihnimizde dönüp dururken, öz şefkat bunlarla mücadele etmede etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Kişide öz şefkatin gelişmiş olarak yapılanması, bilişin değişerek bu olumsuz düşüncelerin önüne geçmekte ve bireyin olumlu düşünce ve duygular geliştirmesine kaynak sağlamaktadır (Uyanık ve Çevik, 2020). Öz-şefkat, zamanla geliştirilebilen bir tutum ve öğrenilebilen bir beceridir. İnsan, kendisine karşı daha nazik ve destekleyici olma kapasitesini geliştirebilir. Çünkü, her bireyde, kendisine şefkat gösterebilme potansiyeli doğuştan var olan bir yetenektir (Yarnell vd., 2015).

Şefkat, korkuya karşı güçlü bir panzehirdir. İnsan, kendini yetersiz hissettiğinde veya asla yeterli olamayacağına inandığında, bu duygu ağır bir baskıya dönüşebilir. Belirsizlik karşısında yaşanan çekingenlik ya da hangi yöne ilerleyeceğimizi bilemediğimiz anlarda hissettiğimiz derin kaygı, iç dünyamızı kuşatabilir. Korku bizi sınırlandırırken, şefkat tam tersine bizi açar; bağ kurmayı, iyileşmeyi ve büyümeyi mümkün kılar. Şefkat, yalnızca bir duygu değil, aynı zamanda güçlü bir eylemdir. Kendimize ya da başkalarına yönelttiğimiz şefkat, bazen nazik ve yatıştırıcı, bazen de cesur ve karardır. Öz şefkat geliştikçe, korkusuzluk, cömertlik ve içsel güven de beraberinde gelir. Bu güçlü duygu, yalnızca bireyin kendisini değil, çevresindeki insanları da dönüştürme potansiyeline sahiptir. Şefkati hayatımıza kattıkça hem kendi ruhsal yolculuğumuzda hem de başkalarının hayatında anlamlı bir değişim yaratılabilir (Germer,2018).

Budist felsefeye göre kişinin kendisine duyduğu şefkat ile bir başkasına duyduğu şefkat arasında bir fark olmamalıdır. Acı çekmek insanın deneyiminin bir parçasıdır ve bu deneyim karşısında kişinin kendine gösterdiği şefkat dolu yaklaşım tüm insanlık deneyiminin bir parçası olarak görülmelidir. Eğer kişi kendini şefkate layık görüyorsa diğerlerinin de buna layık olduğunu kabul etmeli, kendisi ve diğerleri arasında bir ayrım yapmamalıdır. Bu bakış açısı ile kişi benmerkezci olmaktan uzaklaşır ve diğerlerine duyduğu şefkat duygusu gelişir. Bu bağlamda öz şefkat, kişinin kendi acılarını görmesi ve nezaketle kabul etmesini barındırırken, diğerlerinin de bu şefkatin kapsamında olduğunun kabulünü de içermektedir (Neff, 2023b).

Gilbert (2015) ise şefkati bir diğerinin acısını derinlemesine görmek ve onu dindirmeye yönelik bir arzu olarak tanımlamıştır. Şefkat hayatta kalmak için gerekli olan bir stratejidir ve kişinin özenli davranışının gelişmesi sonucu bir motivasyon sistemi olarak evrimleşerek ortaya çıkmıştır. İnsanlar sosyal varlıklardır ve etkileşim içerisinde olup gözetildikleri takdirde güvende ve rahat hissedebilirler. Şefkat içeren bir ilişkinin aksine tehdit içeren etkileşimlerde bulunursa daha yüksek stres hormonları ve daha düşük bağışıklık sistemi gibi fiziksel tepkiler yaşayabilirler (Gilbert, 2020). Şefkatin tehdit sistemini etkisiz hale, kendini yatıştırma sisteminin aktive hale getirdiğini belirtmişlerdir (Gilbert ve Irons, 2005). Gilbert'e (2009) göre şefkatin altı temel özelliği ve üç akışı bulunmaktadır. Şefkatin altı temel özelliğinin; iyilik haline gösterilen özen, ihtiyaçlar karşısında duyarlı olmak, sempati, kabullenme, empati ve yargısız olmak olduğunu belirtmiştir. Şefkatin üç akışında ise; benden başkasına akan şefkat, başkasından bana akan şefkat ve benden bana akan şefkat bulunmaktadır (Gilbert, 2009).

Empati, bir başkasının acısına tanık olduğumuzda, kendi içimizde yükselen zor duygularla baş edebilme yeteneği olarak tanımlanır. Gilbert, bunun kritik bir unsur olduğunu vurgular çünkü birinin acısıyla aşırı özdeşleştiğimizde, rahatsızlık hissetmemek adına ya o kişiden uzaklaşma ya da acısını görmezden gelme eğilimine girebiliriz. Bu durum, şefkatli bir tepki vermemizi engelleyebilir. Şefkat, başkasının acısını paylaşmayı içerse de aşırı kişisel sıkıntı hissettiğimizde ve yalnızca kendi rahatsızlığımıza odaklandığımızda, yardım etme yeteneğimiz zayıflayabilir. Gilbert'in modelindeki bir diğer önemli unsur olan yargılamama, başkalarının yaşadığı zorluklara ya da verdikleri tepkilere karşı, kişisel olarak rahatsız edici hisler uyandırırsa bile, anlayış ve hoşgörüyle yaklaşabilme yeteneği olarak tanımlanır. Şefkatin, zor durumda olan insanlara önyargısız ve hoşgörülü yaklaşmayı gerektirdiği düşüncesi, Budist öğretilerin de merkezinde yer alır ve şefkatin koşulsuz bir anlayışla sunulması gerektiğini savunur (Gilbert, 2009).

Kanov ve diğerlerine göre (2004), şefkatin üç temel bileşeni bulunmaktadır: fark etmek, hissetmek ve tepki vermek. Fark etmek, bir kişinin yaşadığı sıkıntıyı bilinçli ya da bilinçdışı bir şekilde algılamayı içerir. Hissetmek, bu acıya duygusal olarak tepki vererek empati kurmayı ve kişinin durumunu anlamaya çalışmayı ifade eder. Tepki vermek ise, yaşanan acıyı hafifletmeye yönelik bir eyleme geçme isteğini kapsar. Bu çerçevede, şefkatin yalnızca duygusal ve davranışsal yönlerini değil, aynı zamanda başkalarının deneyimlerini anlamaya yönelik bilişsel bir boyut içerdiğini de göstermektedir.

Öz şefkat kişinin kendisine değer vermesinden daha çok, olumsuz bir deneyimle karşı karşıya kaldığında duygusal yönden kendisine duyduğu duruşa odaklanır (Neff vd., 2005). İnsanlar hayatları boyunca kendilerine zor gelen duyguları deneyimlerler. Bu deneyimlerle sağlıklı şekilde başa çıkabilmek için zorluklar karşısında sakin kalabilmek zorunludur. Eğer kişi kendisine zor gelen durumlarla başa çıkarken, bir yandan da öz şefkate sahip olursa kendisine karşı daha merhametli bir tutum içerisinde olacaktır. Kendisine karşı geliştirdiği merhametli ve şefkatli tutum diğerlerine karşı olan tutumunu da pozitif şekilde etkiler. Yapılan araştırmalarda psikolojik refah ile öz şefkat arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Kurtoglu ve Başgöl, 2021).

Kişinin öz şefkatli olması ve kendine acıması birbirinden farklı durumlardır. Öz şefkat, kişinin kendine acıma durumlarında kullanılması gereken bir ilaç olarak görülebilir. Kişi kendine acıdığı anda diğerlerinden koparak kendi acılarına odaklanır. Yalnızca kendisinin acı çektiğini, diğerlerinin benzer deneyimlerini yaşamakta olduğunu unutur ve çektiği acıyı abartma eğilimi gösterebilir. Neff (2003b) bu süreci aşırı özdeşleşme olarak tanımlamıştır. Öz şefkatin temelinde yatan düşünce ise tüm insanların acı yaşayabileceği ve bu yaşanan acıların tüm insanlık deneyiminin bir parçası olduğudur. Yapılan çoğu araştırmada öz şefkatin bireyin hayatındaki olumsuz tutumları azaltarak daha olumlu tutumları geliştirdiğini göstermektedir (Neff, 2023a). Travma sonrası stres yaşayan bozukluğuna sahip olan bireylerde öz şefkatin yüksek oluşu koruyucu bir görev üstlenmektedir (Türkoğlu ve İlkay, 2022). Şefkatli ve destekleyici ilişkiler deneyimleyen bireyler, öz şefkatlerini geliştirme konusunda daha fazla fırsat bulabilirler. Örneğin, sıcak ve destekleyici bir çocukluk geçiren ergenler ve yetişkinler, genellikle daha yüksek öz şefkat seviyelerine sahiptir (Temel ve Atalay, 2018). Erken dönemde bakıcılardan alınan desteğin, yetişkinlikte öz-şefkatli ve destekleyici bir iç sesin gelişimine zemin hazırladığı ileri sürülmektedir (Neff ve McGehee, 2010).

2.4.1 Öz Şefkatin Bileşenleri

Neff'e göre (2003a) öz şefkat; öz nezaket, ortak insanlık hali ve farkındalık olmak üzere üç temel bileşene ayrılmıştır. Belirtilen bileşenlerin tam karşısında ise sırasıyla öz yargılama, izolasyon ve aşırı özdeşim kavramları bulunmaktadır (Barnard ve Curry, 2011).

2.4.1.1 Öz Nezaket

Öz nezaket, şefkatin birinci bileşenidir. Kişinin kendine acı veren ya da başarısızlık yaşadığı durumlarda kendisini sert bir şekilde yargılamak, acımasızca eleştirmek yerine kendisine karşı sevecen, anlayışlı, nazik bir tutumla yaklaşımını içermektedir. Kişi yetersizliğini gördüğü zaman kendisine karşı destekleyici bir tutum içerisinde olursa öz nezaket bileşenini gerçekleştirmiş olur (Neff ve Germer, 2017). Kişinin kendinde hoşlanmadığı herhangi bir yönü için kullandığı yumuşak ve destekleyici duygusal dil öz nezaketin gerekliliğinin yerine getirilmesidir (Akın, 2010). Öz nezaket kişinin kendini sürekli yargılamak, eleştirmek yerine kendisini yargılamadan anlamaya çalışmasını, kendine değişimin bir zamanı olduğunu hatırlatmasını, kendisini motive etmesini içermektedir (Neff, 2003a). Ters yöndeki özyargılamada, birey kendisine karşı oldukça sert bir tutum sergileyerek başarısızlıklar karşısında kendini yetersiz ve eksik hissetmekte, kendisini suçlayıcı bir şekilde eleştirerek özsaygısını zedelemekte ve bu şekilde kendini psikolojik olarak yıpratmaktadır (Neff, 2023a).

2.4.1.2 Ortak İnsanlık Hali

Ortak insanlık hali, kişinin yaşadığı acı deneyimleri ya da yetersizlik, hayal kırıklığı gibi duyguları diğer tüm insanların da yaşadığının farkında olmasıdır. Bu farkındalık insan olmanın ve yaşamın bir parçası olmanın getirisiidir. Yaşanılan acılar, çekilen zorluklar diğer insanlarla paylaşılan ortak bir deneyimdir. Kişi bunu kabul ettiğinde kendisine ve diğerlerine yönelik empatik bakış açısı güçlenmektedir (Neff ve Germer, 2017). Ortak insanlık hali bileşenine sahip olan bireyler kendisi gibi diğer insanların da farklı yerlerde, farklı zamanlarda acı, suçluluk, pişmanlık gibi duyguları yaşadığını bilmektedir. Kendisi gibi diğer insanların da bu olumsuz yaşantılara sahip olduğunu bilmek psikolojik dayanıklılığın gelişmesine yardımcı olur ve bireyi motive eder (Neff, 2003a). İzolasyon durumunda ise birey, yaşadığı zorlukların yalnızca kendi başına yaşandığına inanır ve bu düşünce, sürekli olumsuz duyguların birikmesine neden olur.

İnsanlar, zorlayıcı yaşam olaylarıyla karşılaştıklarında, genellikle durumu derinlemesine değerlendirmek yerine hemen bir çözüm arayışına girerler. Ancak çoğu zaman, bu problemlerin kaynağının içsel dünyalarındaki sert öz-eleştirden kaynaklandığını fark etmezler (Neff, 2023a). Yaşadığı acının diğerleriyle de ortak olduğunun bilincinde olan insanların aidiyet duygusu güçlenir dolayısıyla da izole bir hayatın önüne geçerek kişinin başa çıkma motivasyonunu arttırmış olur (Dreisoerner vd., 2021).

2.4.1.3 Farkındalık

Farkındalık ise kişinin ‘şimdi ve burada’ deneyiminin farkındalığını sürdürmeyi amaçlar. Farkındalığı yüksek olan kişiler yaşadıkları olumsuz deneyimleri bastırmak yerine onları fark eder, kabul eder ve dengelemeye çalışır. Bu farkındalık bireyin yaşadığı acı içerisinde kaybolmamasına yardımcı olarak kendisine yönelttiği acımasız tutumların önüne geçer. Kişi farkındalık yaşarken olayları daha geniş bir bakış açısıyla incelediği için kendisi ile aşırı özdeşim kurmaz ve yaşadığı anın farkına varır. Neff, kişinin negatif duyularına odaklanmak yerine, bu duyuların geçici olduğunu kabul ettiğinde farkındalık kazandığını belirtmiştir. Farkındalık sahibi kişi yaşadığı deneyimi eleştirel olmadan olduğu gibi kabul eder ve dengeli bir bakış açısı içinde yaşar (Germer ve Neff, 2020). Aşırı özdeşleşme yaşayan birey kendini acımasızca eleştirdiğinde hissettiği duyguyu ve içinde bulunduğu durumu doğru olarak algılayamaz. Farkındalık, bireyin düşünce ve duygularını olduğu gibi kabul etmesini sağlar ve dengeli bir bakış açısı ile yaşadığı olumsuz deneyimi geride bırakmasına yardımcı olur (Neff, 2023a).

2.5 Öz Şefkat İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bir fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme çalışması, üniversite öğrencilerine olumsuz geri bildirim verildiğinde, öz şefkat ile ventromedial prefrontal korteks ve amigdala arasındaki bağlantı üzerinde olumsuz bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulguya göre, olumsuz geri bildirim alındığında öz şefkati düşük olan bireylerde, tehditlere karşı daha güçlü bir tepki gösterildiği gözlemlenmiştir (Parrish vd., 2018). Öz şefkatin algılanan stres ve psikolojik sonuçlar arasındaki ilişkisini inceleyen bir araştırmada, yüksek öz şefkatin, algılanan stresin depresyon, kaygı ve olumsuz duygular üzerindeki etkilerini azalttığı bildirilmiştir. Ayrıca, öz şefkatin, altı ay sonra stresin depresyon ve kaygı üzerindeki etkilerini de zayıflattığı bulunmuştur (Stutts vd., 2018).

Yapılan bir çalışmada, karmaşık ve kaotik aile dinamikleri yaşayan üniversite öğrencilerinin daha düşük öz şefkat seviyelerine sahip oldukları ve kaygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan, aile üyelerinin birbirlerinin hayatlarına dengeli bir şekilde katıldığı ve demokratik kararlar alındığı ailelerde yetişen öğrenciler, daha yüksek öz şefkat ve daha düşük kaygı düzeyleri bildirmiştir. Öz şefkat, işlevsel olmayan aile ilişkileri ile öğrencilerin refahı arasındaki bağlantıyı açıklayan bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu

durum, işlevsiz aile yapılarının öğrencilerin öz şefkatini olumsuz yönde etkileyebileceğini, ancak öz şefkati artırarak öğrencilerin ruh sağlığını iyileştirmenin mümkün olduğunu göstermektedir (BerryHill vd., 2018).

Başkalarına karşı şefkat ve sosyal desteğin fizyolojik stres tepkileri üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada, sosyal destek sağlandığında, daha yüksek şefkati olan katılımcılarda daha düşük kan basıncı, düşük kortizol tepkisi ve daha yüksek kalp hızı değişkenliği gözlemlenmiştir. Ayrıca, bu katılımcılar destekleyici değerlendiricilere daha fazla sevgi hissetmişlerdir. Bu bulgu başkalarına karşı şefkatin, sosyal desteği artırarak stres tepkilerinin daha uyumlu hale gelmesine yardımcı olabileceğini ortaya koymuştur (Cosley vd., 2010).

Neff ve diğerleri (2005), öz şefkatin eğitim psikolojisi bağlamında nasıl uyarlanabileceğini araştırdıkları çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin akademik başarı hedefleri ile öz şefkat arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmada elde edilen önemli bulgulardan ilki, öz şefkat düzeyi yüksek olan öğrencilerin günlük yaşamlarında, gereksinim duydukları eylemleri gerçekleştirmek için daha fazla motivasyona sahip olmalarıdır. İkinci bulgu ise, öz şefkat düzeyi yüksek öğrencilerin akademik başarılarının ve performanslarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğudur. Bu öğrenciler, öğrenme sürecinden keyif alarak, akademik başarılarını artırmayı amaçlamaktadırlar. Ayrıca, bu araştırmada, yüksek öz şefkat seviyesine sahip öğrencilerin, düşük öz şefkat seviyesine sahip olanlara kıyasla daha etkili baş etme yöntemleri kullandığı da belirlenmiştir.

Öveç (2007), 668 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada, öz-şefkatin farklı alt boyutları ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlara göre, erkek öğrenciler, kendilerini yargılama, sosyallikten uzaklaşma ve aşırı özdeşleşme gibi alt boyutlarda kız öğrencilere kıyasla daha yüksek puanlar alırken, kız öğrenciler ise ortak yaşantıların farkına varma, mindfulness (farkındalık) ve kendilerine karşı şefkatli olma gibi alt boyutlarda erkek öğrencilere göre daha yüksek puanlar elde etmiştir.

Kızılarıslan (2024) standart ve riskli alkol kullanımı olan 405 kişi ile yaptığı çalışmada, Katılımcıların algıladıkları sosyal destek ile öz-şefkat indeksi puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer yandan, içselleştirilmiş damgalama ile öz-şefkat indeksi puanları arasında ise negatif yönde ve anlamlı bir ilişki tespit edildiğini bildirmiştir. Riskli alkol kullanımı gösteren bireylerin, öz-şefkatin alt boyutlarından olan paylaşımların bilincinde olma puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, bu bireylerin öz-şefkatin farkındalık alt boyutundaki puanlarının da düşük olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak, riskli alkol kullanımı olan bireylerin içselleştirilmiş damgalama alt boyutunda, özellikle öz-değersizlik puanlarının yüksek olduğu bildirilmiştir.

Yelpaze (2020), gerçekleştirdiği çalışmada üniversite öğrencilerinin öz-şefkat düzeylerinin, onların psikolojik sağlamlıkları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma, katılımcıların bilişsel esneklik düzeylerinin de öz-şefkat düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığını göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin öz-şefkat özelliklerinin, bilişsel esneklikleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi tamamen aracılık ettiği belirlenmiştir.

2.6 Öz Şefkat- Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişki

Çocukluk çağı ruhsal travması yaşayan bireylerin olumsuz benlik saygısı geliştirdiği bilinmektedir. Gelişen bu olumsuz benlik saygısı bireyin başkalarının tutum ve davranışlarını içselleştirip kendine benzer bir şekilde yaklaşmasına neden olur. Çocukluğunda duygusal ihmal yaşayan bireylerin yetişkinlikte kendilerine karşı daha az öz şefkat geliştireceği öngörülmektedir (Yılmaz, 2023). Bu durum bireyin kendini acımasızca eleştirmesine ve düşmanca bir yaklaşım sergilemesine yol açabilmektedir. Böyle bir durumda kişi kendine karşı öz şefkatli bir tutum içerisinde olursa, zor zamanlar geçirirken kendine anlayışlı ve şefkatli bir temasta bulunursa, zor zamanların insan olmanın ayrılmaz bir parçası olduğunu görür ve zor zamanları daha kolay şekilde geçirebilir (Neff, 2003a).

Literatür incelendiğinde öz şefkat ve çocukluk çağı arasındaki ilişkiye odaklanan bazı çalışmalar görülmektedir. Öz şefkat ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiye odaklanmak için yapılan bir meta analiz sonucunda, ÇÇT ile öz şefkat arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Zhang vd., 2021). Yapılan çalışmada duygusal ihmal ve duygusal istismarın, diğer travma alt boyutlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu belirtilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada yüksek öz şefkat, ergenlerin stresli yaşam olayları karşısında patoloji oluşturmalarını engelleyen, depresyon ve intihar gibi semptomların gelişmesine engel olan koruyucu bir faktör olarak rol oynamaktadır (Zeller vd., 2015). Öz şefkat, çocukluk çağı travmalarının sonucunda olumsuz etkilenen ruh sağlığını iyileştirmenin yanı sıra travma etkilerini azaltma ile de güçlü pozitif ilişki içindedir (Játiva ve Cerezo, 2014). Çocukluk çağında kötü muamele deneyimleyen ya da travmaya maruz kalmış bireylerin psikolojik iyi

oluş düzeylerinin düşük olma eğilimi gösterdiği görülmüştür (Aras vd., 2023). Öz şefkatin psikolojik iyi oluşu olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. Dolayısıyla kişide var olan öz şefkatin, travma deneyimlerinin yarattığı kötüleşen ruh sağlığı üzerinde etkili olabileceği düşünülebilir.

Bakım vereniyle yakın temas halinde olan çocuklar, kendilerine daha şefkatli davranma eğilimindedir. Öz şefkat aile ilişkileri ve güvenli bağlanmada aracı bir rol üstlenir (Neff ve McGeehe, 2010). Eğer çocuk duygusal bir ihmal yaşamışsa güvenli bağlanamayabilir ve dolayısı ile kendisine yönelttiği şefkat eğilimde düşüş görülebilir.

Kişinin çocukluğunda uğradığı istismar türü birden çok ise, çocukluğunda yalnızca bir tür istismar yaşayan bireylere göre daha düşük öz şefkat ve daha yüksek psikopatoloji belirtisine sahip oldukları aktarılmıştır (Higgins ve McCabe, 2001). Hayatında olumsuz olaylarla karşılaşan kişi yüksek seviyede öz şefkate sahipse kendine ilgi ve nezaketle yaklaşabilir. Dolayısıyla travmanın olumsuz etkilerinde öz şefkat bir merhem konumundadır (Barlow vd., 2017). Yapılan bir araştırmada çocukluk çağında travmatik yaşantıya maruz kalmamış bireyler ile çocukluğunda travmatik yaşantıya maruz kalmış bireylerin öz şefkat düzeylerinde anlamlı bir fark olduğu aktarılmıştır (Dartar, 2021).

2.7 Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İle Suça Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz yaşantı sonuçlarının yetişkinlik dönemi boyunca devam ettiğini görmek mümkündür. Çocuk ergenlik dönemine geldiğinde travma yaşantısı ile bağlantılı olan tepkileri tekrar tekrar yaşayabilmektedir. Bu tepkiler benlik algısında bozulma ve dürtüsel hareketlerin artmasına sebebiyet vermektedir. Bunun getirisi ile suç davranışları geliştirme yatkınlığı oluşturmaktadır (Beşer,2019). Çocukluk döneminde travmatik yaşantısı olan bireyler toplumun bir parçası halinde geldiğinde bu durum yalnızca kendini değil toplumu da etkilemektedir. Travmatik yaşantıların karar verme kabiliyetlerini olumsuz yönde etkilemesi sebebi ile suç işleme davranışlarının bağlantılı olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Solomon,2012). Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, bireyin zihinsel ve duygusal sağlığı üzerinde uzun vadeli etkiler bırakabilir. Bu tür deneyimler, kaygı, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ruhsal sorunlara yol açabilirken, suç işleme riskini de

artırabilir. Araştırmalar, çocukluk travması geçiren bireylerin ilerleyen yıllarda suç eğilimi gösterme olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Fox vd., 2015).

Yetişkinlik döneminde suça yatkın oluş antisosyal bir yapı gerektirmektedir. Yetişkinlikte var olan bu yapının kökeninin çocuklukta antisosyal davranışlar olduğu savunulmaktadır (Kızmaz, 2023). Suça karışmış bireylerin bozuk aile ilişkileri olduğu ve travmatik yaşantı sıklığının yüksek olduğu bildirilmiştir (İçli ve Öğün, 1998). Hükümlü yetişkinler ile yapılan bir araştırmada, hükümlülerin yarısından fazlasının çocukluk çağında şiddet gördüğü, hükümlülerin %34,5'inin annelerinin de babaları tarafından şiddet gördüğü saptanmıştır. Bu hükümlülerin aile yapısı incelendiğinde ise çoğunun kopuk aile ilişkileri olduğu ve parçalanmış ailelerden geldiği, aile üyeleri arasında şiddetli geçimsizlik yaşandığı ortaya çıkmıştır (Çiftçi, 2008). Yapılan bir başka çalışmada fiziksel istismara uğrayan çocukların üç kat, cinsel istismara uğrayan çocukların dört kat fazla silah taşıdığı görülmüştür (Lewis vd., 2007).

Çocukluk çağı travmalarının ergenlik dönemindeki suç davranışıyla ilişkisini inceleyen bir çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ergen suçluların yaklaşık %90'ının en az bir çocukluk çağı travması yaşadığını bildirdiği tespit edilmiştir. Bu bulgu çocukluk döneminde olumsuz yaşam deneyimlerine maruz kalan bireylerin suç işleme riskinin arttığını ortaya koymaktadır. Çalışmada, cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik statü ve aile yapısı gibi değişkenlerin etkileri kontrol edilmesine rağmen, travma yaşayan bireylerin 14-18 yaş aralığında şiddete başvurma oranlarının, travma yaşamayan akranlarına kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Smith ve Thornberry, 1995).

Çocuklar ebeveynlerinin sevgisi ve ilgisini kaybetmemek için onların istediği gibi davranmayı öğrenir. Bu bağlamda ebeveynlere duyulan sevgi ve bağlanma tutumları toplumsal kuralların öğrenilmesinde büyük rol oynar. Eğer bu bağ gelişmemiş ise toplumsal kuralları anlama ve uyum sağlama konusunda güçlükler yaşanabilir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Meydana gelen anlama ve uyum sorunu ilerleyen süreçlerde kişiyi suça sürükleyebilmektedir. Şiddet eğilimi değerlendirilirken, bireysel risk faktörleri arasında çocukluk çağı travmalarının önemli bir rol oynadığı göz ardı edilmemelidir. Bu tür travmalar, bireylerin stresle baş etme yetilerini zayıflatarak, zorlayıcı durumlarla karşılaştıklarında şiddete yönelme olasılıklarını artırabilmektedir (Nederlof vd., 2013).

Genel kanının aksine, psikopatoloji tanısı konmuş bireylerin büyük bir çoğunluğu ile suç davranışı arasında doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak, belirli ruhsal bozuklukların

suç davranışıyla daha belirgin bir bağlantı gösterdiği görülmektedir. Psikiyatrik hastalıklar ile suç davranışı arasında uzun süredir doğrudan bir bağ kurulmaya çalışılsa da psikopatoloji tanısı alan bireylerin büyük bir çoğunluğunun suç olarak değerlendirilebilecek davranışlar sergilemediği bilinmektedir. Ancak yapılan araştırmalar, psikiyatrik geçmişi bulunan bireylerin şiddet eğilimli veya suç sayılabilecek davranışlar sergileme riskinin daha fazla olabileceğini ortaya koymaktadır (Skeem ve Cooke, 2010). Cay ve diğerleri (2022), çocukluk çağı ruhsal travmasının ilerleyen dönemlerde psikopatoloji ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir.

Suç işleyen bireylerin bir kısmının, sahip oldukları psikiyatrik hastalığın doğası gereği belirli suç türlerini işleme konusunda daha yüksek risk taşıyabilecekleri bildirilmiştir (Deniz, 2017). Araştırmalar, erken yaşta yaşanan kronik çocukluk çağı travmalarının ve şiddet temelli olumsuz ebeveynlik stillerinin, bireyin yaşam boyu karşılaşabileceği psikopatolojilerle güçlü bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle sağlıklı aile dinamikleri ve hatalı çocuk yetiştirme yöntemleri, bireylerde hem uzun vadede ciddi ruhsal tahribatlara hem de travma kaynaklı psikolojik bozuklukların gelişimine zemin hazırlayabilmektedir (Öztürk, 2020).

Bireylerin travmatik olaylara karşı geliştirdikleri baş etme stratejileri ve bakım verenlerin, çocuklarına travmatik deneyimlerle nasıl başa çıkabileceklerine dair öğrettikleri yöntemler, psikolojik bozuklukların gelişiminde belirleyici bir faktördür. Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde olumsuz yaşam deneyimlerine yoğun şekilde maruz kalmak, dissosiyatif tepkileri artırabilir ve bireylerde uyumsuz duygu, düşünce, empati yoksunluğu ve davranış örüntülerinin yerleşmesine yol açabilir. Bu süreç, ruhsal bozuklukların ortaya çıkışıyla yakından ilişkilidir (Silvers vd., 2014).

Antisosyal ve suç davranışlarını inceleyen bir araştırmada, kortizol gibi hormonların yanı sıra insula, ön singulat korteks ve amigdala gibi beyin yapılarının empati, duyarsızlık ve psikopatik eğilimlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, düşük empati gösteren bireylerin yalnızca başkalarının duygularını anlamakta zorlanmadığını, aynı zamanda kendi stres tepkilerinin de azalmış olduğunu göstermektedir. Bu durumun, duyarsızlık gibi psikopatik eğilimleri destekleyerek suç davranışı arttırdığı bildirilmiştir (Shirtcliff vd., 2019).

Şizofreni hastaları ile yapılan bir çalışmada madde kullanım bozukluğu ile eş tanı alan bireylerde çocukluk çağı fiziksel şiddete maruz kalma, intihar girişi ve kendine zarar verici davranış öyküsü anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur (Çinik vd., 2014). Ülkemizde

cinsel suçlular ile yapılan bir araştırmada %27.14'ünde mental retardasyon, %20'sinde psikotik bozukluk ve %2.86'sında cinsel disfonksiyon tespit edilmiştir ve katılımcıların %12.86'sı çocukluk çağında fiziksel şiddete, %12.86'sı ise çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir (Cantürk ve Koç, 2010).

Amerika'da 64.000 genç hükümlüden alınan veriler kullanılarak yapılan geniş çaplı bir araştırma, çocukluk çağı travmasının erken başlangıçlı kronik suç işleme davranışı ile güçlü bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuştur (Baglivio, 2015). Suça karışan gençlerin %90 kadarının en az bir tür çocukluk çağı travmasının bulunduğu, ortama olarak gençlerin %70'inin bir ruh sağığı bozukluğu için kriterleri karşıladığı ve bu gençlerin yaklaşık %30'u travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) için kriterleri karşıladığı bildirilmiştir (Dierkhising vd., 2013).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeline dayanan nicel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeyi ve bu ilişkilerin yönünü anlamayı amaçlayan bir araştırma desenidir (Karasar, 2021). Bu model, betimsel nitelik taşıyan nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir yöntem olup, veriler arasındaki korelasyonel ilişkileri inceleyerek neden-sonuç ilişkisinden ziyade birlikte değişim eğilimlerini ortaya koyar (Büyüköztürk, 2019). Başka bir deyişle, bu desen sayesinde araştırmacılar, belirli değişkenler arasındaki etkileşim düzeyini ve yönünü istatistiksel yöntemler kullanarak analiz eder (Creswell, 2012).

Bu yaklaşım, örneklem içerisindeki katılımcıların belirlenen değişkenlere ilişkin mevcut durumlarını tarama yaparak ortaya çıkardığı için, ilişkisel tarama modeli hem betimsel hem de ilişkisel nitelik taşır (Fraenkel ve Wallen, 2006). Araştırmacı, veri toplama sürecinde belirli değişkenlere ilişkin ölçümleri gerçekleştirdikten sonra, korelasyon katsayıları ve ilgili istatistiksel analizler yardımıyla değişkenlerin birlikte değişim eğilimlerini saptar (Karasar, 2021). Böylelikle; olumlu, olumsuz veya herhangi bir yönde anlamlı bir ilişki olup olmadığı ortaya koyulur. Bunun yanı sıra, değişkenler arasındaki ilişkilerin gücü ve yönü hakkında yorum yapılabilir (Büyüköztürk, 2019). Böylece, kavramsal çerçevede öngörülen ilişkiler ampirik düzeyde test edilerek araştırmanın amaçlarına yanıt verebilecek bulgular elde edilmiş olur (Creswell, 2012).

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 18-62 yaş arası 399 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 35.67, standart sapması ise 10.93'dir. Katılımcılara ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların tanıtıcı bilgileri

Değişken	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	275	68.9
	Erkek	124	31.1
	Toplam	399	100
Öğrenim Durumu	İlkokul	21	5.3
	Ortaokul	26	6.5
	Lise	99	24.8
	Lisans	158	39.6
	Yüksek lisans/ Doktora	95	23.8
	Toplam	399	100
Medeni durum	Bekar	165	41.4
	Evli	186	46.6
	Dul, ayrı, boşanmış	48	12
	Toplam	399	100
Çalışıyor musunuz?	Evet	237	59.4
	Hayır	162	40.6
	Toplam	399	100
Gelir	Düşük	83	20.8
	Orta	236	59.1
	Yüksek	80	20.1
	Toplam	399	100
Psikiyatrik-Psikolojik Destek	Evet	232	58.1
	Hayır	167	41.9
	Toplam	399	100
Tanısı konmuş psikiyatrik rahatsızlık	Evet	102	25.6
	Hayır	297	74.4
	Toplam	399	100
Ailenizde suça karışmış kişi var mı?	Evet	82	20.6
	Hayır	317	79.4
	Toplam	399	100

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %68,9'unun kadın, %31,1'inin erkek olduğu görülmektedir. Bu dağılım, örnekleme kadınların çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Öğrenim durumuna bakıldığında, katılımcıların %39,6'sının lisans mezunu, %23,8'inin lisansüstü/doktora mezunu, %24,8'inin lise, %6,5'inin ortaokul ve %5,3'ünün ilkokul mezunu

olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, örnekleme yüksek öğrenim görmüş bireylerin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Medeni durum dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %41,4'ünün bekar, %46,6'sının evli ve %12'sinin dul, ayrı veya boşanmış olduğu görülmektedir. Bu oranlar, örneklemin evli ve bekar bireyler arasında görece dengeli şekilde dağıldığına işaret etmektedir. “Çalışıyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlara göre, katılımcıların %59,4'ü evet, %40,6'sı hayır şeklinde cevap vermiştir; dolayısıyla çoğunluğun aktif olarak bir işte çalıştığı söylenebilir.

Gelir düzeyine ilişkin veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların %59,1'inin orta, %20,8'inin düşük ve %20,1'inin yüksek gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Psikiyatrik veya psikolojik destek alma durumuna bakıldığında ise, katılımcıların %58,1'inin bu desteği aldığını, %41,9'unun ise almadığını belirtmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca, %25,6'sı tanısı konmuş bir psikiyatrik rahatsızlığa sahip olduğunu beyan ederken, %74,4'ü böyle bir tanısı olmadığını ifade etmiştir.

Son olarak, ailede suça karışmış bir kişinin bulunup bulunmadığına ilişkin veriler incelendiğinde, %20,6'sının ailesinde suça karışmış bir birey olduğu, %79,4'ünün ise bu tür bir durumla karşılaşmadığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında, Tablo 1'de yer alan bulgular, kadın ve lisans mezunu oranının yüksek, çalışan katılımcı oranının görece daha fazla olduğu ve katılımcıların çoğunluğunun orta gelir düzeyine sahip olduğu bir örneklem profili sunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Araştırmada, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan bir demografik bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum gibi tanıtıcı bilgilere yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Bernstein ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen çocukluk dönemine ait travmaları incelemek amacıyla tasarlanan bir değerlendirme aracıdır. Geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları 2012 yılında Vedat Şar, Erdiñ Öztürk ve Eda İkikardeş tarafından yapılmıştır (Şar vd., 2012). Bu ölçek, toplam 28 madde içerir ve katılımcılar tarafından 1 ile 5 arasında derecelendirilen 5'li Likert tipinde yanıtlanır. Cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere 5 farklı alt boyuttan oluşur. Bu alt boyutlar 5-25 arasında bir puan aralığında değerlendirilirken, toplam puan 25-

125 arasında hesaplanır. Ölçekte bazı maddeler ters puanlandığı için (2, 5, 7, 13, 19, 26, 28), bu maddelerin puanları ters çevrilerek hesaplanır. Cinsel istismara dair sorular 20, 21, 23, 24, 27; fiziksel istismar için 9, 11, 12, 15, 17; fiziksel ihmal için 1, 4, 6, 2, 26; duygusal istismar için 3, 8, 14, 18, 25 ve duygusal ihmale ait sorular ise 5, 7, 13, 19, 28 numaralı maddelerden oluşur. Travmanın inkarını ölçmek amacıyla kullanılan minimizasyon boyutundaki 10, 16 ve 22 numaralı maddeler, toplam puan hesaplanırken dikkate alınmaz. Türkçeye uyarlanan bir çalışmada, ölçeğin yapı geçerliliği Bartlett Küresellik testi ($\chi^2 = 2594,53$, $SS=276$, $p<0,5$) ile doğrulanmıştır ve KMO katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre, ölçeğin toplam varyansın %72,5'ini açıklayan beş faktörden oluştuğu belirlendi. Güvenirlik analizinde ise, ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,93 olarak hesaplandı ve Guttman yarı test katsayısı 0,97 olarak saptandı.

3.3.3 Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği

Suç Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği orijinali Mills, Kroner ve Forth (2002) tarafından bireylerin anti sosyal eğilim ve ilişkilerini ölçmek için geliştirilmiş bir ölçektir. Türkçe 'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Nergiz ve Işıklı (2021) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu 2 bölüm ve toplam 6 alt boyuttan oluşmaktadır.

Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için 0,86 olduğu; alt boyutlar için de 0,68-0,82 aralığında değiştiği gözlenmiştir. Birinci bölüm suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve katsayısı; ikinci bölüm şiddete yönelik tutumlar, haklılık düşünceleri, anti sosyal niyet ve suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutlarından ve toplamda 64 maddeden oluşmaktadır. Her alt boyuta ait maddeler toplanarak alt boyut toplam puanları hesaplanabilmektedir. Ölçek içerisinde ters kodlanan maddeler (3, 8, 16, 24, 31, 32 ve 43) bulunmaktadır. “Şiddete yönelik tutumlar alt boyutu” şiddeti onaylayıcı tutum düzeyini, “haklılık düşünceleri alt boyutu” ne isterse sahip olmaya yönelik benmerkezci beklenti düzeyini, “anti sosyal niyet alt boyutu” bireyin anti sosyal eylemlerde bulunmaya olan yatkınlığını, “ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu” ise bireyin suç işlemiş anti sosyal kişilerle ilişki kurmayı ne kadar uygun bulduğunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Şiddete yönelik tutumlar 10 maddeden, ilişkilere yönelik tutumlar 11 maddeden, antisosyal niyet 13 maddeden, haklılık düşünceleri ise 10 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca 4 alt boyutun puanları toplanarak bir toplam puan elde edilebilmektedir ve bu puanın yüksek olması bireyin suça yönelik olumlu tutuma sahip olabileceğini göstermektedir.

3.3.4 Öz- Anlayış Ölçeği

Ölçek Neff tarafından 2005 yılında geliştirilmiştir. 5'li Likert tipi bir ölçektir. Kendine şefkat, kendine paydaşım ve kendine düşüncelilik olmak üzere toplam üç ana bileşenden oluşmaktadır. Bu üç bileşen öz-anlayışı ölçmek için kullanılacaktır. Ölçek maddelerin toplan puanından hesaplanmakta olup, 1,3,5,7,10,12,15,17,19,22,23 numaralı maddeler tersten puanlanmaktadır. Deniz, Kesici ve Sümer tarafından 2008 yılında Türkçeye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. İç tutarlılık katsayısı .89 ve test-tekrar test korelasyon .83 olarak hesaplanmıştır. Öz-anlayış ölçeğinin ölçüt-bağıntılı geçerliği ise, ÖAÖ ile RSES arasında $r = .62$; SWLS arasında $r = .45$; pozitif duygu arasında $r = .41$ ve negatif duygu arasında $r = -.48$ düzeyinde ilişkiler saptanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, verilerin analizinde bağımsız gruplar t testi, Pearson korelasyon analizi ve Process Macro ile gerçekleştirilen aracılık analizi kullanılmıştır. Bu yöntemlerin seçimi, araştırmanın amacını karşılaması açısından önemlidir. Bağımsız gruplar t testi, iki farklı grubun bağımlı değişken açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak için uygulanmıştır. Bu testin geçerli sonuçlar üretebilmesi için bazı varsayımların yerine getirilmesi gerekir: Normallik, her bir grubun bağımlı değişken dağılımının normal olmasıyla ilgilidir ve bu çalışmada, çarpıklık ile basıklık katsayılarının $\pm 1,5$ aralığında (Tabachnick ve Fidell, 2013) olması bu koşulu sağlamıştır. Ayrıca, histogramlar ile Q-Q plot incelemeleri de bu bulguyu desteklemiştir. Varyans homojenliği Levene testiyle doğrulanmış ($p > .05$) ve her katılımcının yalnızca bir grupta yer alması da bağımsız gözlemler varsayımını karşılamıştır. Bu koşulların sağlanması, bağımsız gruplar t testinden çıkan sonuçların hem geçerliliğini hem de güvenilirliğini artırmıştır (Field, 2018).

Pearson korelasyon analizi ise değişkenler arasındaki doğrusal ilişkinin derecesini belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Analizin dayandığı temel varsayımlardan biri, değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal olmasıdır; bu, scatter plot incelemeleriyle doğrulanmıştır. Diğer bir varsayım olan normallik de yine çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm 1,5$ aralığında olmasıyla desteklenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Aykırı değerlerin analiz sonuçlarını etkilemediğinden emin olmak adına box plotlar ve Mahalanobis uzaklık değerleri kontrol edilmiş, kayda değer bir aykırı değer gözlenmemiştir. Bu koşulların karşılanması, Pearson korelasyon analizinin sonuçlarının geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamaktadır.

Process Macro aracılığıyla yapılan aracılık analizi, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin, aracı bir değişken aracılığıyla nasıl şekillendiğini ortaya koymaya yöneliktir (Hayes, 2017). Bu analizde de, doğrusal ilişkiler, normallik ve aşırı aykırı değerlerin bulunmaması gibi varsayımlar geçerlidir. Doğrusallık, bağımsız, aracı ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilerin scatter plot incelemeleriyle ortaya konmuş, normallik çarpıklık ve basıklık katsayılarıyla doğrulanmıştır. Cook's Distance ve Mahalanobis değerleri gibi yöntemlerle aykırı değerlerin olmadığı belirlenmiş ve 5000 örnekleme gerçekleştirilen bootstrapping süreci, aracı etkiye dair daha güvenilir sonuçların elde edilmesini sağlamıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1 Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistikler sunulmuş ve ardından araştırma hipotezlerine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 2. Sürekli değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	N	AO	SS	Çarpıklık	Basıklık
Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları	399	117,34	15,72	-,882	,001
Suçla Yönelik Tutumlar	399	77,40	6,94	-2,17	7,21
Öz Şefkat	399	67,34	18,26	,480	-,259

Tablo 2’de araştırmada kullanılan ölçeklerin ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık ve en düşük ve en yüksek değerleri verilmiştir. Çarpıklık değerinin -2,17 ve basıklık değerinin 7,21 olduğu belirlenmiştir. Kline (2011), çarpıklık ± 3 ve basıklık ± 10 değer aralığının aşılması durumunda dağılımın normal olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, elde edilen bu değerler normal dağılım varsayımına aykırı olmadığı için parametrik analiz yöntemlerinin uygulanabileceğini göstermektedir.

4.2 Cinsiyete Göre Araştırma Değişkenlerindeki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular

Cinsiyete göre çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkatin düzeylerindeki farklılaşmalar bağımsız gruplar t testi ile analiz edilmiştir. Bu analizlere ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Cinsiyete göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Suça Yönelik Tutumlar ve Öz Şefkat Düzeylerindeki Farklılaşmaya İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi bulguları

Değişkenler	Cinsiyet	N	AO	SS	sd	t	p
Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları	Erkek	124	117,44	15,69	397	,083	,934
	Kadın	275	117,30	15,76			
Suça Yönelik Tutumlar	Erkek	124	76,69	8,17	397	-1.37	,171
	Kadın	275	77,72	6,30			
Öz Şefkat	Erkek	124	67,84	19,31	397	,371	,711
	Kadın	275	67,11	17,80			

Tablo 3'te sunulan bulgular incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmaları puan ortalaması açısından erkekler (AO = 117.44, SS = 15.69) ile kadınlar (AO = 117.30, SS = 15.76) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{(397)} = .083$, $p = .934$). Benzer şekilde, suça yönelik tutumlar puan ortalamaları da erkekler (AO = 76.69, SS = 8.17) ve kadınlar (AO = 77.72, SS = 6.30) arasında anlamlı bir fark göstermemektedir ($t_{(397)} = -1.37$, $p = .171$). Son olarak, öz şefkat puanlarında erkekler (AO = 67.84, SS = 19.31) ve kadınlar (AO = 67.11, SS = 17.80) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t_{(397)} = .371$, $p = .711$). Bu sonuçlar, cinsiyet değişkeninin çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat düzeylerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığını göstermektedir.

4.3 Medeni Duruma Göre Araştırma Değişkenlerindeki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular

Tablo 4

Medeni Duruma Göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Suça Yönelik Tutumlar ve Öz Şefkat Düzeylerindeki Farklılaşmaya İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	AO	SS	sd	F	p	Scheffe
Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları	1. Bekar	165	116,63	16,31	2-396	,422	,656	
	2. Evli	186	118,11	14,67				
	3. Dul/Boşanmış/Ayrı Yaşıyor	48	116,81	17,68				
	Toplam	399	117,34	15,72				
Suça Yönelik Tutumlar	1. Bekar	165	76,73	7,90	2-396	1,28	,277	
	2. Evli	186	77,86	6,61				
	3. Dul/Boşanmış/Ayrı Yaşıyor	48	77,91	3,92				
	Toplam	399	77,40	6,94				
Öz şefkat	1. Bekar	165	71,48	19,64	2-396	7,85	,001	1>2, 1>3
	2. Evli	186	64,93	16,30				
	3. Dul/Boşanmış/Ayrı Yaşıyor	48	62,43	18,01				
	Toplam	399	67,34	18,26				

Tablo 4te görüldüğü gibi, çocukluk çağı ruhsal travmaları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($F_{(2, 396)} = 0.422$, $p = .656$). Suça yönelik tutumlar değişkeninde de gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F_{(2, 396)} = 1.28$, $p = .277$). Öz şefkat düzeylerinde ise gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F_{(2, 396)} = 7.85$, $p = .001$). Scheffé çoklu karşılaştırma testine göre bekar katılımcıların öz şefkat puanları, hem evli hem de dul/boşanmış/ayrı yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha

yüksektir. Evli grup ile dul/boşanmış/ayrı yaşayan grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgular, medeni durumun özellikle öz şefkat düzeyinde farklılaşmaya yol açtığını, ancak çocukluk çağı ruhsal travmaları ve suça yönelik tutumlar değişkenlerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

4.4 Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Suça Yönelik Tutumlar ve Öz şefkat Arasındaki Korelasyonlar

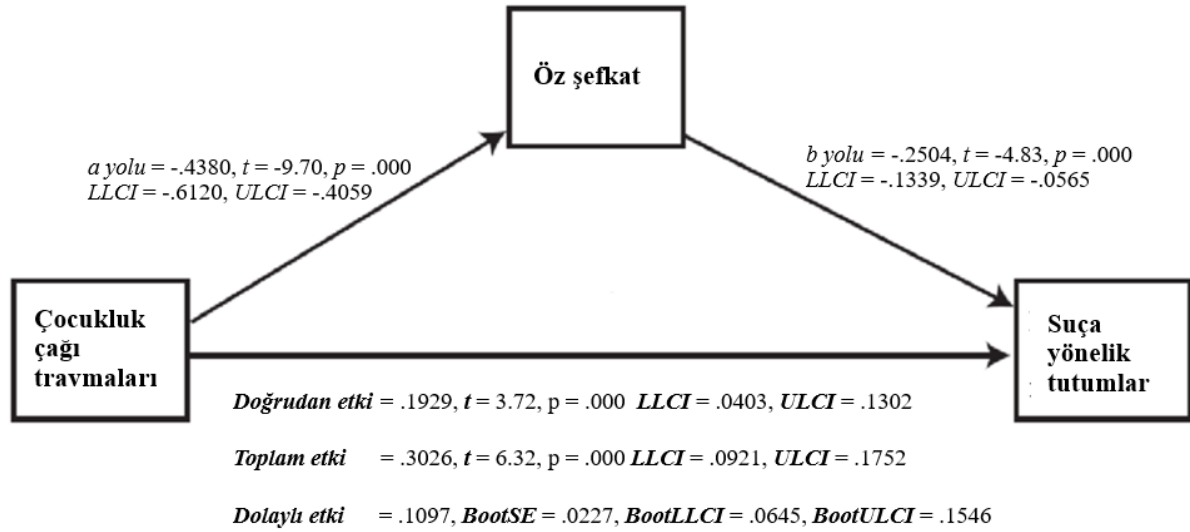
Değişkenler	1	2	3
1) Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları	1		
2) Suça Yönelik Tutumlar	,303**	1	
3) Öz şefkat	-,438**	-,335**	1

Tablo 5'teki bulgular incelendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile suça yönelik tutumlar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .303, p < .001$). Bu sonuç, çocukluk çağı ruhsal travmaları puanlarının artmasının suça yönelik tutum puanlarında da artışla ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile öz şefkat arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır ($r = -.438, p < .001$). Bu bulgu, daha yüksek düzeydeki çocukluk çağı ruhsal travmaları puanlarının daha düşük öz şefkatle ilişki gösterdiğini belirtir. Son olarak, suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasında da negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur, ($r = -.335, p < .001$). Bu ilişki, öz şefkat puanlarındaki artışın suç eğilimli tutum puanlarında azalışla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

4.5 Aracılık Etkisine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, çocukluk çağı travmaları (bağımsız değişken) ile suça yönelik tutumlar (bağımlı değişken) arasındaki ilişkide öz şefkatin (aracı değişken) rolü incelenmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 1, bu üç değişkenin bir arada değerlendirildiği aracılık modelini özetlemektedir.

Şekil 1. Çocukluk Çağı Travmaları, Öz Şefkat ve Suça Yönelik Tutumlar Arasındaki Aracılık Modeli

Şekil 1’de gösterilen modelde yer alan yollar incelendiğinde a yolu (çocukluk çağı travmaları → öz şefkat) çocuklukta yaşanan ruhsal travmaların kişinin kendisine yönelik şefkat düzeyini ne şekilde etkilediğini yansıtmaktadır. Elde edilen bulgular, travma düzeyindeki artışın öz şefkat düzeyini düşürdüğünü göstermektedir.

Modelde yer alan b yolu (öz şefkat → suça yönelik tutumlar), kişinin kendisine gösterdiği şefkatin suça ilgili tutumlarını nasıl şekillendirdiğini ifade eder. Bulgular, öz şefkat düzeyinin yükselmesinin suça yönelik olumlu tutumları azalttığına işaret etmektedir. Bu bulguya göre, kendine karşı daha anlayışlı, hoşgörülü ve destekleyici yaklaşmanın, öfke veya saldırganlık gibi duygu durumlarını düzenlemede yardımcı olabileceği ve dolayısıyla suç eğilimini veya suç düşüncesini geriletebileceği savunulabilir.

Modelde yer alan c’ yolu (doğrudan etki), öz şefkat devreye alındığında travmanın suç tutumlarına etkisinin bir miktar azaldığını ancak tamamen ortadan kalkmadığını ortaya koyar. Bu bulgu, travmanın tek başına da suça yatkınlığı artırdığını, ancak öz şefkatin dâhil olmasıyla bu etkinin belirli ölçüde hafiflediğini göstermektedir.

Modelde yer alan c yolu (toplam etki) çocukluk çağı travmalarının suça yönelik tutumlar üzerindeki genel etkisini ortaya koymaktadır. Bulgular, travmanın tek başına ele alındığında suç odaklı tutumları artırdığını göstermektedir.

Modelde aracılık etkisinin anlamlılığını gösteren dolaylı etkiler incelendiğinde öz şefkatin çocukluk çağı travmaları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide “kısmi aracı” (partial

mediator) rolü oynadığını göstermektedir. Yani travmanın suç tutumları üzerindeki etkisi, öz şefkat mekanizması üzerinden bir miktar azalmakta, ancak tamamen ortadan kalkmamaktadır. Bu sonuç, travma yaşayan bireylerin öz şefkat geliştirme yönünde desteklenmesinin, suç eğilimini veya suça dönük olumlu tutumları azaltmada önemli fakat tek başına yeterli olmayan bir faktör olabileceğini göstermektedir.

BÖLÜM 5

TARTIŞME VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde, çocukluk çağı travmaları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide öz şefkatin nasıl bir aracı rol oynadığına ilişkin bulgular literatür kapsamında ve geçmiş çalışmalar doğrultusunda tartışılacaktır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ve gelecekte yapılabilecek araştırmalar için öneriler sunulacaktır.

5.1. Birinci Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın birinci hipotezi kapsamında, katılımcıların cinsiyetleri ile çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat puanlarındaki farklılaşma durumu incelenmiştir. Bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçları, bu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur.

Bu sonuç, çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin anlamlı bir farklılık göstermediğini göstermektedir. Literatür incelendiğinde, bazı araştırmaların benzer bulgular sunduğu, ancak diğer çalışmaların çocukluk çağı travmasının cinsiyete göre farklılık gösterebileceğini öne sürdüğü görülmektedir. Örneğin, Çavuşoğlu (2020), çocukluk çağı travma düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmiştir. Benzer şekilde, Aydın ve Bal (2022) tarafından yapılan bir çalışmada da çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Ayrıca, Arkar (2020) çalışmasında, çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmadığını ve travmatik olay türünün bu durumu etkileyebileceğini vurgulamıştır. Olsson ve diğerlerinin (2000), Amerika’da yaptıkları bir araştırmada kadın ve erkeklerin çocukluk çağı travma puanlarının benzer düzeylerde olduğunu belirtmiştir.

Öte yandan, literatürde bu çalışmadan farklı bulgulara da rastlanmıştır. DSÖ (2014) verilerine göre, kadınların çocukluk çağında erkeklere oranla iki kat daha fazla istismara maruz kaldığı belirtilmiştir. Enthoven ve diğerlerinin (2023) çalışması, kadınların daha fazla cinsel istismara uğradığını göstermiştir. Finkelhor (1994), kız çocuklarının cinsel istismar oranlarının erkek çocuklarına oranla 1,5 ila 3 kat daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Almanya’da 2510 katılımcı ile yapılan bir araştırma çocukluk çağı travma yaşantısının

kadınlarda daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Witt vd., 2017). Zeren ve diğerlerinin (2012) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada erkek katılımcıların çocukluk çağı puanları anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada kadınların çocukluk çağı ruhsal travma puanları erkeklere oranla anlamlı şekilde düşük bulunmuştur. Erkeklerin fiziksel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal alt puanları anlamlı şekilde daha yüksektir (Ekinci, 2019). Terzioğlu (2021), yaptığı araştırmada kadınların duygusal ve cinsel istismar konusunda erkeklere göre daha fazla çocukluk çağı ruhsal travma yaşantısı bildirdiğini ancak, fiziksel ihmal açısından erkeklerin kadınlardan daha yüksek travma puanına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Mevcut çalışmada, suça yönelik tutumlar ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Steffensmeier ve diğerleri (2006), yaptıkları boylamsal araştırmada son yıllarda kadın ve erkeklerin suç oranlarında farklılaşma olmadığını belirtmişlerdir. Kadınların daha çok dolandırıcılık, hırsızlık gibi mülkiyet suçları işlerken erkeklerin ise daha fazla fiziksel saldırı ve ağır suçlar işlediği bildirilmiştir. Bununla birlikte ülkemizde yapılan bir çalışmada kadın ve erkeklerin suçlulara ilişkin algılarında herhangi bir fark bulunmadığı bildirilmiştir (Gönültaş ve Öztürk, 2020).

Öte yandan literatürde farklı bulgulara rastlanmıştır. Eren (2009), erkeklerin kadınlara oranla daha fazla saldırgan davranışlar sergilediğini belirtmiştir. CTE (2025) verilerine göre, ülkemizde erkekler kadınlara oranla daha yüksek suç oranlarına sahiptir. Kadınların ise genellikle kendini koruma içgüdüleriyle tehdit altında suça yöneldiği bildirilmiştir (Balcıoğlu, 2002). Öztekin (2023) yaptığı araştırmasında erkeklerin suça yönelik tutum puanlarının kadınlara oranla anlamlı şekilde yüksek olduğunu bildirmiştir. Ayrıca, kişiyi suç işlemeye iten faktörlerden biri olan antisosyal kişilik bozukluğu erkeklerde daha yüksektir bu nedenle erkeklerin tekrar suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (O'Hagan vd., 2018; Thapa vd., 2020).

Öz şefkat ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Literatürde, bu çalışmayla uyumlu bulgular bulunmaktadır. Murn ve Steele (2020) Amerika'da yaptıkları yaşları 18-57 arası değişen katılımcılar ile yaptıkları araştırmada, öz şefkat puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığını bildirmişlerdir. İspanya'da gerçekleştirilen çalışmada, kadınlar ve erkekler arasında öz şefkat düzeyleri açısından anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Araştırmacılar, bireysel farklılıklar ve kültürel etkenlerin bu sonucu şekillendirebileceğini belirtmiştir (Lopéz

vd., 2018). Neff ve Pommier (2013), 384 üniversite öğrencisi, 400 toplum yetişkini ve 172 meditasyon yapan katılımcılar ile yaptıkları araştırmada, öz şefkat puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini bildirmiştir.

Türkiye’de yapılan 37 lisansüstü tez ve makale taranarak yapılan bir meta-analiz çalışmasında, erkek ve kadınların öz şefkat puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Bacanlı ve Çarkıt, 2020). İskender (2009), üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada kadın ve erkeklerin öz şefkat puanlarının farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Ülkemizde 505 kişi ile yapılan bir başka araştırmada kadın ve erkeklerin öz şefkat puanlarının anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür (Çoban, 2021).

Bununla birlikte, literatürde farklı sonuçlar da mevcuttur. Bluth ve diğerleri (2017), Amerika’da kırk yedi ergen ile 8 haftalık farkındalıklı öz şefkat kursu gerçekleştirerek, ön test ve son test yöntemi ile 6 haftalık değerlendirme sonucu erkeklerin kadınlara göre daha yüksek öz şefkat düzeyine sahip olduğunu bildirmiştir. Neff (2003a), kadınların kendilerine karşı daha eleştirel olmalarının bu farklılığa neden olabileceğini öne sürmüştür. Al-Awamleh (2020) 315 öğrenci ile Ürdün’de gerçekleştirdiği araştırmada kadınların erkeklerden daha yüksek öz şefkat düzeyine sahip olabileceğini belirtmiştir.

5.2. İkinci Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ikinci hipotezi kapsamında, katılımcıların medeni durumları ile çocukluk çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat puanlarındaki farklılaşma durumu incelenmiştir. Tek yönlü Anova analizi sonuçları, medeni durum ile çocukluk çağı ruhsal travmaları ve suça yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur. Ancak yapılan Scheffé çoklu karşılaştırma testine göre öz şefkat ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Mevcut araştırmada çocukluk çağı travmaları ile medeni durum değişkeni arasındaki ilişkinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırma bulguları ile uyumlu çalışmalar görülmektedir. Peker (2017) yaptığı araştırmasında, katılımcıların duygusal ihmal, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşmadığını bildirmiştir. Yaşları 18- 55 arasında değişen 417 katılımcı ile yapılan bir başka araştırmada medeni durumun cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür (Korkmaz, 2021). Erol ve diğerleri (2013), yaptıkları

araştırmada, majör depresyon ve özkıyım girişimi ile çocukluk dönemi travmaları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, medeni durum ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Öte yandan Amerika’da 17.530 erkek ve 23.978 kadın ile gerçekleştirilen geniş çaplı bir araştırmada olumsuz çocukluk deneyimlerinin evli olmayan bir çift olma veya boşanmış/ayrı olma olasılığının artmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Anderson, 2017). Yapılan araştırmalar T’lerin yetişkinlikte evlilikle ilişkilendirildiğini, boşanmalarla sonuçlandığını belirtmekte olup, T istismar ve tecavüz gibi ciddi fiziksel saldırılar içeren yaşam olayları mevcutsa boşanma olasılığının daha yüksek ve evlilik memnuniyetinin daha düşük olduğu bildirilmiştir (Whisman, 2006). Shahzad ve diğerlerinin (2024) yaptığı bir başka çalışmada ise çocukluk ağı travması ile evlilik doyumunu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu alışma çocukluk ağı travması arttıkça evlilik doyumunda bir azalma meydana geldiğini göstermektedir.

Mevcut çalışmada suça yönelik tutumlar ve medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Akdeniz ve Üzümcü (2013) yaptıkları araştırmada medeni durumun ve suç işleme arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu mevcut çalışmanın bulguları ile uyumludur. Diğer yandan, yapılan araştırmalarda suç davranışının cinsiyet ve yaşa göre de değişkenlik gösterdiği, 25 yaşına kadar evli suçluların sayısının daha fazlayken, 25 ve sonrası yaşlar için bu durumun azaldığı bildirilmiştir (Dönmezer, 1994). Evli kadınlar ise bekar kadınlardan daha fazla suç işlemektedir (Orta, 2007). Çalışkan (2022), kadın tutuklular ile yaptığı bir araştırmada suça yönelen kadınların istatistiksel olarak anlamlı şekilde evli olduğu saptamıştır. Öte yandan farklı bir çalışmada evliliğin suça yönelik tutumları azalttığını açıklanmış, bireyin yaşadığı sağlıklı evliliğin sosyal kontrol işlevini de arttırdığı vurgulanmıştır (Laub vd., 1998).

Öz şefkat ve medeni durum değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada Scheffé oklu karşılaştırma testinin sonuçlarına göre bekar katılımcıların öz şefkat puanları, hem evli hem de dul/boşanmış/ayrı yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Belten (2022), yaptığı çalışmada medeni durumu bekar olan kişilerin öz şefkat puanlarının, medeni durumu evli ve boşanmış olan kişilerin öz şefkat puanlarına oranla istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan bir başka araştırmada evli bireylerin öz-anlayış düzeylerinin bekar bireylere kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Bu durum, evliliğin sağladığı birliktelik, anlayış, şefkat ve kabullenme ortamının öz-anlayışı destekleyici bir rol oynayabileceği şeklinde yorumlanmıştır (Peker, 2017).

İran’da evli bireyler ile yapılan bir çalışmada yüksek düzeyde öz şefkate sahip kişilerin, evliliklerinde bir sorunla karşılaştıklarında kendilerini geliştirmek ve ilişkideki sorunu çözmek amacıyla çaba sarf ettiklerini bulunmuş, bu durum da öz şefkate sahip bireylerin ilişkilerini sürdürme konusunda yüksek bir motivasyona sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Maleki vd., 2019). Bu araştırmayla benzer bir araştırmada ise yüksek düzeydeki öz şefkatin ilişki içerisindeki yapıcılığa, uyuma ve problem çözme becerisine anlamlı olarak katkı sağladığı belirtilmiştir (Baker ve McNulty, 2011).

5.3. Üçüncü Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışmada çocukluk çağı ruhsal travmaları ile öz şefkat arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bu bulgu, daha yüksek düzeydeki çocukluk çağı ruhsal travmaları puanlarının daha düşük öz şefkatle ilişki gösterdiğini belirtir. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen birçok araştırma mevcuttur. Neff ve McGehee (2010) çocukluk çağı ruhsal travmasına sahip 21 kadın katılımcıyla yaptıkları çalışmada, katılımcıları ön test-son test uygulanarak 6 haftalık bir öz şefkat programına dahil etmişlerdir. Araştırma sonucunda katılımcıların öz şefkat, pozitif etki, dayanıklılık ve öznel mutlulukta önemli artışlar ve negatif etki, depresyon, anksiyete ve strese azalmalar olduğu ortaya konmuştur. Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ise yüksek seviyedeki öz şefkatin, çocukluk çağı ruhsal travmasının olumsuz etkilerini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır (Tanaka vd., 2011). Çocukluk çağı ruhsal travma deneyimi olan bireylerde öz şefkatin var olması, kişideki kaygıyı, kaçınma davranışlarını ve diğer psikolojik sıkıntıları azaltmaktadır (Quinlan vd., 2022). Benzer şekilde, çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerde koruyucu bir faktör olan öz şefkatin yüksek seviyedeki varlığının benzer olumsuz durumların etkisini azalttığı görülmektedir (Zeller vd., 2015).

İstismar ve ihmale maruz kalan çocukların düşük öz şefkat düzeylerine sahip olacakları öngörülmüştür (Miron vd., 2015; Ross vd., 2019). Çocukluk döneminde maruz kalınan olumsuz yaşam deneyimleri düşük seviyede öz şefkat düzeyine neden olmaktadır (Kıraç, 2022). Barlow ve diğerleri (2017) yaptıkları çalışmada sonucunda çocukluk çağı ruhsal travma yaşantısına sahip olmak ile öz şefkat arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Ülkemizde de bu bulguyu destekleyen araştırmalar mevcuttur. Dartar (2020), yaptığı 447 katılımcı ile gerçekleştirdiği araştırmada çocukluk ağı travmasına sahip olan bireylerin öz şefkat puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğunu bildirmiştir. Yapılan bir araştırmada çocukluk çağında duygusal ihmal ve duygusal istismar yaşantısının, öz şefkat üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu bildirilmiştir (Peker, 2017). Kutlutürk (2021) yaptığı araştırmada duygu düzenleme güçlüğü ve öz şefkatin yeme tutumları ile çocukluk ağı travmaları arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını ortaya koymuştur.

Ailesi tarafından duygusal ihmale uğramış çocukların öz şefkat puanlarının anlamlı şekilde düşük olduğu grlmştir (Pepping vd., 2015). Bayar (2016) yaptığı araştırmada daha az olumsuz yaşam olaylarına sahip bireylerin öz şefkat düzeylerinin, daha fazla olumsuz yaşam deneyimi olan bireylere göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Kişi yüksek düzeyde bir öz şefkate sahipse baş etme mekanizması daha güçlüdür (Allen ve Leary, 2009). Çocuklukta yaşanan ruhsal yaraları sarmak için öz şefkat hayati bir g barındırmaktadır (Boykin vd., 2018).

5.4. Dördüncü Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışmada suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasında da negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki, öz şefkat puanlarındaki artışın suç eğilimli tutum puanlarında azalışla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan alışmalar mevcut araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. Zhang ve diğerlerinin (2023), 629 Çinli niversite ğrencisi ile yaptığı bir çalışmada düşük öz şefkat puanlarına sahip olan katılımcıların suça yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan bir başka araştırmada ise 652 katılımcıya öz şefkat egzersizleri uygulanarak ön test- son test üzerinden saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. z şefkat egzersizlerinden sonra katılımcıların öz şefkat düzeylerinden istatistiksel olarak anlamlı bir artış ve saldırganlık tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş meydana geldiği grlmştir (Guan vd., 2024). Benzer bir araştırmada, kişideki öz şefkat puanındaki artışın, bir başkasına yönelik saldırganlık tutumunda düzenleyici bir rol oynadığı belirtilmiştir (Abdollahi vd., 2023).

Kaygı, stres ve olumsuz yaşam deneyimlerinin bireyin suça yönelik tutumlarının gelişmesinde rol oynayan faktörlerden olduğu bilinmektedir. Yüksek seviyedeki stres düzeylerinin öldürme ile bağlantılı olduğu saptanmıştır (MacNair, 2002). Yapılan bir

çalışmada yüksek seviyedeki öz şefkatin kişide stres düzeyini anlamlı şekilde azalttığı görülmüştür (Sirois ve Hirsch, 2019). Bag ve diğerlerinin (2022) yaptığı bir araştırmada ise yüksek seviyede öz şefkatin bireylerdeki olumsuz psikolojik durumları azalttığı bildirilmiştir. Kim ve Son (2024), adli psikiyatri koğuşunda tedavi gören agresif ve dürtüsel şiddet suçları işlemiş 246 hasta ile yaptıkları bir çalışmada öz şefkat düzeyindeki artışın, saldırganlığı azalttığını bildirmişlerdir. Diğer yandan Amerika’da 1040 ergenle yapılan bir çalışmada, öz şefkat ve denetimin birlikte uygulanması sonucunda katılımcıların saldırganlık ilişkisine tamamen aracılık ettiği ortaya konmuştur (Shapperd vd., 2015).

5.5. Beşinci Hipoteze İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışmada öz şefkatin çocukluk çağı travmaları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide “kısmi aracı” (partial mediator) rolü oynadığını görülmektedir. ÇÇT suç tutumları üzerindeki etkisi, öz şefkat mekanizması üzerinden bir miktar azalmakta, ancak tamamen ortadan kalkmamaktadır. Sonuç olarak ÇÇT sahip bireylerin öz şefkat yönünde desteklenmesi, suça yönelik tutumları azaltmada önemli bir rol oynadığını ancak tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Literatürde, bu çalışmayla uyumlu bulgular bulunmaktadır.

Cinsel suç işlemiş katılımcılardan oluşan bir çalışmada, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, utancın farklı biçimleri, öz şefkat ve zararlı davranışlar arasındaki ilişkiler incelenmiş ve çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının utanç ve öz şefkat ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Ayrıca, utanç ve öz şefkatin, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile zarar verici davranışlar arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Garbut vd., 2023). Wung ve diğerleri (2024) yaptıkları bir çalışmada öz şefkat egzersizlerinin, bireylerdeki saldırganlığı önemli ölçüde azalttığını bildirmiştir. Kadınlarla yapılan başka bir çalışmada ise öz şefkatin, saldırganlık ile başa çıkmada önemli bir rol oynadığı saptanmıştır (Funchs vd., 2023).

Yapılan bir araştırmada, çocukluk döneminde olumsuz yaşam olaylarına sahip bireylerin, yaşadıkları sebebi ile kendilerini suçlamaya yatkın oldukları ve daha düşük seviyede öz şefkat gösterdikleri bildirilmiştir (Hamrick ve Owens, 2019). Öz şefkat kişilerdeki affedicilik, sevgi ve anlayışı güçlendirerek psikolojik sağlığı ve psikolojik iyi oluş halini desteklemektedir (Germer, 2018). Travma mağduru çocuk kendi ihtiyaçlarına yabancılaşabilir, kendine karşı suçlayıcı ve eleştirel bir tutum içerisinde bulunabilir. Mistretta ve diğerlerinin (2024) yaptıkları araştırmada kişide bulunan yüksek öz şefkat düzeyinin bu ve benzeri travmatik

deneyimlerin etkisi azaltarak kontrol duygusunun artmasında önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

Sara ve Holly (2021), travma mağdurlarına uygulanan tek seanslık öz şefkat egzersizlerinin travma sonrası stresi ve duygu düzenleme zorluklarını azalttığını bildirmiştir. 4189 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada çocukluk çağı ruhsal travmalarının öz şefkati olumsuz derecede etkilediği görülmüştür (Tao vd., 2021). Guan ve diğerleri (2024), yaptıkları bir araştırmada öz şefkatin saldırganlık biçimlerini de azaltabileceğini göstermiştir. Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada öz şefkatin, ergenlerde olumlu bir benlik duygusu yarattığı, daha güvende hissettikleri ve dostça tutumlar sergiledikleri, öz şefkatin saldırganlık davranışı üzerinde koruyucu bir etki sağladığı görülmüştür (Barry vd., 2015).

Çocukluk çağı travması kişinin karar verme mekanizmalarını ve duygu düzenleme becerisini etkileyerek dürtüsel davranışlara neden olmaktadır (Kolk, 2018). Cinsel suçlular ile yapılan bir çalışmada öz şefkatin, çocukluk çağı travmaları ile zarar verme arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği saptanmıştır (Garbut vd., 2023). Düşük seviyelerde öz şefkate sahip olan kişinin, çocukluğunda olumsuz yaşam deneyimi de mevcutsa dünyayı ve diğerlerini ‘güvenilmez’ olarak algılayarak, içgüdüsel olarak başına gelenleri bir saldırı olarak nitelendirebilir. Djajadisastra (2017), öz şefkatin saldırganlık ile anlamlı bir negatif korelasyona sahip olduğunu bildirmiştir. Yapılan bir başka araştırmada öz şefkatin düşük seviyedeki varlığı saldırganlık ile ilişkili bulunmuştur (Sommerfeld ve Bitton, 2020).

5.6 SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, çocukluk çağı ruhsal travmalarının, suça yönelik tutumların ve öz şefkatin cinsiyet ve medeni durum gibi demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerde öz şefkatin aracılık rolünü incelemektir. Elde edilen bulgular kapsamında ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

5.6.1 Cinsiyete Göre Farklılaşmaya İlişkin Sonuçlar

Çocukluk çağı ruhsal travmaları puanları açısından erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, suça yönelik tutumlar açısından da cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Öz şefkat puanlarında da erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuçlar, cinsiyet değişkeninin çocukluk

çağı ruhsal travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Bu durum, cinsiyetin bireylerin çocukluk deneyimleri ya da öz şefkat gibi içsel süreçler üzerindeki etkisinin sınırlı olabileceğine işaret etmektedir.

5.6.2 Medeni Duruma Göre Farklılaşmaya İlişkin Sonuçlar

Çocukluk çağı ruhsal travmaları puanları açısından medeni durum grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, suça yönelik tutumlar açısından da medeni durum grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak, öz şefkat puanlarında medeni durum grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Scheffé testi sonuçlarına göre, bekar katılımcılar evli ve dul/boşanmış/ayrı yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek öz şefkat puanlarına sahiptir. Bu bulgular, medeni durumun özellikle öz şefkat düzeyinde farklılaşmaya yol açtığını göstermektedir. Öte yandan, çocukluk çağı travmaları ve suça yönelik tutumlar gibi daha derin psikolojik ve davranışsal süreçler üzerinde medeni durumun sınırlı bir etkisi olduğu söylenebilir.

5.6.3 Değişkenler Arasındaki İlişkilere İlişkin Sonuçlar

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır. Çocukluk çağı ruhsal travmaları ile suça yönelik tutumlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu durum, çocukluk çağı travmalarının artmasının, bireylerin suça yönelik olumlu tutumlarını artırabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile öz şefkat arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Daha yüksek düzeyde çocukluk travmaları yaşayan bireylerin öz şefkat düzeylerinin daha düşük olması, bu iki değişken arasındaki güçlü bağı ortaya koymaktadır. Son olarak, suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasında negatif yönlü bir ilişki görülmüştür. Öz şefkat düzeyinin artması, bireylerin suç eğilimi veya suça yönelik olumlu tutumlarını azaltma potansiyelini taşımaktadır. Bu bulgular, çocukluk çağı travmalarının hem öz şefkat hem de suça yönelik tutumlar üzerindeki etkisini anlamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

5.6.4 Aracılık Analizine İlişkin Sonuçlar

Çocukluk çağı ruhsal travmalarının suça yönelik tutumlar üzerindeki etkisinde, öz şefkatin kısmi aracılık rolü oynadığı bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular, çocukluk çağı ruhsal travmalarının öz şefkat üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermiştir. Öz şefkatin

suça yönelik tutumlar üzerindeki etkisi de anlamlıdır. Modelde öz şefkat aracı değişken olarak eklendiğinde, çocukluk çağı ruhsal travmalarının suça yönelik tutumlar üzerindeki doğrudan etkisi azalmış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır. Bu sonuç, öz şefkatin, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide önemli bir rol oynadığını ancak bu ilişkinin tamamen ortadan kalkmadığını göstermektedir. Öz şefkat geliştirme programlarının, travma yaşayan bireylerde suç eğiliminin azaltılmasına yönelik müdahalelerde etkili bir araç olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.6.5 Genel Sonuç

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında, çocukluk çağı ruhsal travmalarının öz şefkat ve suça yönelik tutumlar üzerindeki etkisi belirgin bir şekilde ortaya konmuştur. Öz şefkatin bu ilişkide kısmi bir aracı rolü olduğu saptanmıştır. Ayrıca, medeni durumun öz şefkat üzerindeki etkisi dikkat çekmiştir. Bu bulgular, öz şefkatin bireylerin psikolojik iyilik hali ve davranışları üzerindeki önemini anlamaya yönelik değerli katkılar sağlamaktadır. Özetle, öz şefkatin bireylerin hem içsel deneyimlerini hem de davranışsal eğilimlerini şekillendiren önemli bir faktör olduğu görülmektedir.

5.7 ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan çalışma doğrultusunda, ileride yapılacak olan araştırmalara katkı sağlamak için araştırmacılara ve klinisyenlere öneriler bulunmaktadır.

5.7.1 Araştırmacılara Öneriler

Mevcut araştırmanın örnekleme bakıldığında çoğunluğunu kadınların (%68,9) oluşturduğu görülmektedir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda kadın erkek dağılımının daha dengede olması, cinsiyet değişkeninin daha kapsamlı değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, demografik değişkenlerin, araştırılmak istenen değişkenlerle aralarındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların çok sınırlı olduğu görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları, suça yönelik tutumlar ve öz şefkat arasındaki ilişkiyi inceleyen daha geniş örnekleme sahip araştırmaların, değişkenler arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada bekar kadınların daha yüksek düzeyde öz şefkate sahip olduğu bulunmuştur. Bunun nedenlerine yönelik nitel ve nicel boyamsal çalışmalar yürütülebilir. Araştırma

Türkiye’de yaşayan bireylerin çocukluk çağı travması ve suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkide öz şefkatin aracı rolünü incelemiştir. Türk toplumu içinde birçok farklı kültür barındırmaktadır. Bu nedenle Türkiye sınırları içinde yaşayan birçok farklı kültürün çocukluk çağı travmaları ve suça yönelik tutumlarda öz şefkatin aracı rolü araştırıldığında farklı sonuçların elde edilme ihtimali vardır. Gelecekte Türkiye’de yaşayan farklı kültürler üzerinde yapılacak çalışmaların bu konunun daha kapsamlı ele alınmasında fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasındaki ilişkiyi inceleyen kaynaklar sınırlı sayıdadır. Gelecekte suça yönelik tutumlar ile öz şefkat arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.7.2 Klinisyenlere Öneriler

Çocukluk çağı travmasına sahip olan bireylerin bu yaşantılarını geçersiz kılmak mümkün değildir ancak öz şefkatin çocukluk çağı ruhsal travmaları ve suça yönelik tutumlar arasındaki negatif yönlü anlamlı ilişkisi göz önüne alındığında, öz şefkatin çocukluk çağı travmalarına yönelik olumlu etkisi üzerine terapilerde öz şefkat egzersizleri yapılabilir. Travmatik deneyime sahip olan bireylerin kendini yargılamadan kabul etmesi ve benlik algısını olumlu şekilde geliştirmesi, öz şefkat geliştirme açısından oldukça önemlidir. Suça yönelik tutumları olan bireylerde öz şefkat temelli psikoterapi müdahalelerin uygulanması önerilmektedir. Buna yönelik seminerler vermek ve grup çalışmalarında bulunmak, suça yönelik tutumların çözümü için faydalı bir müdahale olabilir.

KAYNAKÇA

- Abdollahi, A., Gardanova, Z. R., Ramaiah, P., Zainal, A. G., Abdelbasset, W. K., Asmundson, G. J. G., Chupradit, S., Sultonov, S. K., Pashanova, O. V., & Iswanto, A. H. (2023). Moderating role of self-compassion in the relationships between the three forms of perfectionism with anger, aggression, and hostility. *Psychological Reports, 126*(5), 2383-2402. doi: [10.1177/00332941221087911](https://doi.org/10.1177/00332941221087911)
- Abukan, B. (2020). Çocukluk çağı travmalarının koruyucu aile içinde sağaltımı üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 31*(1), 241-260. doi: [10.33417/tsh.681890](https://doi.org/10.33417/tsh.681890)
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Aralık, 22*(4), 591-614.
- Ahioğlu, N. (2004). Yayınlar ve yargı kararlarına göre Türkiye’de çocuk istismarı. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 3*(6), 278-285.
- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist, 46*(4), 333-341. doi: [10.1037/0003-066X.46.4.333](https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.4.333)
- Akbaş, S., Turla, A., Karabekiroğlu, K., Şenses, A., Karakurt, M. N., & Taşdemir, G. N. (2009). Adli makamlarca çocuk psikiyatrisi polikliniğine gönderilen cinsel istismara uğramış çocukların istismar şekilleri, ruhsal ve fiziksel muayene özellikleri. *Adli Bilimler Dergisi, 8*, 1-27.
- Akdeniz, S., & Üzümcü, A. (2013). Suç ve sosyoekonomik değişkenler arasındaki bağımlılık ilişkisi: Kars Cezaevi üzerine bir inceleme. *KAÜ İİBF Dergisi, 4*(6), 115-138.
- Akın, A. (2010). Self-compassion and interpersonal cognitive distortions. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39*(39), 01-09.
- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi, 1*(2), 169-184.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*(2), 95-119.
- Akyüz, G., Kuğu, N., Şar, V., & Doğan, O. (2007). Trauma and dissociation among prisoners. *Nordic Journal of Psychiatry, 61*, 167-172. doi: [10.1080/08039480701352348](https://doi.org/10.1080/08039480701352348)

- Al-Awamleh, A. (2020). The relationship between self-compassion and academic achievement for sport science students. *Annals of Applied Sport Science*, 8(2). doi: [10.29252/aassjournal.823](https://doi.org/10.29252/aassjournal.823)
- Allen, A. B., & Leary, M. R. (2010). Self-compassion, stress, and coping. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(2), 107-118. doi: [10.1111/j.1751-9004.2009.00246.x](https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2009.00246.x)
- Alparslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi/Kocatepe Medical Journal*, 15(2), 194-201. doi: [10.18229/ktd.64802](https://doi.org/10.18229/ktd.64802)
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201. doi: [10.18229/ktd.64802](https://doi.org/10.18229/ktd.64802)
- Altunpul, N. (2022). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Konya.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)*.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2022). *DSM-5-TR tanı ölçütleri başvuru el kitabı* (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Esenkal Yayıncılık.
- Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, C., Perry, B. D., Dube, S. R., & Giles, W. H. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood: A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(3), 174-186. doi: [10.1007/s00406-005-0624-4](https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4)
- Andersen, S. L., Tomada, A., Vincow, E. S., & et al. (2008). Preliminary evidence for sensitive periods in the effect of childhood sexual abuse on regional brain development. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 20, 292–301. doi: [10.1176/appi.neuropsych.20.3.292](https://doi.org/10.1176/appi.neuropsych.20.3.292)
- Anderson, K. G. (2017). Adverse childhood environment: Relationship with sexual risk behaviors and marital status in a large American sample. *Evolutionary Psychology*, 15(2). <https://doi.org/10.1177/1474704917710115>

Andrews, G., Corry, J., Slade, T., Issakidis, C., & Swanston, H. (2004). Child sexual abuse. In M. Ezzati, A. D. Lopez, A. Rodgers, & C. J. L. Murray (Eds.), *Comparative quantification of health risks: Global and regional burden of disease attributable to selected major risk factors* (pp. 1851-1940). World Health Organization.

Aras, N. Y., Topkaya, N., & Şahin, E. (2023). Yetişkin bireylerde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak cinsiyet, çocukluk çağı travmaları, yaşamda anlam ve öz şefkat. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 168-183. doi: [10.33709/ictimaiyat.1168719](https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1168719)

Arkar, H. (2020). Çocukluk dönemi ruhsal bozuklukları ve bilişsel davranışçı terapiler-DSM-5 odaklı. *Nobel Akademik Yayıncılık*, İstanbul, 189-236.

Arslan, R. (2016). Çocukluk dönemi duygusal istismarı ile depresyon arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolüne ilişkin bir gözden geçirme. *Turkish Journal of Clinical Psychiatry*, 19(4), 202-210. <https://doi.org/10.5505/kpd.2016.42714>

Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğitimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, 206-214.

Aydın, D., & Bal, Ş. N. (2022). Çocukluk çağı travmalarının yaş ve cinsiyet açısından karşılaştırılmasında yabancı çocuklar. *Ahi Bilge Dergisi (ABED)*, 2(2), 148-164.

Ayna, Y. E. (2005). *Suç işlemiş çocuklarda aile değerlendirme ve psikopatolojik bulgular* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Bacanlı, F., & Çarkıt, E. (2020). Öz şefkatin cinsiyete göre incelenmesi: Meta analiz çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(2), 1-15. doi: [10.12984/egged.648331](https://doi.org/10.12984/egged.648331)

Bag, S. D., Kilby, C. J., Kent, J. N., Brooker, J., & Sherman, K. A. (2022). Resilience, self-compassion, and indices of psychological well-being: A not so simple set of relationships. *Australian Psychologist*, 57(4), 249-257. doi: [10.1080/00050067.2022.2089543](https://doi.org/10.1080/00050067.2022.2089543)

Baglivio, M. T., Wolff, K. T., Piquero, A. R., & Epps, N. (2015). The relationship between adverse childhood experiences (ACE) and juvenile offending trajectories in a juvenile offender sample. *Journal of Criminal Justice*, 43(3), 229-241.

<https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2015.04.012>

- Baker, L. R., & McNulty, J. K. (2011). Self-compassion and relationship maintenance: The moderating roles of conscientiousness and gender. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(5), 853-873. doi: [10.1037/a0021884](https://doi.org/10.1037/a0021884)
- Balcioğlu, İ. (2001). *Suç, göç ve çocuklar: Şiddet ve toplum*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Barlow, M. R., Goldsmith Turow, R. E., & Gerhart, J. (2017). Trauma appraisals, emotion regulation difficulties, and self-compassion predict posttraumatic stress symptoms following childhood abuse. *Child Abuse & Neglect*, 65, 37-47. doi: [10.1016/j.chiabu.2017.01.006](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.006)
- Barnard, L. K., & Curry, J. F. (2011). Self-compassion: Conceptualizations, correlates, & interventions. *Review of General Psychology*, 15(4), 289–303. doi: [10.1037/a0025754](https://doi.org/10.1037/a0025754)
- Barry, C., Loflin, D., & Doucette, H. (2015). Adolescent self-compassion: Associations with narcissism, self-esteem, aggression, and internalizing symptoms in at-risk males. *Personality and Individual Differences*, 77, 118–123. doi: [10.1016/j.paid.2014.12.036](https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.12.036)
- Bartollas, C., & Schmallegger, F. (2017). *Çocuk suçluluğu - Juvenile delinquency* (D. Yücel & M. B. Gönültaş, Ed.) Nobel Akademik Yayıncılık
- Baskak, İ. (2023). Çocuğa yönelik duygusal istismar. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61-72. doi: [10.57114/jswrpub.1233975](https://doi.org/10.57114/jswrpub.1233975)
- Bayar, P. (2016). Aile ve çevre koşullarının genç yetişkinlerin öz anlayış düzeyleri üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(78), 88-102.
- Belten, Z. (2022). *Sezgisel yeme davranışının beden memnuniyeti ve öz şefkat ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Benda, B. B., & Corwyn, R. F. (2002). The effect of abuse in childhood and in adolescence on violence among adolescents. *Youth & Society*, 33(3), 339–365. doi: [10.1177/0044118X02033003001](https://doi.org/10.1177/0044118X02033003001)
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, J., Handelsman, L., Medrano, M., Desmond, D., & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse and Neglect*, 27(2), 169–190. doi: [10.1016/S0145-2134\(02\)00541-0](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00541-0)

Berryhill, M. B., Hayes, A., & Lloyd, K. (2018). Chaotic-enmeshment and anxiety: The mediating role of psychological flexibility and self-compassion. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10591-018-9461-2>

Beyazıt, U., & Ayhan, A. B. (2015). Türkiye’de yapılmış çocuğun mağdur olduğu cinsel istismar olgularını konu alan bilimsel çalışmaların incelenmesi. *Journal of Academic Social Science Studies*, 31, 443-453.

Bingöl, İ. (2022). Sosyolojik suç teorilerine kuramsal bir yaklaşım: Sosyal süreç teorileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 640-652. doi: [10.29029/busbed.1119294](https://doi.org/10.29029/busbed.1119294)

Bluth, K., & Eisenlohr-Moul, T. A. (2017). Response to a mindful self-compassion intervention in teens: A within-person association of mindfulness, self-compassion, and emotional well-being outcomes. *Journal of Adolescence*, 57, 108-118. doi: [10.1016/j.adolescence.2017.04.001](https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.04.001)

Bogdan, R., Williamson, D. E., & Hariri, A. R. (2012). Mineralocorticoid receptor Iso/Val (rs5522) genotype moderates the association between previous childhood emotional neglect and amygdala reactivity. *American Journal of Psychiatry*, 169(5), 515-522. doi: [10.1176/appi.ajp.2011.11060855](https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2011.11060855)

Boykin, D. M., Himmerich, S. J., Pinciotti, C. M., Miller, L. M., Miron, L. R., & Orcutt, H. K. (2018). Barriers to self-compassion for female survivors of childhood maltreatment: The roles of fear of self-compassion and psychological inflexibility. *Child Abuse & Neglect*, 76, 216-224. doi: [10.1016/j.chiabu.2017.11.003](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.11.003)

Brassard, M. R., Hart, S. N., & Hardy, D. B. (2000). Psychological and emotional abuse of children. In R. T. Ammerman & M. Hersen (Eds.), *Case studies in family violence*, 293-319. doi: [10.1007/978-1-4615-4171-4_14](https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4171-4_14)

Burkay, S. (2008, Ekim). Teorik çerçevede suç. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 1-15.

Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (25. baskı). Pegem Akademi.

Cankardaş, S. (2018). Çocukluktan yetişkinliğe duygusal ihmal ve etkileri. *Online Psikoloji Dergisi (ONTO)*, 15, 47-51.

- Cantürk, N., & Koç, S. (2010). Adli Tıp Kurumunda değerlendirilen cinsel suç sanıklarının sosyo-demografik özellikleri ve psikiyatrik profilleri. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 63(2), 49-53. doi: doi.org/10.1501/Tipfak_00000000760
- Carpenter, L. L., Shattuck, T. T., Tyrka, A. R., Geraciotti, T. D., & Price, L. H. (2011). Effect of childhood physical abuse on cortisol stress response. *Psychopharmacology*, 214(1), 367-375. doi: [10.1007/s00213-010-2007-4](https://doi.org/10.1007/s00213-010-2007-4)
- Carr, C. P., Martins, C. M. S., Stingel, A. M., Lemgruber, V. B., & Jurueña, M. F. (2013). The role of early life stress in adult psychiatric disorders: A systematic review according to childhood trauma subtypes. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 201(12), 1007-1020. doi: [10.1097/NMD.0000000000000049](https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000000049)
- Cawson, P., May-Chahal, C., Brooker, S., & Kelly, G. (2000). *Child maltreatment in the United Kingdom: A study of the prevalence of abuse and neglect*. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children. doi: [10.1016/j.chiabu.2004.05.009](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.05.009)
- Cay, M., Gonzalez-Heydrich, J., Teicher, M. H., van der Heijden, H., Ongur, D., Shinn, A. K., & Upadhyay, J. (2022). Childhood maltreatment and its role in the development of pain and psychopathology. *Lancet Child & Adolescent Health*, 6(3), 195-206. doi: [10.1016/S2352-4642\(21\)00339-4](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(21)00339-4)
- Ceza Evleri Genel Müdürlüğü. (2025). *Ceza infaz kurumları istatistikleri*. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-istatistikleri12012021090932>, Erişim Tarihi: 16.01.2025
- Christian, C. W., & Block, R. (2009). Abusive head trauma in infants and children. *American Academy of Pediatrics*, 123, 1409-1411. doi: [10.1542/peds.2009-0408](https://doi.org/10.1542/peds.2009-0408)
- Cicchetti, D., & Toth, S. L. (1995). A developmental psychopathology perspective on child abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 34(5), 541-565. doi: [10.1097/00004583-199505000-00008](https://doi.org/10.1097/00004583-199505000-00008)
- Clark, J., Boccaccini, M. T., Caillouet, B., & Chaplin, W. F. (2007). Five factor model personality traits, jury selection, and case outcomes in criminal and civil cases. *Criminal Justice and Behavior*, 34(5), 641-660. doi: [10.1177/0093854806297555](https://doi.org/10.1177/0093854806297555)

- Clarke, J., Stein, D. M., Sobota, M., Marisi, M., & Hanna, L. (1999). Victims as victimizers: Physical aggression by persons with a history of childhood abuse. *Arch Intern Med*, 159, 1920-1924. doi: [10.1001/archinte.159.16.1920](https://doi.org/10.1001/archinte.159.16.1920)
- Cohen, L. R., Hien, D. A., & Batchelder, S. (2008). The impact of cumulative maternal trauma and diagnosis on parenting behavior. *Child Maltreatment*, 13(1), 27-38. doi: [10.1177/1077559507310045](https://doi.org/10.1177/1077559507310045)
- Cosley, B. J., McCoy, S. K., Saslow, L. R., & Epel, E. S. (2010). Is compassion for others stress buffering? Consequences of compassion and social support for physiological reactivity to stress. *Journal of Experimental Social Psychology*, 46(5), 816-823. doi: [10.1016/j.jesp.2010.04.008](https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.04.008)
- Cömert, Ö., & Sevim, Y. (2017). Çocuk ve suç ilişkisinin sosyolojik suç kuramları ile incelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 29-40.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*.
- Crosson-Tower, C. (2008). *Understanding child abuse and neglect* (7th ed.). Boston: Pearson Education Inc.
- Cui, N., & Liu, J. (2016). Cognitive and behavioral risk factors for child physical abuse among Chinese children: A multiple-informant study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 10(1). doi: [10.1186/s13034-016-0124-5](https://doi.org/10.1186/s13034-016-0124-5)
- Curran, E., Perra, O., Rosato, M., Ferry, F., & Leavey, G. (2021). Complex childhood trauma, gender and depression: Patterns and correlates of help-seeking and maladaptive coping. *Journal of Affective Disorders*, 292, 603–613. doi: [10.1016/j.jad.2021.06.011](https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.06.011)
- Currie, J., & Tekin, E. (2006). Does child abuse cause crime? *National Bureau of Economic Research, NBER Working Paper Series*, No: 12171. doi: [10.3386/w12171](https://doi.org/10.3386/w12171)
- Cutajar, M. C., Mullen, P. E., Ogloff, J. R., Thomas, S. D., Wells, D. L., & Spataro, J. (2010). Psychopathology in a large cohort of sexually abused children followed up to 43 years. *Child Abuse & Neglect*, 34(11), 813-822. doi: [10.1016/j.chiabu.2010.04.004](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2010.04.004)
- Çalı, H. H., & Tombul, F. (2014). Nötrleştirme teknikleri ve kentsel mekânda işlenen hırsızlık suçları: Erzurum alan araştırması örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51). doi: [10.17755/esosder.85337](https://doi.org/10.17755/esosder.85337)

Çalışkan, A. (2022). Suçla ilgili makro veriler üzerinden kadın suçluluğunun analizi: Türkiye özelinde dönemsel tespitler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 71, 144-167. doi: [10.51290/dpusbe.997681](https://doi.org/10.51290/dpusbe.997681)

Çavuşoğlu, F. (2020). Cinsiyet gruplarına göre çocukluk çağı travma düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(73).

Çelik, F. G. H., & Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695–711. doi: [10.31832/smj.454535](https://doi.org/10.31832/smj.454535)

Çinik, E., Güçlü, O., Şenormancı, Ö., Aydın, E., Erkiram, M., & Erkmén, H. (2015). Şizofreni hastalarında maddeyi öldüren suç ve şiddet özellikleri etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(2), 104-112. doi: [10.5455/apd.164249](https://doi.org/10.5455/apd.164249)

Çoban, Y. (2021). Öz-şefkat ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 128-139.

Dartar, S. (2020). 25-40 yaş aralığındaki bireylerde çocukluk çağı travması, yaşamda anlam ve öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).

De, P. K., & Thamarapani, D. (2022). Impacts of negative shocks on wellbeing and aspirations—Evidence from an earthquake. *World Development*, 154, 105876. doi: [10.1016/j.worlddev.2022.105876](https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.105876)

Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Seçkin Yayıncılık.

Demirgil, Z. (2023). Çocuklukta yaşanan duygusal ihmal ile iş yaşamında yalnızlık arasındaki ilişkide tükenmişliğin aracılık etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(4), 467-480.

Deniz, D. (2017). Suç davranışına etki eden psikopatolojik süreçler. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 3(2), 1-8.

Derin, G., & Öztürk, E. (2018). Psikotarih temelli çocuk yetiştirme stillerinin kuşaklararası travma geçişi açısından incelenmesi. *Turaz Akademi*.

DeVoe, E. R., & Faller, K. C. (1999). The characteristics of disclosure among children who may have been sexually abused. *Child Maltreatment*, 4(3), 217-227. doi: [10.1177/107755959900400300](https://doi.org/10.1177/107755959900400300)

Dierkhising, C. B., Ko, S. J., Woods-Jaeger, B., Briggs, E. C., Lee, R., & Pynoos, R. S. (2013). Trauma histories among justice-involved youth: Findings from the National Child Traumatic Stress Network. *European Journal of Psychotraumatology*, 4. doi: [10.3402/ejpt.v4i0.20274](https://doi.org/10.3402/ejpt.v4i0.20274)

Dinleyici, M., & Dağlı, F. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 18-27. doi: [10.20515/otd.20235](https://doi.org/10.20515/otd.20235)

Djajadisastra, F. W. (2017). Self-compassion and aggression in college students. *ANIMA Indonesian Psychological Journal*, 32(4), 235–241. doi: [10.24123/aipj.v32i4.854](https://doi.org/10.24123/aipj.v32i4.854)

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. Beta Basım Yayım.

Dreisoerner, A., Junker, N. M., & van Dick, R. (2021). The relationship among the components of self-compassion: A pilot study using a compassionate writing intervention to enhance self-kindness, common humanity, and mindfulness. *Journal of Happiness Studies*, 22(1), 21–47. doi: [10.1007/s10902-019-00217-4](https://doi.org/10.1007/s10902-019-00217-4)

Ekinci, Ö. (2019). *Çocukluk çağı travmalarının yaşantıya etkisi, depresyon ve yaratıcılık arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Enthoven, A. D., Gangadin, S. S., de Haan, L., Veling, W., de Vries, E. F. J., Doorduyn, J., Hamlett and Ophella Consortium, Begemann, M. J. H., & Sommer, I. E. C. (2023). The association of childhood trauma with depressive and negative symptoms in recent onset psychosis: A sex-specific analysis. *Psychological*. doi: [10.1017/s0033291723001824](https://doi.org/10.1017/s0033291723001824)

Erdem, Y. (2019). Çocuk sağlığında adli konular. II. Uluslararası 7. Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi, 27-30 Kasım, İzmir.

Eren, İ. (2009). Şiddet ve cinsiyet. *Psikiyatri ve Düşünce Dergisi*, 3, 155-160.

Erol, A., Ersoy, B., & Mete, L. (2013). Majör depresyonda özkıyım girişimi ile çocukluk çağı örselenmeleri arasındaki ilişki. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24, 1-6.

Erten, E., Üney, A. F. K., & Fıstıkcı, N. (2015). Bipolar bozukluk ve çocukluk çağı travması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(2), 157-165. doi: [10.5455/cap.20140719110459](https://doi.org/10.5455/cap.20140719110459)

Feit, M., Joseph, J., & Petersen, A. C. (Eds.). (2014). *New directions in child abuse and neglect research*. doi: [10.17226/18331](https://doi.org/10.17226/18331)

- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258. doi: [10.1016/s0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/s0749-3797(98)00017-8)
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 18(5), 409-417. doi: [10.1016/0145-2134\(94\)90026-4](https://doi.org/10.1016/0145-2134(94)90026-4)
- Finkelhor, D., & Asdigian, N. L. (1996). Risk factors for youth victimization: Beyond a lifestyles/routine activities theory approach. *Violence and Victims*, 11(1), 3–19. doi: [10.1891/0886-6708.11.1.3](https://doi.org/10.1891/0886-6708.11.1.3)
- Finkelhor, D., & Korbin, J. (1988). Child abuse as an international issue. *Child Abuse and Neglect*, 12, 3-23. doi: [10.1016/0145-2134\(88\)90003-8](https://doi.org/10.1016/0145-2134(88)90003-8)
- Fox, B. H., Perez, N., Cass, E., Baglivio, M. T., & Epps, N. (2015). Trauma changes everything: Examining the relationship between adverse childhood experiences and serious, violent, and chronic juvenile offenders. *Child Abuse & Neglect*, 46, 163-173. doi: [10.1016/j.chiabu.2015.01.011](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.01.011)
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*.
- Freud, S. (2013). *Ben ve O* (çev. Oya Güneş). İstanbul: Telos Yayınları.
- Fuchs, D., Fleischmann, M., Wisener, M., & Khoury, B. (2023). The relationship between mindfulness facets, self-compassion, and aggression in young adult women. *Current Psychology*, 43, 1-8. doi: [10.1007/s12144-023-04732-9](https://doi.org/10.1007/s12144-023-04732-9)
- Fuller-Thomson, E., & Brennenstuhl, S. (2009). Making a link between childhood physical abuse and cancer. *Cancer*, 115(14), 3341-3350. doi: [10.1002/cncr.24372](https://doi.org/10.1002/cncr.24372)
- Futa, K. T., Nash, C. L., Hansen, D. J., & et al. (2003). Adult survivors of childhood abuse: An analysis of coping mechanisms used for stressful childhood memories and current stressors. *Journal of Family Violence*, 18, 227–239. doi: [10.1023/A:1024068314963](https://doi.org/10.1023/A:1024068314963)
- Garbutt, K., Rennoldson, M., & Gregson, M. (2023). Sexual offending: Adverse childhood experiences, shame, and self-compassion explain the variance in self-harm and harm towards others? *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*. doi: [10.1177/10790632231201398](https://doi.org/10.1177/10790632231201398)

- Gauthier, L., Stollak, G. E., Messé, L. A., & Aronoff, J. (1996). Recall of childhood neglect and physical abuse as differential predictors of current psychological functioning. *Child Abuse & Neglect*, 20(7), 549–559. doi: [10.1016/0145-2134\(96\)00043-9](https://doi.org/10.1016/0145-2134(96)00043-9)
- Germer, C. K. (2018). *Öz şefkatli farkındalık* (H. Ü. Haktanır, Çev.). Diyojen Yayıncılık.
- Gilbert, P. (2020). Compassion: From its evolution to a psychotherapy. *Frontiers in Psychology*, 11. doi: [10.3389/fpsyg.2020.586161](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.586161)
- Gilbert, P. (2022). *Şefkatli zihin* (U. Mehter, Çev.). Diyojen Yayıncılık. (Orijinal çalışma 2009 yılında yayınlanmıştır).
- Gilbert, P., & Irons, C. (2005). Focused therapies and compassionate mind training for shame and self-attacking. In P. Gilbert (Ed.), *Compassion: Conceptualisations, research and use in psychotherapy*. doi: [10.4324/9780203003459](https://doi.org/10.4324/9780203003459)
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *Lancet*, 373(9657), 68-81. doi: [10.1016/s0140-6736\(08\)61706-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(08)61706-7)
- Gökçearslan Çifci, E. (2008). *Kapkaç suçundan hüküm giyenlerin sosyo-demografik özellikleri, sosyal dışlanma süreçleri, suç ve diğer sapma davranışlar açısından incelenmesi*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökulu, G. (2019). Suç kuramları: Biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar: Eleştirel bir değerlendirme. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(4), 1471-1488. doi: [10.29228/TurkishStudies.23004](https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.23004)
- Gönültaş, B., & Öztürk, M. (2020). Sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara yönelik algılarının değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 477-499. doi: [10.33417/tsh.659369](https://doi.org/10.33417/tsh.659369)
- Görgülü, T. (2021). Suç ve suçlu davranışına kuramsal bir bakış: Psikolojik bakış açısıyla adli sistemde psikolojik değerlendirme ve uygulamaları. *Akademik Açı*, 1(1), 59-70. doi: [10.70269/10.70269/6464643828](https://doi.org/10.70269/10.70269/6464643828)
- Guan, F., Zhan, C., Li, S., Tong, S., & Peng, K. (2024). Effects of self-compassion on aggression and its psychological mechanism through perceived stress. *BMC Psychology*, 12, Article 10. doi: [10.1186/s40359-024-02191-w](https://doi.org/10.1186/s40359-024-02191-w)

- Gül, T. (2020). Geçmişte çocuk işçiliği deneyimi olan üniversite öğrencilerinin benlik saygılarının ve yaşam doyumlarının özbelirleme kuramı çerçevesinde araştırılması (Doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137. doi: [10.5455/cap.20120408](https://doi.org/10.5455/cap.20120408)
- Güler, M. (2010). Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *TBB Dergisi*, 89, 355-372.
- Güven, O. Ö., (2018). Suçun Sosyolojisi ve Haber Söyleminde Temsili, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (1), 176-195, doi: [10.21547/jss.340042](https://doi.org/10.21547/jss.340042)
- Hamrick, L. A., & Owens, G. P. (2019). Exploring the mediating role of self-blame and coping in the relationships between self-compassion and distress in females following sexual assault. *Journal of Clinical Psychology*, 75(4), 766–779. doi: [10.1002/jclp.22730](https://doi.org/10.1002/jclp.22730)
- Handa, M., Nukina, H., Hosoi, M., & et al. (2008). Childhood physical abuse in outpatients with psychosomatic symptoms. *BioPsychoSocial Medicine*, 2, 8. doi: [10.1186/1751-0759-2-8](https://doi.org/10.1186/1751-0759-2-8)
- Hart, S. N., & Brassard, M. R. (1987). A major threat to children's mental health: Psychological maltreatment. *American Psychologist*, 42(2), 160-165. doi: [10.1037/0003-066X.42.2.160](https://doi.org/10.1037/0003-066X.42.2.160)
- Hébert, M., Amédée, L. M., Blais, M., & Gauthier-Duchesne, A. (2019). Child sexual abuse among a representative sample of Quebec high school students: Prevalence and association with mental health problems and health-risk behaviors. *Canadian Journal of Psychiatry*, 64(12), 846-854. doi: [10.1177/0706743719861387](https://doi.org/10.1177/0706743719861387)
- Helvacı Çelik, F. G., & Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Medical Journal*, 8(4), 695–711. doi: [10.31832/smj.454535](https://doi.org/10.31832/smj.454535)
- Herman, J. (2015). *Travma ve iyileşme: Şiddetin sonuçları ev içi istismardan siyasi teröre*. Literatür Kitapevi.
- Hershkowitz, I. (2002). The role of facilitative prompts in interviews of alleged sex abuse victims. *Legal and Criminological Psychology*, 7(1), 63-71. doi: [10.1348/135532502168388](https://doi.org/10.1348/135532502168388)

- Hershkowitz, I., Lanes, O., & Lamb, M. E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child Abuse & Neglect*, 31(2), 111-123. doi: [10.1016/j.chiabu.2006.09.004](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.09.004)
- Higgins, D. J., & McCabe, M. P. (2001). Multiple forms of child abuse and neglect: Adult retrospective reports. *Aggression and Violent Behavior*, 6(6), 547-578. doi: [10.1016/S1359-1789\(00\)00030-6](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(00)00030-6)
- Himmerich, S., & Orcutt, H. (2021). Examining a brief self-compassion intervention for emotion regulation in individuals with exposure to trauma. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 13, 511–522. doi: [10.1037/tra0001110](https://doi.org/10.1037/tra0001110)
- Iskender, M. (2009). The relationship between self-compassion, self-efficacy, and control belief about learning in Turkish university students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(5), 711–720. doi: [10.2224/sbp.2009.37.5.711](https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.5.711)
- İçli, T. G., & Öğün, A. (1988). Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 30.
- Játiva, R., & Cerezo, M. A. (2014). The mediating role of self-compassion in the relationship between victimization and psychological maladjustment in a sample of adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 38(7), 1180-1190. doi: [10.1016/j.chiabu.2014.04.005](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.04.005)
- Kaner, S. (2019). Suçluluğu açıklayan yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 25(2), 473-496. doi: [10.1501/Egifak_0000000593](https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000593)
- Kanov, J. M., Maitlis, S., Worline, M. C., Dutton, J. E., Frost, P. J., & Lilius, J. M. (2004). Compassion in organizational life. *American Behavioral Scientist*, 47(6), 808-827. doi: [10.1177/0002764203260211](https://doi.org/10.1177/0002764203260211)
- Kaplan, S. J., Pelcovitz, D., & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214–1222. doi: [10.1097/00004583-199910000-00009](https://doi.org/10.1097/00004583-199910000-00009)
- Karal, E., & Atak, H. (2022). Çocukluk çağı ruhsal travmaları üzerine kavramsal bir çalışma. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 82-103. doi: [10.29228/smryj.64607](https://doi.org/10.29228/smryj.64607)
- Karasar, N. (2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (36. baskı). Nobel Yayıncılık.

- Kıraç, F. (2022). Çocukluk çağı travmaları, tanrı imajı ve öz şefkat. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 26. doi: [10.18505/cuid.1145126](https://doi.org/10.18505/cuid.1145126)
- Kızıarslan, M. Ş. (2024). *Alkol kullanımı olan yetişkinlerde algılanan sosyal destek, öz-şefkat ve içselleştirilmiş damgalama arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2007). Mükerrer suçlulukla ilintili değişkenler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 227-249.
- Kızmaz, Z. (2013). Cezaevinden çıkan bazı suçlular niçin yeniden suç işlemektedir: Elazığ E Tipi Cezaevi örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, Elazığ.
- Kim, J., & Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(6), 706-716. doi: [10.1111/j.1469-7610.2009.02202.x](https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02202.x)
- Kim, S. H., & Son, C. (2024). Effects of entrapment, anger, psychological flexibility, and self-compassion on the ward climate and reactive aggression in forensic psychiatric hospital patients. *International Journal of Law and Psychiatry*, 94, 101986. doi: [10.1016/j.ijlp.2024.101986](https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2024.101986)
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. The Guilford Press.
- Koç, F., Halıcıoğlu, O., & Akşit, S. (2014). Hangi bulgular fiziksel istismarı düşündürür? *The Journal of Pediatric Research*, 1(1), 1-5. doi: [10.4274/jpr.57966](https://doi.org/10.4274/jpr.57966)
- Kolk, V. D. (2018). *Beden kayıt tutar*. Ankara: Nobel Yaşam.
- Korkmaz, E. (2019). *Çocukluk çağı ruhsal travmaları ve affetmenin kişilerin savunma mekanizmalarıyla ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. World Health Organization. doi: [10.1016/S0140-6736\(02\)11133-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11133-0)
- Kumari, V. (2020). Emotional abuse and neglect: Time to focus on prevention and mental health consequences. *British Journal of Psychiatry*, 217(5), 597-599. doi: [10.1192/bjp.2020.154](https://doi.org/10.1192/bjp.2020.154)
- Kurtoğlu, M., & Başgöl, Ş. S. (2021). Koruyucu faktör olarak öz-şefkat üzerine bir derleme çalışması. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 10(1), 56-61. doi: [10.5455/jcbpr.52857](https://doi.org/10.5455/jcbpr.52857)
- Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2010). Does physical abuse in early childhood predict substance use in adolescence and early adulthood? *Child Maltreatment*, 15(2), 190-194. doi: [10.1177/1077559509352359](https://doi.org/10.1177/1077559509352359)
- Laub, J. H., Nagin, D., & Sampson, R. J. (1998). Trajectories of change in criminal offending: Good marriages and the desistance process. *American Sociological Review*, 63, 225-238. doi: [10.2307/2657324](https://doi.org/10.2307/2657324)
- Leeb, R. T., Paulozzi, L. J., Melanson, C., Simon, T. R., & Arias, I. (2008). *Child maltreatment surveillance: Uniform definitions for public health and recommended data elements version 1.0*. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control. doi: [10.1037/e587022010-001](https://doi.org/10.1037/e587022010-001)
- Lewis, T., Leeb, R., Kotch, J., Smith, J., Thompson, R., Black, M. M., Pelaez-Merrick, M., Briggs, E., & Coyne-Beasley, T. (2007). Maltreatment history and weapon carrying among early adolescents. *Child Maltreatment*, 12(3), 259-268. doi: [10.1177/1077559507303402](https://doi.org/10.1177/1077559507303402)
- Livanou, M. (2003). Travma sonrası stres bozukluğunun teorik yönleri. In Aker, T., & Önder, M. E. (Eds.). *Psikolojik Travma ve Sonuçları* (5US Yayınları).
- López, A., Sanderman, R., Ranchor, A. V., & Schroevers, M. J. (2018). Compassion for others and self-compassion: Levels, correlates, and relationship with psychological well-being. *Mindfulness*, 9(1), 325-331. doi: [10.1007/s12671-017-0777-z](https://doi.org/10.1007/s12671-017-0777-z)
- Lum, J. A., Powell, M., Timms, L., & Snow, P. (2015). A meta-analysis of cross-sectional studies investigating language in maltreated children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 58(3), 961-976. doi: [10.1044/2015_JSLHR-L-14-0056](https://doi.org/10.1044/2015_JSLHR-L-14-0056)

- MacBeth, A., & Gumley, A. (2012). Exploring compassion: A meta-analysis of the association between self-compassion and psychopathology. *Clinical Psychology Review*, 32(6), 545–552. doi: [10.1016/j.cpr.2012.06.003](https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.06.003)
- MacNair, R. M. (2002). *Perpetration-induced traumatic stress: The psychological consequences of killing*. Greenwood Publishing Group.
- Maleki, A., Veisani, Y., Aibod, S., Azizifar, A., Alirahmi, M., & Mohamadian, F. (2019). Investigating the relationship between conscientiousness and self-compassion with marital satisfaction among Iranian married employees. *Journal of Education and Health Promotion*, 8, 76. doi: [10.4103/jehp.jehp_105_18](https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_105_18)
- Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2012). Child development in the context of disaster, war, and terrorism: Pathways of risk and resilience. *Annual Review of Psychology*. doi: [10.1146/annurev-psych-120710-100356](https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100356)
- MEB/UNICEF. (2001). *Psikososyal okul projesi, travma sonrası normal tepkiler: Psikoeğitim uygulama el kitabı*. Ankara.
- Metzler, M., Merrick, M. T., Klevens, J., Ports, K. A., & Ford, D. C. (2017). Adverse childhood experiences and life opportunities: Shifting the narrative. *Children and Youth Services Review*, 72, 141-149. doi: [10.1016/j.childyouth](https://doi.org/10.1016/j.childyouth)
- Michael, T. B., Kevin, T. W., Alex, R. P., & Nathan, E. (2015). The relationship between adverse childhood experiences (ACE) and juvenile offending trajectories in a juvenile offender sample. *Journal of Criminal Justice*, 43(3), 229-241. Doi: [10.1016/j.jcrimjus.2015.04.012](https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2015.04.012)
- Miron, L. R., Sherrill, A. M., & Orcutt, H. K. (2015). Fear of self-compassion and psychological inflexibility interact to predict PTSD symptom severity. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 4(1), 37-41. doi: [10.1016/j.jcbs.2014.10.003](https://doi.org/10.1016/j.jcbs.2014.10.003)
- Mistretta, E., & Davis, M. (2024). Self-compassion versus detached reappraisal for emotion regulation in individuals exposed to interpersonal trauma. *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice*. doi: [10.1037/cns0000408](https://doi.org/10.1037/cns0000408)
- Murn, L. T., & Steele, M. R. (2020). What matters most? Age and gender differences in self-compassion and body attitudes among college students. *Counselling Psychology Quarterly*, 33(4), 541–560. doi: [10.1080/09515070.2019.1605334](https://doi.org/10.1080/09515070.2019.1605334)

- Nederlof, A., Muris, P., & Hovens, J. (2013). The epidemiology of violent behavior in patients with a psychotic disorder: A systematic review of studies since 1980. *Aggression and Violent Behavior, 18*, 183-189. doi: [10.1016/j.avb.2012.11.018](https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.11.018)
- Neff, K. (2003a). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity, 2*(2), 85-101. doi: [10.1080/15298860309032](https://doi.org/10.1080/15298860309032)
- Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity, 2*(3), 223-250. doi: [10.1080/15298860309027](https://doi.org/10.1080/15298860309027)
- Neff, K. D., & Beretvas, S. N. (2013). The role of self-compassion in romantic relationships. *Self and Identity, 12*(1), 78-98. doi: [10.1080/15298868.2011.639548](https://doi.org/10.1080/15298868.2011.639548)
- Neff, K. D., & Germer, C. (2017). Self-compassion and psychological well-being. In E. M. Seppälä, E. Simon-Thomas, S. L. Brown, M. C. Worline, L. Cameron, & J. R. Doty (Eds.), *Oxford handbook of compassion science* (pp. 371-386). Oxford University Press. doi: [10.1093/oxfordhb/9780190464684.013.27](https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190464684.013.27)
- Neff, K. D., & McGhee, P. (2010). Self-compassion and psychological resilience among adolescents and young adults. *Self and Identity, 9*(3), 225-240. doi: [10.1080/15298860902979307](https://doi.org/10.1080/15298860902979307)
- Neff, K. D., & Pommier, E. (2013). The relationship between self-compassion and other-focused concern among college undergraduates, community adults, and practicing meditators. *Self and Identity, 12*(2), 160-176. doi: [10.1080/15298868.2011.649546](https://doi.org/10.1080/15298868.2011.649546)
- Neff, K. D., Hsieh, Y., & Dejitterat, K. (2005). Self-compassion, achievement goals, and coping with academic failure. *Self and Identity, 4*, 263-287. doi: [10.1080/13576500444000317](https://doi.org/10.1080/13576500444000317)
- Neff, K. D., Rude, S. S., & Kirkpatrick, K. L. (2007). An examination of self-compassion in relation to positive psychological functioning and personality traits. *Journal of Research in Personality, 41*(4), 908-916. doi: [10.1016/j.jrp.2006.08.002](https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.08.002)
- Nelson, E. C., Heath, A. C., Madden, P. A., Cooper, M. L., Dinwiddie, S. H., Bucholz, K. K., Martin, N. G. (2002). Association between self-reported childhood sexual abuse and adverse psychosocial outcomes: Results from a twin study. *Archives of General Psychiatry, 59*. doi: [10.1001/archpsyc.59.2.139](https://doi.org/10.1001/archpsyc.59.2.139)

Neumann, D. A., Houskamp, B. M., Pollock, V. E., & Briere, J. (1996). The long-term sequelae of childhood sexual abuse in women: A meta-analytic review. *Child Maltreatment*, 1(1), 6-16. doi:[10.1177/1077559596001001002](https://doi.org/10.1177/1077559596001001002)

Nişancı, D. (2020). Suç kavramına kriminolojik açıdan bakış: Suç olgusunu izaha yönelik psikolojik yaklaşımlar. *Fasikül Hukuk Dergisi*, 12(124), 6-15.

Norman, R. E., Byambaa, M., De R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*, 9(11), e1001349.

doi:[10.1371/journal.pmed.1001349](https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349)

O'Hagan, H. R., Brown, S. L., Jones, N. J., & Skilling, T. A. (2018). The reliability and validity of the measure of criminal attitudes and associates and the pride in delinquency scale in a mixed sex sample of justice-involved youth. *Criminal Justice and Behavior*, 46(5), 751-769. doi: [10.1177/0093854818810459](https://doi.org/10.1177/0093854818810459)

Okan İbiloğlu, A., Atlı, A., Oto, R., & Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve enstest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98. doi: [10.18863/pgy.336520](https://doi.org/10.18863/pgy.336520)

Olsson, A., Ellsberg, M., Berglund, S., Herrera, A., Zelaya, E., Pena, R., et al. (2000). Sexual abuse during childhood and adolescence among Nicaraguan men and women: A population-based anonymous survey. *Child Abuse and Neglect*, 24(12), 1579-1589. doi: [10.1016/s0145-2134\(00\)00215-5](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(00)00215-5)

Osofsky, J. (1995). Social policy report / Society for Research in Child Development, 9(3). doi: [10.1002/j.2379-3988.1995.tb00035.x](https://doi.org/10.1002/j.2379-3988.1995.tb00035.x)

Önal, S. Ç., Celbiş, O., Özdemir, B., & Yöndem-Özdemir, M. (2013). Çocuk istismarı. *Türk Nöroşirurji Dergisi*, 23(2), 124-127.

Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., & Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).

Öveç, Ü. (2007). *Öz duyarlık ile öz bilinç, depresyon, anksiyete ve stres arasındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeliyle incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Özcan, M. C. (2010). *İstismar ve ihmalin çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Özdemir, F., & Özkan, Ö. B. (2017). The nature of crime: Different approaches toward the causes of the criminal act. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11). doi: 10.7816/nesne-05-11-01
- Özen, Ş., Antar, S., & Özkan, M. (2007). Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk, sigara ve alkol kullanımı üzerine etkisi; son sınıf üniversite öğrencilerini inceleyen bir çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 20, 79-87.
- Özen, Y. (2019). Psikolojik travmanın insanlık kadar eski tarihi. *The Journal of Social Science*, 3(5), 362-375. doi: [10.30520/tjsosci.350160](https://doi.org/10.30520/tjsosci.350160)
- Öztekin, D. C. (2023). *Mahkûmlarda ve üniversite öğrencilerinde suça yönelik tutumlar, merhamet ve intikam düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.
- Öztürk, A. (2009). Çocuğun cinsel istismarı ve aile ile çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(2), 89-98.
- Öztürk, A. (2020). Çocuğa kötü muamelenin psikolojik ve gelişimsel sonuçlarını önlemek. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 27(1), 7-19. doi: [10.4274/tjcamh.galenos.2020.47955](https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.47955)
- Öztürk, S. (2007). *Çocuklarda duygusal istismar* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Paavilainen, E., & Tarkka, M. T. (2003). Definition and identification of child abuse by Finnish public health nurses. *Public Health Nursing*, 20(1), 49-55. doi: [10.1046/j.1525-1446.2003.20107.x](https://doi.org/10.1046/j.1525-1446.2003.20107.x)
- Paine, M. L., & Hansen, D. J. (2002). Factors influencing children to self-disclose sexual abuse. *Clinical Psychology Review*, 22(2), 271-295. doi: [10.1016/s0272-7358\(01\)00091-5](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(01)00091-5)
- Parrish, M. H., Inagaki, T. K., Muscatell, K. A., Haltom, K. E. B., Leary, M. R., & Eisenberger, N. I. (2018). Self-compassion and responses to negative social feedback: The role of fronto-amygdala circuit connectivity. *Self and Identity*, 17(6), 723-738. doi: [10.1080/15298868.2018.1490344](https://doi.org/10.1080/15298868.2018.1490344)

Peker, E. (2017). *Çocukluk çağı travmaları, yetişkinlik döneminde bağlanma biçimi ve öz anlayış arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Pepping, C. A., Davis, P. J., O'Donovan, A., & Pal, J. (2015). Individual differences in self-compassion: The role of attachment and experiences of parenting in childhood. *Self and Identity*, 14(1), 104–117. doi: [10.1080/15298868.2014.955050](https://doi.org/10.1080/15298868.2014.955050)

Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı – Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269–278. doi: [10.1097/00004583-200303000-00006](https://doi.org/10.1097/00004583-200303000-00006)

Quinlan, H. M., Hadden, K. L., & Storey, D. P. (2022). The relationship between self-compassion, childhood maltreatment and attachment orientation in high-risk adolescents. *Youth & Society*, 54(5), 890–906. doi: [10.1177/0044118X211002857](https://doi.org/10.1177/0044118X211002857)

Ross, N. D., Kaminski, P. L., & Herrington, R. (2019). From childhood emotional maltreatment to depressive symptoms in adulthood: The roles of self-compassion and shame. *Child Abuse & Neglect*, 92, 32-42. doi: [10.1016/j.chiabu.2019.03.016](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.03.016)

Selçuk, N. (2022, Temmuz). Suç etiyojisi perspektifinde suçlulara yönelik algının değerlendirilmesi: Adıyaman Üniversitesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 198-214.

Semiz, U. B., Başoğlu, C., Ebrinç, S., & Çetin, M. (2007). Childhood trauma history and dissociative experiences among Turkish men diagnosed with antisocial personality disorder. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 42(11), 865–873. doi: [10.1007/s00127-007-0248-2](https://doi.org/10.1007/s00127-007-0248-2)

Shahzad, F., Bilal, A., & Arif, M. (2024). Impact of childhood trauma and attachment styles on marital satisfaction. *Human Nature Journal of Social Sciences*, 5, 235-247. doi: [10.71016/hnjss/tj5mra58](https://doi.org/10.71016/hnjss/tj5mra58)

Shepperd, J. A., Miller, W. A., & Smith, C. T. (2015). Religiousness and aggression in adolescents: The mediating roles of self-control and compassion. *Aggressive Behavior*, 41(6), 608-621. doi: [10.1002/ab.21600](https://doi.org/10.1002/ab.21600)

- Shirtcliff, E. A., Vitacco, M. J., Graf, A. R., Gostisha, A. J., Merz, J. L., & Zahn-Waxler, C. (2009). Neurobiology of empathy and callousness: Implications for the development of antisocial behavior. *Behavioral Sciences & the Law*, 27(2), 137-171. doi: [10.1002/bsl.862](https://doi.org/10.1002/bsl.862)
- Sirois, F. M., & Hirsch, J. K. (2019). Self-compassion and adherence in five medical samples: The role of stress. *Mindfulness (N Y)*, 10(1), 46-54. doi: [10.1007/s12671-018-0945-9](https://doi.org/10.1007/s12671-018-0945-9)
- Skeem, J. L., & Cooke, D. J. (2010). Is criminal behavior a central component of psychopathy? Conceptual directions for resolving the debate. *Psychological Assessment*, 22(2), 433-445. doi: [10.1037/a0008512](https://doi.org/10.1037/a0008512)
- Smith, C., & Thornberry, T. P. (1995). The relationship between childhood maltreatment and adolescent involvement in delinquency. *Criminology*, 33(4), 451-481. doi: [10.1111/j.1745-9125.1995.tb01186.x](https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1995.tb01186.x)
- Solomon, B. J., Davis, L. E., & Luckham, B. (2012). The relationship between trauma and delinquent decision-making among adolescent female offenders: Mediating effects. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 5(2), 161-172. doi: [10.1080/19361521.2012.672546](https://doi.org/10.1080/19361521.2012.672546)
- Sommerfeld, E., & Shechory Bitton, M. (2020). Rejection sensitivity, self-compassion, and aggressive behavior: The role of borderline features as a mediator. *Frontiers in Psychology*, 11, 44. doi: [10.3389/fpsyg.2020.00044](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00044)
- Spertus, I. L., Yehuda, R., Wong, C. M., Halligan, S., & Seremetis, S. V. (2003). Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child Abuse & Neglect*. doi: [10.1016/j.chiabu.2003.05.001](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.05.001)
- Steffensmeier, D., Zhong, H., Ackerman, J., Schwartz, J., & Agha, S. (2006). Gender gap trends for violent crimes, 1980 to 2003: A UCR-NCVS comparison. *Feminist Criminology*, 1(1), 72-98. doi: [10.1177/1557085105283953](https://doi.org/10.1177/1557085105283953)
- Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J., & Abajobir, A. (2020). Long-term cognitive, psychological, and health outcomes associated with child abuse and neglect. *Pediatrics*, 146(4), e20200438. doi: [10.1542/peds.2020-0438](https://doi.org/10.1542/peds.2020-0438)
- Stutts, L. A., Leary, M. R., Zeveney, A. S., & Hufnagle, A. S. (2018). A longitudinal analysis of the relationship between self-compassion and the psychological effects of perceived stress. *Self and Identity*, 17(6), 609-626. doi: [10.1080/15298868.2017.1422537](https://doi.org/10.1080/15298868.2017.1422537)

- Şahin, F., & Taşar, M. A. (2012). Sarsılmış bebek sendromu ve önleme programları. *Türk Pediatri Arşivi*, 47(3), 152-158. doi:[10.4274/tpa.847](https://doi.org/10.4274/tpa.847)
- Tanaka, M., Wekerle, C., Schmuck, M. L., & Paglia-Boak, A. (2011). The linkages among childhood maltreatment, adolescent mental health, and self-compassion in child welfare adolescents. *Child Abuse and Neglect*, 35(10), 887–898. doi: [10.1016/j.chiabu.2011.07.003](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.07.003)
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35(2), 82-86.
- Tao, J., He, K., & Xu, J. (2021). The mediating effect of self-compassion on the relationship between childhood maltreatment and depression. *Journal of Affective Disorders*, 291, 288–293. doi: [10.1016/j.jad.2021.05.019](https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.05.019)
- Temel, M., & Altan Atalay, A. (2020). The relationship between perceived maternal parenting and psychological distress: Mediator role of self-compassion. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 39(6), 2203–2210. doi: [10.1007/s12144-018-9904-9](https://doi.org/10.1007/s12144-018-9904-9)
- Terr, L. C. (2003). Childhood traumas: An outline and overview. *FOCUS*, 1(3), 322–334. doi: [10.1176/foc.1.3.322](https://doi.org/10.1176/foc.1.3.322)
- Terzioğlu, Ö. P. (2021). *Çocukluk çağı travmalarının, yalnızlık duygusuna ve sosyal anksiyeteye etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Lefkoşa.
- Thapa, S., Brown, S. L., & Skilling, T. A. (2021). The relationship between self-esteem, gender, criminal attitudes, and recidivism in a youth justice sample. *Criminal Justice and Behavior*, 48(4), 539-555. doi: [10.1177/0093854820977577](https://doi.org/10.1177/0093854820977577)
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Toth, S. L., Harris, L. S., Goodman, G. S., & Cicchetti, D. (2011). Influence of violence and aggression on children's psychological development: Trauma, attachment, and memory. In P. R. Shaver & M. Mikulincer (Eds.), *Human aggression and violence: Causes, manifestations, and consequences* (pp. 351–365). Washington, DC: American Psychological Association. doi: [10.1037/12346-019](https://doi.org/10.1037/12346-019)

- Tottenham, N., Hare, T. A., Millner, A., Gilhooly, T., Zevin, J. D., & Casey, B. J. (2011). Elevated amygdala response to faces following early deprivation. *Developmental Science*, 14(2), 190-204. doi: [10.1111/j.1467-7687.2010.00971.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2010.00971.x)
- TÜİK. (2025). Suç türü ve medeni durumuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=medeni%20durum&dil=1>
- Türkoğlu Dikmen, S. N., & İlkay, Ş. (2022). The relationship between depression, anxiety, stress levels, and coping strategies and self-compassion of healthcare workers during the COVID-19 pandemic. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 16(2), 394-402. doi: [10.21763/tjfmpe.957553](https://doi.org/10.21763/tjfmpe.957553)
- Ulukoğlu, B., Kahiloğulları, A. K., Sethi, D., & Dünya Sağlık Örgütü. (2014). *Adverse childhood experiences survey among university students in Turkey: Study report 2013*.
- Uyanık, N., & Çevik, Ö. (2020). Öz-şefkat gelişiminde bilişsel formülasyonun rolü. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2(2), 660-674. doi: [10.35452/caless.2020.35](https://doi.org/10.35452/caless.2020.35)
- Vahip, I. (2002). Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu; farklı bir açıdan bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13, 312-319.
- Veltkamp, L. J., & Miller, T. W. (1994). *Clinical handbook of child abuse and neglect*. International Universities Press, Inc.
- Walsh, C., & Schubotz, D. (2019). Young men's experiences of violence and crime in a society emerging from conflict. *Journal of Youth Studies*, 23(5), 650-666. doi: [10.1080/13676261.2019.1636012](https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1636012)
- Wang, T., Xiao, Q., Wang, H., Hu, Y., & Xiang, J. (2024). Self-compassion defuses the aggression triggered by social exclusion. *PsyCh Journal*, 13, 1014-1025. doi: [10.1002/pchj.774](https://doi.org/10.1002/pchj.774)
- Whisman, M. A. (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships*, 13(4), 375-386. doi: [10.1111/j.1475-6811.2006.00124.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00124.x)
- Wingo, A.P., Wrenn, G., Pelletier, T., Gutman, A.R., Bradley, B., ve Ressler, K.J. (2010). Moderating effects of resilience on depression in individuals with a history of childhood abuse or trauma exposure. *Journal of Affective Disorders*, 126, 411-414. doi: [10.1016/j.jad.2010.04.009](https://doi.org/10.1016/j.jad.2010.04.009)

Wispé, L. (1991). *The psychology of sympathy*. Plenum Press. doi: [10.1007/978-1-4757-6779-7](https://doi.org/10.1007/978-1-4757-6779-7)

Witt, A., Brown, R. C., Plener, P. L., Brähler, E., & Fegert, J. M. (2017). Child maltreatment in Germany: Prevalence rates in the general population. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11(1), 1-9. doi: [10.1186/s13034-017-0185-0](https://doi.org/10.1186/s13034-017-0185-0)

World Health Organization. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. <https://iris.who.int/handle/10665/43499>

Yarnell, L. M., Stafford, R. E., Neff, K. D., Reilly, E. D., Knox, M. C., & Mullarkey, M. M. (2015). Meta-analysis of gender differences in self-compassion. *Self and Identity*, 14(5), 499-520. doi: [10.1080/15298868.2015.1029966](https://doi.org/10.1080/15298868.2015.1029966)

Yavuzer, H. (2016). *Çocuk ve suç* (17. Baskı). Remzi Kitabevi.

Yılmaz, A. Z. (2023). Utanç ve öz-şefkatin depresyon düzeyi üzerindeki etkisinde uyumsuz mükemmeliyetçiliğin aracı rolü. (Doktora tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul).

Yurdakök, K., & İnce, O. T. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(5), 537-546.

Yüksel, M., & Gökçearslan Çifci, E. (2017). Yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (30), 57-86.

Zeller, M., Yuval, K., Nitzan-Assayag, Y., & Bernstein, A. (2015). Self-compassion in recovery following potentially traumatic stress: Longitudinal study of at-risk youth. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(4), 645-653. doi: [10.1007/s10802-014-9937-y](https://doi.org/10.1007/s10802-014-9937-y)

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Ayşegül, A., & Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541. doi: [10.5798/diclemedj.0921.2012.04.0196](https://doi.org/10.5798/diclemedj.0921.2012.04.0196)

Zhang, C., Zhang, Q., Wang, S., & Xu, W. (2023). Childhood trauma and aggression among Chinese college students: The mediation of self-compassion and moderation of left-behind experience. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 15(Suppl 1), S73–S81. doi: [10.1037/tra0001452](https://doi.org/10.1037/tra0001452)

Zhang, H., Li, J., Sun, B., & Wei, Q. (2021). Effects of childhood maltreatment on self-compassion: A systematic review and meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 873–885. doi: [10.1177/15248380211043825](https://doi.org/10.1177/15248380211043825)

Zoroğlu, S., Tüzün, Ü., Sar, V., Öztürk, M., Kora, E., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER

EK A

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaş :

Cinsiyet :

☐ Erkek

☐ Kadın

☐ Diğer

Eğitim Durumu :

☐ İlköğretim

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Üniversite

☐ Yüksek Lisans/ Doktora

Medeni Durumu :

☐ Bekar

☐ Evli

☐ Dul/Boşanmış/Ayrı Yaşıyor

Çalışıyor musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

Meslek :

Gelir Düzeyi :

☐ Düşük

- ☐ Orta
- ☐ Yüksek

Daha önce psikolojik/psikiyatrik yardım ya da danışmanlık aldınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Tanısı konmuş herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığınız var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Soruyu ‘evet’ diye yanıtladıysanız; bu rahatsızlık için tedavi alıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Ailenizde suça karışmış kişi ya da kişiler bulunuyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

EK B

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

Sorulara nasıl yanıt verilecek?

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

	Hiç bir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla	Çok sık olarak
Çocukluğumda yada ilk gençliğimde...					
1. Yeterli yemek bulamazdım.	1	2	3	4	5
2. Ailemdelikler bana “salak”, “beceriksiz” yada “tıpsız” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
3. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur yada uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
4. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan birisi vardı.	1	2	3	4	5
5. Kirlı giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
6. Sevildiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5

7. Ana babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
8. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora yada hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
9. Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı yada sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
10. Kayış, sopa, kordon yada başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
11. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
12. Ailemdelikler birbirlerine karşı saygılı davranırlardı.	1	2	3	4	5
13. Ailemdelikler bana kırıcı yada saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
14. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
15. Ailemdelikler beni her türlü kötülükten korumaya çalışırlardı.	1	2	3	4	5
16. Bana o kadar kötü vuruluyor yada dövülüyordum ki öğretmen, komşu yada bir doktorun bunu fark ettiğı oluyordu.	1	2	3	4	5
17. Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
18. Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
19. Birisi bana cinsel amaçla dokundu yada kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5

20. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla yada benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
21. Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
22. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya yada cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
23. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
24. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
25. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
26. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
27. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5
28. Gerektiği halde doktora götürülmezdim.	1	2	3	4	5

EK C

ÖZ-ANLAYIŞ ÖLÇEĞİ

ZORLUKLAR KARŞISINDA KENDİME GENEL OLARAK NASIL DAVRANIYORUM?

Yanıtlamadan önce her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz. Her bir maddenin sağında takip eden ölçeği kullanarak, belirtilen durumda ne kadar sıklıkla hareket ettiğinizi belirtiniz.

	Hemen Hemen Hiçbir Zaman	Nadiren	Arasıra	Çoğu Zaman	Hemen Hemen
	1	2	3	4	5
1. Kendimi kötü hissettiğimde, kötü olan her şeye takılma eğilimim vardır.					
2. İşler benim için kötü gittiğinde zorlukların yaşamın bir parçası olduğunu ve herkesin bu zorlukları yaşadığını görebilirim.					
3. Yetersizliklerimi düşünmek kendimi daha yalnız ve dünyadan kopuk hissetmeme neden olur.					
4. Duygusal olarak acı yaşadığım durumlarda kendime sevgiyle yaklaşmaya çalışırım.					
5. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, yetersizlik hisleriyle tükenirim.					
6. Kötü hissettiğimde, dünyada benim gibi kötü hisseden pek çok kişi olduğunu kendi kendime hatırlatırım.					
7. Zor zamanlar geçirdiğimde kendime daha katı (acımasız) olma eğilimindeyim.					
8. Herhangi bir şey beni üzdüğünde hislerimi dengede tutmaya çalışırım.					

9. Kendimi bir şekilde yetersiz hissettiğimde kendi kendime birçok insanın aynı şekilde kendi hakkında yetersizlik duyguları yaşadığını hatırlatmaya çalışırım.					
10. Kişiliğimin sevmediğim yanlarına karşı hoşgörüsüz ve sabırsızım.					
11. Çok sıkıntılıysam, kendime ihtiyacım olan ilgi ve şefkati gösteririm					
12. Kendimi kötü hissettiğimde diğer insanların çoğunun benden mutlu olduğunu düşünme eğilimindeyim.					
13. Acı veren bir şey olduğunda, durumu dengeli bir bakış açısıyla görmeye çalışırım.					
14. Başarısızlıklarımı insan olmanın bir parçası olarak görmeye çalışırım.					
15. Sevmediğim yanlarımı gördüğümde kendi kendimi üzzerim.					
16. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, işleri belli bir bakış açısı içerisinde tutmaya çalışırım.					
17. Ben mücadele halindeyken diğer herkesin işlerinin benimkinden kolay gittiğini hissetme eğilimim vardır.					
18. Acı çektiğim zamanlarda, kendime karşı iyiyimdir.					
19. Bir şey beni üzdüğünde, duygusal olarak bunu abartırım.					
20. Acı çektiğim durumlarda kendime karşı bir parça daha soğukkanlı olabilirim.					
21. Kendi kusur ve yetersizliklerime karşı hoşgörölüyümdür.					
22. Acı veren bir şey olduğunda, olayı büyütme eğilimim vardır.					

23. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, başarısızlığın yalnız benim başıma geldiği duygusunu hissetme eğiliminde olurum.					
24. Kişiliğimin sevmediğim yönlerine karşı anlayışlı ve sabırlı olmaya çalışırım.					

EK D

Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği

Bu ankette iki bölüm vardır (Bölüm A ve Bölüm B). İlk bölümde arkadaşlarınız ve tanıdıklarınızla ilgili sorular vardır. İkinci bölüm ise katılıp katılmadığınızı belirteceğiniz bir dizi cümleden oluşmaktadır. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen tüm soruları yanıtlayın.

A Bölümü

A Bölümündeki soruları yanıtlarken hayatınızda en çok vakit geçirdiğiniz 4 yetişkini dikkate alınız. Bu kişilerin her birine zihninizden bir numara veriniz (1,2,3,4 gibi.) **Lütfen ilgili kişilerin isimlerini vermeyin.** Ardından, soruları bildiğiniz en iyi şekilde yanıtlayın.

1.

A. 1 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

☐ %25'ten daha az ☐ %25 - %50 ☐ %50 - %75 ☐ %75 - %100

B. 1 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?

C. 1 numaralı kişinin suç kaydı var mı?

D. 1 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?

E. 1 numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?

Evet | **Hayır**

2.

A. 2 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

☐ %25'ten daha az

☐ %25 - %50

☐ %50 - %75

☐ %75 - %100

Evet Hayır

B. 2 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?

--	--

C. 2 numaralı kişinin suç kaydı var mı?

--	--

D. 2 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?

--	--

E. 2 numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?

--	--

3.

A. 3 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

☐ %25'ten daha az

☐ %25 - %50

☐ %50 - %75

☐ %75 - %100

Evet Hayır

B. 3 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?

--	--

C. 3 numaralı kişinin suç kaydı var mı?

--	--

D. 3 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?

--	--

E. 3 numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?

--	--

4.

A. 4 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

☐ %25'ten daha az ☐ %25 - %50 ☐ %50 - %75 ☐ %75 - %100

	Evet	Hayır
B. 4 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?		
C. 4 numaralı kişinin suç kaydı var mı?		
D. 4 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?		
E. 4 numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?		

B Bölümü

Lütfen tüm soruları yanıtlayın.

	Katılıyorum	Katılmıyorum
1. Size hakaret eden birine vurmak kabul edilebilir bir durumdur.		
2. Hayatta kalmak için çalmak kabul edilebilir bir durumdur.		
3. Gelecekte muhtemelen suç işlemem.		
4. Yasalara karşı gelen insanlarla çok ortak yanım var.		
5. Bir çocuk tacizcisini dövmenin hiçbir yanlış tarafı yoktur.		
6. Kişi bunun adı çalmak olsa bile kendisine ödünç verileni geri vermeme hakkına sahiptir.		
7. Miktarı ne olursa olsun bulduğum para benimdir.		
8. Arkadaşlarımdan hiçbiri suç işlemedi.		
9. Bazen onurunuzu korumak için kavga etmek zorundasınızdır.		
10. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna ben karar vermeliyim.		
11. Polise yalan söyleyebilirim.		
12. Suç işlemiş pek çok insan tanıyorum.		
13. Sizi çok kızdıran biri dayağı hak eder.		
14. Neyi hak ettiğime sadece ben karar vermeliyim.		
15. Bazı durumlarda polisten kaçmayı denerim.		
16. Çalmam ve çalana da hoş bakmam.		
17. Dayak yiyen insanlar genelde bunu hak etmiştir.		
18. Ne yaparsam yapayım bana herkes gibi davranılmalı.		
19. Bazı kişileri aldatabilirim.		

20. Suç işleyen arkadaşlarımlın arasında her zaman kabul görürüm.		
21. Sizden bir şey çalmışsa birisiyle kavga etmek doğrudur.		
22. Parasızlıktan dolayı bir şeylere sahip olamamak yanlıştır.		
23. Kolaylıkla inandırıcı bir yalan söyleyebilirim		

	Katılıyorum	Katılmıyorum
24. Arkadaşlarımın çoğunun sabıka kaydı yok.		
25. Sizi aşağılayan birine vurmak yanlış bir davranış değildir.		
26. Aç birinin çalmaya hakkı vardır.		
27. Kurallar istediğimi yapmamı engellemez.		
28. Cezaevine girmiş arkadaşlarım var.		
29. Size ödünç verilen bir şeyi almak tam olarak çalmak sayılmaz.		
30. Arkadaşlarımın hiçbiri şimdiye kadar suç işlemek istemedi.		
31. Onur için kavga etmek yanlış değildir.		
32. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna sadece ben karar verebilirim.		
33. Paçayı kurtarabilecek olsam birilerini dolandırırım.		
34. Arkadaşlarımla birlikte suç işledim.		
35. Sizi kızdırdığı için dayak yiyen biri bundan şikâyet etmemelidir.		
36. Hayatta neyi hak ettiğine kişinin kendisi karar vermelidir.		
37. İyi bir sebep için suç işlerim.		
38. Polisin/Jandarmanın yakından bildiği arkadaşlarım var.		
39. Kavga isteyen birini dövmenin hiçbir yanlış tarafı yoktur.		
40. Ne yaparsam yapayım, herkes gibi davranılmaya hakkım var.		

41. Bir daha yasalara karşı gelmeyeceğim.		
42. Sizi aldatan biriyle kavga etmek doğrudur.		
43. Parasızlık, istediklerinize sahip olmaktan sizi alıkoymamalı.		
44. Polisi aldatmak hoşuma gider.		

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ

ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi: 11.12.2024

Toplantı Sayısı: 183

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan	(Başkan)
Prof. Dr. Süleyman Nazif Eripek	(Üye)
Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik	(Üye)
Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya	(Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar	(Üye)
Prof. Dr. Arif Haldun Soygür	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Gamze Aydın	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 11.12.2024 tarihinde toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 37-Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Psikoloji Yüksek Lisans Programı’ndan **Rugeyye İlknur SEVİNDİK DEMİRCİ’nin** Düzce Üniversitesi’nden **Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI** danışmanlığında **“Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İle Suça Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkide Öz Şefkatin Aracı Rolü”** başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan
(Başkan)

Prof. Dr. Süleyman Nazif Eripek
(Üye)

Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik
(Üye)

Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya
(Üye)

Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar
(Üye)

Prof. Dr. Arif Haldun Soygür
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Gamze Aydın
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı
(Üye)